

Rukas Jesus ky n'aa hanām do Rukas erii wät do hahỹ̃h

Rukas Teopiro tamaher'oot do panyyg n'aa hahỹ̃h

¹ Ōm ỹ ma erih hahỹ̃h, Teopiro.

Hajōk herii bong āā häj n'aa bä hawäd wät do ky n'aa, Jesus ky n'aa. ² Sahōnh hē tadu dāk bä hap'ēeh doo, P'op Hagä Do panyyg hanām do her'ood hōm do raher'oot sa hā raberih hyb n'aa. Tii d' né paa raberih. ³ Hỹ̃ kā, Teopiro, hyb n'aa jawyk doo, sahōnh hē baad ỹ ma kamet'ēeg wät jawén paa bä ta ti ky n'aa, ỹ na-āāj hē hỹ̃ kā ỹ erih ta ky n'aa. Sét ken'yyh ỹ ma erih doo. ⁴ Ta tii da ỹ wén erih, ōm rama met'ēeg wät do Jesus ky n'aa hā, se hub né hē baad mabahapäh hyb n'aa ỹ erii wät do hā maner'ood bä.

Āās ky n'aa her'oot Jowāw nu gahem'uun do benäng do ky n'aa hahỹ̃h

⁵ Ti m' sa wahē n'aa Eróts häd näng do Judah häj n'aa bä tabag'āās noo gó, ti awät mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do seeh. Sakarija m' ta häd. P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do wahē n'aa see Abijah makū panaa né m' tii. Ta ỹ̃m häd mä Isabew. Sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē wahē n'aa makū Arāw häd näng do panaa né m' tii ěnh. ⁶ Baad ub mäh, P'op Hagä Do karēn doo da rababok. Baad ub né hē raky daheeh sahōnh

hē P'op Hagä Do mejũũ doo, ta ky n'aa jaw'y'yyk do kerih doo. ⁷ Dooch m' rataah nyy bä. Dooch m' Isabew eta bä. Wehēh padäg mä ta patug daheeh.

⁸ Ti m' ta see pé noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do wób, Abijah makũ karapee, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã ramoo bok noo gó, Sakarija moo wät mä tii bä. ⁹ Sakarija hã m' rah'yy kajäk t'õp gadäk doo gó tabajëe suun hyb n'aa, buu benyym do in-sijëen häd näng do tabajuu hyb n'aa.* ¹⁰ Ti m' buu benyym do tabajuu bä m', hajõk mä ta noo bä hab'ëeh. P'op Hagä Do hã m' raky n'aa etsëe. ¹¹ Ti m' P'op Hagä Do ääs kasee Sakarija hã m'. Buu benyym do rabahej'uu do tyng hēnh, hub hēnh mäh, ääs bag'ëed däk. ¹² Tak'ëp mä Sakarija beÿÿm wät. H'yy gabadoo wät mäh. ¹³ Ti m' ääs ky hadoo ta hã:

—Eÿÿm manäh, Sakarija —näng mäh. —P'op Hagä Do maa napäh metsëe do ta hã —näng mäh. —Etaah da a ÿÿm. Aj'y'yy da bë t'aah. Man'oo da ta häd Jowãw —näng mäh. ¹⁴ —Tak'ëp da bë h'y'yyb tsebé ta hyb n'aa. Hajõk ratsebé tabenäng bä, ¹⁵ hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó tabahadoo do hyb n'aa da —näng mäh. —Taw'ääts hē dooh d' teeg da uwa bëeh hejooonh doo, ta wób na-ääj hē mahÿÿnh doo. P'op Hagä Do Sahee h'y'yyb mahũũm da a t'aah ta ÿÿn wog gó tabasuun nä bä na-ääj hē —näng mäh. ¹⁶ —Hajõk da Isaraéw buuj tah'y'yyb wapëen hõm p'aa hēnh P'op Hagä Do wë, sa hagã n'aa wë, ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mäh. ¹⁷ —Tak'ëp

* **1:9** Jããm né sét né hē sa ky n'aa rod hajëe suun t'õp gadäk doo gó, taber'oot hyb n'aa P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do tah'y'yyb en'yym hyb n'aa.

Hyb N'aa Jawyk do pooj jé da Jowāw bawäd dāk da, Isaraéw buuj sa h'yyb tym tabenäm hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë. P'op Hagä Do Sahee hejój gó tabawät da, P'op Hagä Do ky n'aa rod Eriij makū hawäd wät do paa hadoo da, sa yb sa taah rah'yyb en'yym hyb n'aa sa wë, nabuj keh'ūüm do rah'yy kawapëen hyb n'aa, rah'yy genäh hyb n'aa kä baad P'op Hagä Do karën doo da habok do rah'yy genäh doo da —näng mä ääs kyyh Sakarija hä.

¹⁸ Ti m' Sakarija ky hadoo:

—Nyy d' ŷ bahapäh ta ti te hub tado bä? —näng mäh. —Wah'ëë däg ŷ ti hÿÿh. Wah'ëë däg äm ŷ né tii ënh —näng mäh.

¹⁹ Ti m' ääs ky hadoo Sakarija hä:

—Gabirijéw häd näng do ŷ ti hÿÿh —näng mäh. —P'op Hagä Do pa hegët do ŷ hÿÿh. Ta ti né hë ti ŷ tamejũ hahÿ hanäm do ky n'aa òm ŷ maher'oot hyb n'aa —näng mäh. ²⁰—Hÿÿ kä, —näng mä —dooh d' mer'ood wäd bä a t'aah benäng bä kä, ŷ maky nadaheeh do hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó da ti awät né da a hä ŷ her'oot do a t'aah ky n'aa —näng mä ääs kyyh Sakarija hä.

²¹ Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa noo bä kata b'ëeh doo, ky n'aa ets'ëë doo, ragada mä Sakarija banyh. “H'ëed hyb n'aa ti tabadoh?”, näk mä sa h'yyb gó. ²² Ti m' tabanyh bä kä m', dooh m' tahaja wäd ter'ood bä. Ta moo me m' tameh'eed däg up. Ti hyb n'aa rah'yy genäh. P'op Hagä Do metëeh do tahapäh sa hä.

²³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa gó tamoo wät do bahänh bä kä, tababaaj hõm kän mä ta tób hënh.

²⁴ Ti m' nyyw hë denaa hë kä m', ta ŷÿm Isabew

häd näng do beta däg kän mäh. Ji ma poo oow pé kä m' ta kamarab n'aa ta ÿÿm gada ta tób bä, dooh m' tawäd bä ta s'ee hēnh. Ti m' Isabew ky hadoo:

²⁵ —Hahÿ P'op Hagä Do anoo hä ÿÿ —näng mäh. —ÿ tat'yud mehÿn. Tado hōm hä ÿÿ ÿ nu mebyng doo, ÿ netaah doo —näng mä Isabew kyyh.

Ääs ky n'aa her'oot do Jesus benäng do ky n'aa hahÿÿh

²⁶ 6 kamarab tabahado däk bä m', P'op Hagä Do mejüü ääs, Gabirijéw häd näng doo, tabahōm hyb n'aa panang Nasaréh häd näng doo hēnh, Garirej häj n'aa bä. ²⁷ Tamejüü mä tabeg'ääs hyb n'aa maruus wē, Joséh häd näng do ÿÿm pan'aa wē. Dawi panaa né m' ti Joséh. Dooh m' aj'y y tamepēē nä bä ti maruus. Ta häd mä Marija. ²⁸ Ti m' ääs bahōm ta wē, ti m' taky hadoo:

—ÿ ana a wē ōm ÿ panäk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky enyym a wē. A hä hē tabawät —näng mä ääs Gabirijéw häd näng do kyyh.

²⁹ Ti m' Marija hyb n'aa tón gēēt mä ääs her'oot do hä. Ti m' tahyb n'aa newēē. Ta h'y yb gó m' tabedoo:

—H'ēēd ky n'aa ti hÿÿ éh? —näng mä Marija ta h'y yb gó.

³⁰ Ti m' ääs ky hadoo ta hä:

—Eÿÿm manä Marija! —näng mäh. —A hä P'op Hagä Do h'y yb däng. ³¹ Ōm da eta däk, enyy däg da a t'aah. Mahäd n'oo däk da Jesus. ³² Ky n'aa etsēēh da. P'op Hagä Doo, Sahōnh Hē Sa Bahānh Hadoo Do T'aah da ramaneēēnh —näng mäh. —P'op Hagä Do anoo da ta wahē makū Dawi häd näng do jawén buuj tabahadoo hyb n'aa, sa wahē n'aa tabahadoo

hyb n'aa. ³³ Jakóh panaa sa wahë pan'aa da had'yyt da. Tabagãã had'yyt da —näng mä äãs kyyh.

³⁴ Ti m' Marija ky hadoo äãs hã. Teaanh mäh:

—Nyy d' mä tii? Dooh aj'y y mepëë bä —näng mäh.

³⁵ Ti m' äãs ky hadoo:

—P'op Hagä Do Sahee da ahyng a wë —näng mäh.

—P'op Hagä Doo, Sahõnh Hë Sa Bahãnh Hadoo Do hejój a hã da tabadäng. Ti hyb n'aa da hahỹ karapee hã P'op Hagä Do h'yyb däng. Ramaneëenh da P'op Hagä Do T'aah —näng mä äãs kyyh Marija hã.

³⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—A wakããn, Isabew häd näng doo, ti na-ããj hë etaah ta wah'ëë gó. Rahe'oot né paa ti netah. Hỹỹ kä eta däk —näng mäh. —Ji ma poo oow see pé däg ta kamarab n'aa. ³⁷ Dooh hejooñh pé P'op Hagä Do hã —näng mä äãs kyyh Marija hã.

³⁸ Ti m' Marija ky hadoo:

—P'op Hagä Do karom né yỹh. Tamejũũ do y moo wät da —näng mäh. —Taw'ããts hë ta ti tahado bä, maher'oot do hã yỹ —näng mäh.

Ti m' äãs ahõm kãn mä p'aa hënh ta mahãnh.

³⁹⁻⁴⁰ Ti m' nyyw hë denaa hë Marija bahõm kãn mä panang hënh, Isabew hagä hënh, waëë habëë hënh, Judah häj n'aa bä. Ta tsym n'aa kaw'aat mä tabahõm. Ti m' tób gó m' tabajëë suun. Isabew mä tedëng. ⁴¹ Ti m' takedëë sii hë m' ajãñ Isabew wog gó hasuun do kahasyyg wät mä ta wog gó. Baad mä P'op Hagä Do Sahee badäg däk Isabew h'yyb gó.

⁴² Ti m' Isabew ky hadoo Marija hã, tak'ëp mä ta kyyh:

—Baad õm P'op Hagä Do ky n'aa edëng ÿÿj wób sa mahãnh. Ajãn hã na-ããj né hë baad hadoo do tah'yyb däng —näng mäh.

⁴³ Ti m' Isabew ky hadoo ënh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ta hã ÿ h'yy kaha'eeh do ÿÿn pan'aa mabahado né paawä mabana ÿ mabaheg'ããs. Ý maweh'ëeh ta ky n'aa hã.

⁴⁴ Ý medëe sii hë, wok ÿÿ gó ajãn kahasyyg wäd is, tsebee wät —näng mäh. ⁴⁵ —Baad õm P'op Hagä Do ky n'aa edëng maky daheeh do hyb n'aa a hã taher'oot doo —näng mä Isabew kyyh Marija hã.

⁴⁶ Ti m' Marija ky hadoo:

—Hëp ÿ tym P'op Hagä Do taj'aa etsë.

⁴⁷ Hëp ÿ tym tsebee kãn P'op Hagä Doo, hëp ÿ tym dëeb wë.

⁴⁸ Ta wë hëp ÿ tym wén tsebé, ÿ ta karom its tahyb n'aa esee do hyb n'aa.

Hÿ jawén sahõnh hë ÿ ramaneëenh da ÿÿnh ky n'aa kedëng doo,

⁴⁹ tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Doo, sahõnh haj'ap do banoo do hyb n'aa hã ÿÿ.

Tsyt hë, sahõnh hë nesaa do mahãnh né tii. Baad had'op do né tii.

⁵⁰ Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong doo,

sa panaa na-ããj né hë,

ta hã hyb n'aa jew'yyk doo,

P'op Hagä Do t'yyd mehïin had'yyt hë.

⁵¹ Tak'ëp hejooñh do P'op Hagä Do mo haj'aa.

Hahÿÿ da tamo haj'aa:

Jé pad'yyt hë dawë hã tabetyn hõm h'yy kasab'ee doo gó sa hã hë h'yy kasadä doo,

P'op Hagä Do karēn do raty n'aa ges'yyk doo.

⁵² Tasog hōm hyb n'aa jowyk do sa hejój,
ti taban'oo kån hyb n'aa sakog is do sa hã.

⁵³ Baad taban'oo kån sa tä, sa waa, has'aah do sa
hã.

Tan'oo kån ta si n'aa hē rababaaj hōm tak'ëp ma
enäh do paah.

⁵⁴ Tamasaa wät Isaraéw buuj, ta karom.

Ta t'yyd mehĩn had'yyt sa hã.

⁵⁵ Dooh tamabaan bä Abaraãm hã, Abaraãm
panaa† hã taky n'aa enooh doo.

Nahëej sa hã taky n'aa enooh do paah —näng mä
Marija kyyh.

⁵⁶ Ti m' tamawoob hē kamarab Marija bayyw
kån mä Isabew tób bä. Ti m' tababaaj hōm kån ta
tób hēnh.

*Jowāw nu gahem'uun do henäng do panyyg n'aa
hahÿÿh*

⁵⁷ Ti m' Isabew t'aah benyy däk bä kä, enäng mä
kä aj'yy. ⁵⁸ Isabew pa haj'eenh doo, ta wakään na-
ãj mä rapanyyg enä hōm bä kä, ratsebee kån mä
ta sii. Isabew P'op Hagä Do t'yyd mehĩn, rahegãã
bä.

⁵⁹ Ti m' ta t'aah 8 ta äh tabahado däk bä, sa
wakään, sa pa haj'eenh do na-ãj hē rabana ta
t'aah masuuj noo byyh kahōg hōm do raheg'ääs.
Rakarēn mä ta häd ramaneëēnh Sakarija, ta yb
häd. ⁶⁰ Ti m' Isabew ky hadoo:

—Dooh —näng mäh. —Ta häd da Jowāw —näng
mäh.

Ti m' raky hadoo ta hã:

† **1:55** Isaraéw buuj né hē ti Abaraãm panaa.

⁶¹ —Häd n'aa ta tii d' ta häd? —näk mäh. —Dooh ta tii da Jowāw häd näng pé bë wakāän —näk mäh.

⁶² Ti m' sa moo me rameaanh ta yb hã nyy da ta t'aah häd. ⁶³ Ti m' ta moo me Sakarija metsëe ta hã rabanoo raher'iih doo. Ti m' rahyb n'aa meuj bong terih do hã. “Jowāw” mä terii däk. ⁶⁴ Tii bā kā m', taber'ood däg kãn p'aa hēnh kā. Ti m' Sakarija j'aa etsëe kãn mä P'op Hagä Doo. ⁶⁵ Ti m' sa pa haj'eenh do rahyb n'aa meuj bong mä tak'ëp. Jé pad'yyt hē waëe habëeh hēnh mä Judah häj n'aa bā ta ky n'aa raher'ood hōm kãn mäh. ⁶⁶ Sahōnh hē ta ti maa new'ëe do panyyg hã, rahyb n'aa newëe, rahyb n'aa tón. Sa h'yyb gó m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk da ta ti karapee —näk mä sa h'yyb gó.

Tii da sa h'yyb gó rawén her'oot, P'op Hagä Do hejój karapee hã tabawät do hyb n'aa.

Hahỹ Sakarija her'oot do ta jawén hawät do ky n'aa P'op Hagä Do metëeh doo

⁶⁷ Ti m' baad mä Sakarija h'yyb gó P'op Hagä Do Sahee badäng. Ti m' tadu doo tabaheer'oot ta jawén hawät doo, P'op Hagä Do metëeh doo. Ti m' taky hadoo:

⁶⁸ —Taw'ääts hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã, Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do ër j'aa etsë. Tabahyng ta karapee tabed'ëep hyb n'aa nesaa do mahānh.

⁶⁹⁻⁷⁰ P'ooj ub, ta ky n'aa rod tsyt hē ta wë kasëew bong do hã taky n'aa enooh doo, tii da P'op Hagä Do bad'oo hỹỹ kā. Tamejō kãn hỹỹ kā ër mahang tak'ëp ta hejój me ër hed'ëep doo,

ta karom Dawi makū panaa hã.

⁷¹ Ēr da ted'ëöp er majĩ mahãnh,
er wë h'yy gaënh do mahãnh.

⁷² Tat'yyd mehĩn paa er wahë makūũh.

Tahyb n'aa esee baad had'op do sa hã taky däng do
paah,

⁷³ Abaraãm makūũ hã taky n'aa enooh do paah.

⁷⁴ Ēr ted'ëöp da er majĩ mahãnh,
h'yyb neỹm doo me er moo bok hyb n'aa P'op
Hagä Do wë.

⁷⁵ Tsynt hë nesaa do mahãnh,
takarën doo da er baboo had'yyt hyb n'aa ta
matym gó.

⁷⁶ Ti m' ta t'aah hã Sakarija ky hadoo:

—Õm da ramaneëenh P'op Hagä Doo, Sahõnh Hë Sa
Bahãnh Hadoo Do ky n'aa rod.

Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé panäg
n'aa da õm.

Õm da henãm sa h'yyb tym, baad ragadoo hyb n'aa
takajaa bã.

⁷⁷ P'op Hagä Do karapee hã mamaher'oot da nyy
da sa h'yyb tym tabed'ëöp

hỹ pong jé ta pa rababoo had'yyt hyb n'aa,
nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm
do hyb n'aa da.

⁷⁸ Tii da P'op Hagä Doo, er h'yy kaha'eeh do wén
d'oo, taky enyym do hyb n'aa.

Ji tat'yyd mehĩn.

Ti hyb n'aa Tah'yyb Däng Doo, ta bag hadoo er hã,
papỹj bag hadoo doo, p'op tabana er hã.

⁷⁹ Ta bag tanoo da gadagyp do hadoo doo gó habok do sa hã,
dajëb gó habok do sa hã.
Ër hã tanoo da h'yyb nyyw gó ër babok hyb n'aa
—näng mä Sakarija kyyh.

⁸⁰ Ti m' karapee bawëë gëët. H'yyb hejooj g'ëëd kãn. Tabanawäng bä kä tabawäd had'yyt hë. Tii bä kä, tadu do kãn tama metëëk do Isaraéw buuj.

2

Jesus benäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m', hajõng häj n'aa sa wahë n'aa Aw-Kus häd näng do tamejüü rabetsén hyb n'aa sahõnh hë ta karapee jé pad'yyt hë habok doo, sa häj n'aa had'yyt bä habok doo, Roma buuj ramejüü doo bä.
² Jããm né hë ti pooj jé rabetsén doo. Kirinijo häd näng doo, hëej Sirija häd näng doo babuuj sa wahë n'aa noo gó m' tii. ³ Tii bä m' sahõnh hë rabebanh sa wahë makû panang p'aa hënh, ta heen n'aa hã sa häd raberih hyb n'aa.

⁴ Ti hyb n'aa m' panang Nasaréh, Garirej häj n'aa bä badäk doo bä naa Joséh ratsyym kasog kãn, Judah häj n'aa hënh, panang Berënh häd näng doo hënh rabahõm hyb n'aa. Dawi häd näng doo panang paa né hë m' ti Berënh. Dawi panaa see m' Joséh.

⁵ T'ïï hënh tawén hõm mä Marija, ta ÿÿm pan'aa daheeh, retsén do heen n'aa hã sa häd raberih hyb n'aa m'. Etaah mä ti Marija. ⁶ Ta tii bä rabajeej bong noo gó kä m' karapee benyy däg kãn. ⁷ Ti m' pooj jé ta t'aah, aj'yy m'. Ti m' tabahabën däk. Ta wób sa masãäh tób n'aa yt hã m', b'éé waa hood gó

m' tadasooh. Du daa m' dawëë hena do tób ranu kahej'ëëk doo bä m', gabad'ëë däk do hyb n'aa m'.

⁸ Ti noo gó kä m', atsëm, b'éé hagã n'aa rabaj'eenh p'eets hë. B'éé mä rahag'ããs. ⁹ Ti m' P'op Hagã Do ããs kasee sa hä. Ti m' P'op Hagã Do hejój tametëeh sa pa. Ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo mäh. Ti m' b'éé hagã n'aa tak'ëp mä rabeỹm bong. ¹⁰ Ti m' ããs ky hadoo sa hä:

—Bë eỹm manäh! Ỹ manaa tak'ëp ji tsebé do panyyg, sahõnh hë panyyg pan'aa —näng mäh. ¹¹ —Naga hë enyy däk bë mahang, Dawi panang paa bä, bë h'yyb tym dëëb. Kristo,* P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tii —näng mä ããs kyyh.

¹² Ti m' taky hadoo ënh:

—Hahỹ da da bë heen n'aa: Bë aw'yyt da kahabën is karapee. B'éé waa hood gó da tabasooh —näng mä ããs kyyh b'éé hagã n'aa sa hä.

¹³ Ti bä m' nyyw hë m' ragenä b'ëeh hajök do ããs ta see pa. Tii bä m' P'op Hagã Do hä rama ejäm. Hahỹ da m' sa kyyh:

¹⁴ —Taw'ãäts hë hỹ pong jé tak'ëp raweh'ëeh,

tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagã Doo.

Badäk hahỹ bä, ta hä habong do hä, takamahän do hä,

P'op Hagã Do anoo da h'yyb näw n'aa —näk mä ããs sa kyyh.

* **2:11** Ji h'yyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh Mesijas . Gereg kyy me ramaneëënh Kristo. “P'op Hagã Do h'yyb däng doo” , tahanäng pé m' ti.

15 ããs rabedo bong bä m', p'aa hënh hÿ pong jé rabasëek bä m', b'éé hagã n'aa rakaner'ood kãn, ti m' raky hadoo:

—Hamäh, Berënh hënh ër hegãã ti P'op Hagä Do her'oot do ããs hä. Hamäh, hamäh —näk mäh.

16 Ti m' nayyw hë m' rah'yy kabawaad bong. Resoos mäh. Ti m' rabawyyd kãn Joséh, Marija, karapee kä. Karapee basooh mä b'éé waa hood gó. 17 Karapee rabahapäh jawén paa bä kä m', jé pad'yyt mä rabaher'ood hõm karapee t'aah ky n'aa, sa hä ããs panäk doo. 18 Sahõnh hë maa nap'ëeh do rameuunh mä ta ky n'aa. 19 Ti m' Marija ennyw hõm mä ta ti ta h'yyb gó. Ta h'yyb gó m' tahyb n'aa newëë mäh. 20 Ti m' b'éé hagã n'aa rababaaj hõm. P'op Hagä Do raky n'aa ejäm hõm mäh. P'op Hagä Do raj'aa etsë mäh. Ti rawén ky hadoo rahapäh mäh, ramaa napäh mä sa h'yyb. Baad né hë m', ããs her'oot doo d' né hë kä m'.

21 8 ta ãh tabahado däk bä m' karapee, ta masuuj noo byyh kahõg hõm bä kä m', rahäd n'oo däk mä Jesus, tabasuun däk do pooj jé ããs häd n'oo däk doo d' né hë ta häd karapee hä.

22 Ti m' takaja kãn mä ti noo gó Marija ta patug daheeh sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji t'aah benäng do jawén paa bä.† Ti m' ramahüüm Jesus Jerusarënh hënh, P'op Hagä Do wë rametëeh hyb n'aa ta tób n'aa gó. 23 Tii da rawén d'oo, hahÿÿ da m' P'op Hagä Do ky

† 2:22 Isaraéw buuj sa taah benäng jawén paa bä, 40 ta ãh noo gó ajän ÿÿn dooh tahaja bä P'op Hagä Do tób n'aa hënh tahõm bä. Dooh na-ããj hë tahaja bä tamep'aa bä tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo.

n'aa jaw'yyk do kerih do tamejũũ do hyb n'aa: “Taw'ããts hẽ pooj jé ji t'aah wah'ëeh ji ky n'aa enooh P'op Hagä Do hã tsyt hẽ.”‡ 24 T'ĩ hẽnh rabahõm na-ããj hẽ, P'op Hagä Do hã rama ejuu hyb n'aa pawóp hẽ taw'ëed, h'ooh its hadoo doo, gurii-i hadoo doo. Tii d' né hẽ ta ky n'aa jaw'yyk do mejũũ rabad'oo sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó.

Simijãw häd näng do her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahỹh

25 Ti m' ti awät mä Jerusarënh bä aj'y y wah'ëe däk doo, P'op Hagä Do karëh doo da hawät doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo. Simijãw mä ta häd. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm. Tagada mä Isaraéw buuj hed'ëep doo. 26 P'op Hagä Do Sahee metëeh mä ta hã, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, tahapäh nä né hẽ m' tadajëb pooj jé. 27 Ti m' ti noo gó né hẽ m' P'op Hagä Do Sahee mahũũm mä Simijãw P'op Hagä Do tób n'aa hẽnh. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hẽnh Marija Joséh daheeh ramanaa bä m' karapee t'aats, Jesus, sa ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da ramoo bok hyb n'aa ta hyb n'aa, 28 ti agëet mä Simijãw tób w'oo hã. Ti m' karapee tabado däk ta moo gó, ti m' P'op Hagä Do taj'aa etsë. Hahỹh da m' ta kyyh:

29 –Hỹh kä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo, sahõnh hẽ mabag'ããs doo,
man'oo yỹh, a karom, h'yyb näm doo me y dajëp.
Man'oo däk maky däng do y bahapäh.

‡ 2:23 Esodo 13.2, 12

³⁰ Hÿÿ kä matym ÿÿ me baad ÿ bahapäh ji h'yyb tym dëëb,

³¹ sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do sa matym gó manoo doo.

³² Judah buuj nadoo do sa h'yyb bag hadoo, sa h'yyb kadawuung n'aa P'op Hagä Do hã.

Isaraéw buuj ky n'aa etsëeh da ta hyb n'aa —näng mä Simijãw kyyh karapee t'aah ky n'aa hã.

³³ Marija Joséh daheeh rahyb n'aa meuuj bong mä Simijãw her'oot do sa t'aah ky n'aa hã. ³⁴ Ti m' Simijãw taky n'aa edëë bong sa hã. Ti m' Marija hã, Jesus ÿÿn hã, ta ky hadoo:

—Hajök Isaraéw buuj wób raty n'aa ges'yyk da hahÿ karapee tawah'ëë däk bä. Ti hyb n'aa bane-saa hënh rabahõm da P'op Hagä Do an'oo bä. Ta wób da baad ragadoo. P'op Hagä Do ed'ëëp ta tii —näng mäh. —Ta heen n'aa hadoo da hahÿ karapee. Tametëeh da P'op Hagä Do gen'aak doo. Ti hyb n'aa hajök da h'yy kawereem ta wë. ³⁵ Tii bä da kametä däk da rahyb n'aa newëë doo —näng mäh. —Õm da Marija, tak'ëp da mah'yy katón da ta hã ramoo bok do hyb n'aa da —näng mä Simijãw kyyh.

³⁶ Ti noo gó né hë m' ti agëët mä t'ÿÿ hënh ÿÿnh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Än mä ta häd. Wah'ëë däg né m' tii. Panuéw mä ta yb makü häd, Aseer makü panaa see m'. Patug tamaa wäd, marahud wäd mäh. Raket'ëë däk do jawén paa bä, 7 ta baab tabahado däk bä m' Än patug maa badoo wät mäh.

³⁷ Wah'ëë däk mäh. ⁸⁴ däg mä ta baab n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa hënh had'yyt mä tabehev'üüm. Adëb bä, atsëm na-ããj mä P'op Hagä Do tahyb n'aa

jaw'yyk. Ta hã taky n'aa etsëë mäh. Kas'aah mä taky n'aa etsëë hyb n'aa P'op Hagä Do hã. ³⁸ Ti m' Marija, Joséh wë tabana bä m', taky n'aa tsebee wäd kãn P'op Hagä Doo. Ti m' Jesus ky n'aa taheer'ood kãn t'ĩ hënh hab'ëeh do mahang Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ëep do gad'aa do sa hã.

³⁹ Ti m' Joséh Marija rabahajaa bä kä m' sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo, rababaaj hõm kãn sa panang hënh Nasaréh häd näng doo, Garirej häj n'aa hënh. ⁴⁰ Awëë däg kãn mä karapee. Hejooj däg kãn mäh. P'op Hagä Do h'yy gan'yyh. Baad P'op Hagä Do hag'ãäs ta hã.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hã Jesus baym dó pa-nyyg n'aa hahÿh

⁴¹ Ta heen n'aa hë had'yyt hë Jesus ÿÿn ta patug daheeh rabahõm Jerusarënh hënh, Pas-kowa häd näng do ratab'ëes hyb n'aa. ⁴² 12 m' Jesus ta baab däg rabahõm Pas-kowa ratab'ëes hyb n'aa rabahed'oo doo da. Jesus ahõm sa sii. ⁴³ Pas-kowa ratab'ëes do tabahëej jëng bä m', rababaaj nä sa panang hënh. Jesus mä aym Jerusarënh bä. Dooch m' rahapëe bä ta ÿÿn hã tabaym. ⁴⁴ Sa wakãän mahang hawät red'oo mäh. Ti m' tug bä kä rabaheg'ãäs, dooch m' Jesus. Resoos mä sa wakãän mahang. ⁴⁵ Dooch m' rawyyd bä. Ti m' rabaheg'ãäs p'aa hënh Jerusarënh hënh. ⁴⁶ Tamawoob däg kãn mä sa ãh Pas-kowa jawén paa bä m', rabawyyd kãn P'op Hagä Do tób n'aa yt hã m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do mahang mä tabasoo. Tamaa newëë mäh, teanh mä sa hã. ⁴⁷ Sahõnh hë Jesus maa napäh do rahyb n'aa meuunh mä tahapäh do hã m', tah'yy ganäng do hã m'. ⁴⁸ Ti

m' ta ŷŷn ta patug daheeh rabahapäh bä m' rah'yy gabedo bong mäh. Ti m' ta ŷŷn ky hadoo:

—Höd n'aa tii d' mabahadoo äã hä, tah ŷŷ? —näng mäh. —Öm äã esoos, öm äã hyb n'aa tón —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Höd n'aa ŷ bē esoos? Nepäh bē hä Ee tób bä né paawä ti ŷ bē baw'yyt? —näng mä Jesus.

⁵⁰ Dooch m' ta ŷŷn rah'yy genä bä tii d' tahanäng do hä. ⁵¹ Ti m' tababaaj hõm kån sa sii. Baad mä taky daheeh sa hä. Baad mä Marija benäm ta ti ta h'yyb gó. ⁵² Awëë gëët mä Jesus. Anäng mä ta hä kä tahapäh doo. P'op Hagä Do kamahän ta hä, ta wób na-ãã rakamahän.

3

Jowãw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁻² Ti m' 15 ta baab tabahado däk bä m' Tiberijo häd näng do Roma bä tabag'ääs noo gó, tabanawäng hënh P'op Hagä Do ban'oo kån mä ta panyyg Jowãw hä, ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Sakarija m' Jowãw yb. Ti noo gó, Judah häj n'aa bä Pon-Sijo Pirato häd näng do sa wahë n'aa. Garirej häj n'aa bä, Eróts häd näng do sa wahë n'aa. Eróts hŷŷj mä Pirip häd näng doo, Itureej, Taronit häd enäh do häj n'aa bä m' sa wahë n'aa. Risään häd näng doo, Abirën häj n'aa bä sa wahë n'aa.* Anas, Kajapas häd enäh doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do

* **3:1-2** Roma buuj had'yyt nado Tiberijo bag'ääs. Hajõng ta wób sa häj n'aa na-ããj hë tabag'ääs. Pon-Sijo Pirato, Eróts, Pirip, Risään na-ããj hë Tiberijo karom tii, Tiberijo kyy gó ta wób sa häj n'aa bä rabag'ääs doo.

ti noo gó. ³ Ti m', P'op Hagä Do panyyg Jowāw gado dāk jawén paa bä kä m', tamaher'ood hōm mä sahōnh hē tamii Joradān nabyy me habong doo. Taher'oot sa hā raberéd hōm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hōm hyb n'aa nesaa do raberéd hōm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hōm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁴ Hahỹỹ da P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paa Jowāw ky n'aa:

“Hahỹỹ da tabanawäng bä her'oot do kyyh:
Bē tyw n'aa bak'ood däg da Tak'öp Hyb N'aa Jawyk
Doo.

Baad ub da bē tyw n'aa daj'aah.

⁵ Bē geh'aa hōm gaderoh doo.

Bē epug hōm wajau doo, waëë na-ããj hē.

Bē deja hōm ta tyw n'aa gajeroh doo.

Bē benyyw däg baad ta tyw n'aa.

⁶ Tii bä da sahōnh hē badäk hahỹỹ hā habong do rahapäh da nyy da P'op Hagä Do ji tabed'ëëp nesaa do mahānh.”†

⁷ Ti m' hajök rakata dāk Jowāw wē ranu kemuun hyb n'aa. Ti m' Jowāw ky hadoo sa hā:

—Aw'yy p'yym näng do taah hadoo bēeh! —näng mäh. —Nyy da bē ed'oo bē kejēn nesaa do bē hā P'op Hagä Do banoo do mahānh? J'ooj madäk doo me bē ed'oo bē nu kemuun nesaa do mahānh.

⁸ Taw'ääts hē pooj jé bē metäh te hub tado bä nesaa do bē eréd hōm bä. Bē metäh hanām do hā bē moo bok do hā. Bē daab yb manä Abaraām panaa bē

† 3:6 Isajas 40.3-5

hanäk do hä. Bë edoo manäh: “Äã P'op Hagä Do gadoo Abaraãm panaa äã bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karën bä, tahajaa hahÿ pä tawareem bä Abaraãm panaa rado padäg bä –näng mäh. ⁹ Edaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëë däk do tabagëem hyb n'aa hadoo tii. Sahõnh hë joom tëeg neaak do tagëew jat da, ti tabaju hõm da –näng mä Jowãw kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeaanh ta hä:

–Nyy d' äã bad'oo hÿÿ kä?

¹¹ Ti m' Jowãw ky hadoo:

–Pawóp hë saroor näng péh, sét tanoo saroor tamah pé hä. Waa näng doo, tanoo waa tamah do waa ta waa uuh –näng mä Jowãw kyyh.

¹² Ti m' sa wahë n'aa dajëër n'aa gedaag n'aa an'aa mä Jowãw wë tanu gemuun hyb n'aa.

–Ma matëg –näk mäh. –Äã ënh, nyy d' äã bad'oo?

¹³ Ti m' Jowãw ky hadoo sa hä:

–Bë wad'ii manä ta wób –näng mäh. –Dooch ta bahãnh bë ets'ëë sa hä dajëër. Jããm hë bë ets'ëë Roma buuj ky kajäk doo –näng mäh.

¹⁴ Ti m' warahén reaanh:

–Äã ënh? Nyy d' äã bad'oo? –näk mä warahén sa kyyh.

Ti m' Jowãw ky hadoo:

–Bë eãm manä ta wób dajëër rabanoo hyb n'aa bë hä. Bë ky n'aa tapa manä daap hë ta wób. Bë h'yy gadeja dajëër bë wahë n'aa bë hä rep'aak do hä, bë hyb n'aa hũm manä ti bahãnh –näng mä Jowãw sa hä.

15 Ti m' hajök do t'ĩ hēnh kat'aa do rah'yy ka-has'ããp Jowãw hyb n'aa. Sa h'yyb gó m' rahyb n'aa newëë. Sa h'yyb gó m' raky hadoo: “Hahỹ né g'eeh P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Kristo häd näng doo?” 16 Ti m' Jowãw ky hadoo sa hã:

—Ỹ ti hỹh, bë ỹ nu gemuun naēng me. Ti awät da tak'öp hyb n'aa jawyk do bahãnh ỹỹ. Hã ỹỹ, ỹ hyb n'aa sakog its ta hã. Ti hyb n'aa dooh ỹ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ỹ do bä‡ —näng mäh. —Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabanoo da bë hã, tabajëë suun hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahũũm hyb n'aa. Tëëg hõõ hadoo me baad tabanãw däk bë h'yyb tym, bë d' tametyy —näng mäh. 17 Tsynt hē tabetyn hõm da P'op Hagä Do karēn do moo heb'ook doo, tsynt hē ta wób. P'op Hagä Do karēn do moo b'ook doo, banãm doo hēnh tabetyn hõm, tabanesaa hēnh ta wób, aj'yy ta nahëë me tetyn hõm do hadoo tiriig ta bóg mahãnh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hã. Ta bóg taju toonh tëëg hõõ me, nadëëk doo me —näng mä Jowãw kyyh Kristo ky n'aa hã.

18 Hajõng mä Jowãw her'oot sa hã. Panyyg wób gó tabeh'ũũm. Baad tametëëk sa hã. Panyyg hanãm do ta her'oot mä sa hã.

19 Ti m' Jowãw nabuuj gedoo mä Garirej häj n'aa wahë n'aa Eróts häd näng doo, ta hỹj ỹỹm, Erodija, tagat'ëë däk do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do wób Eróts moo wät do hyb n'aa na-ããj hē

‡ 3:16 P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'öp hyb n'aa sakog its Jowãw Jesus matym gó, ta hã hē Jowãw hegãã bä. Ti hyb n'aa dooh tahaj'as pé Jesus wë tamoo wäd bä ta hã hē tahegãã bä, tahananng pé tii.

Jowāw nabuuj gedoo mä Eróts. ²⁰ Ti m' ti bahānh tabeggyts wät. Tamejũũ mä Jowāw radawäts geët ragadahew'eës doo gó.

Jesus Jowāw nu gemuun do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' ragadahew'eës doo gó radawäts g'ëed pooj jé m', hajök do Jowāw nu gemuun bong bä m', Jesus na-ããj mä tanu gemuun wät. Tanu gemuun bä m', Jesus ky n'aa etsëe bä m', wë kabasëets wät.

²² Ti m' P'op Hagä Do Sahee ahyng mä ta wë guri-i hadoo mäh. Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kãn P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Öm tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ mah'yyb n'yym —näng mäh.

²³ 30 ta baab Jesus bahado däk bä m' tadu doo tamoo wät do sa mahang.

Jesus wahë makū sa häd ketsén do hahÿÿh

Joséh t'aah red'oo mä Jesus.

Joséh yb makū häd Eri.

²⁴ Eri yb makū häd Matat.

Matat yb makū häd Rewi.

Rewi yb makū häd Mew-Ki.

Mew-Ki yb makū häd Janaj.

Janaj yb makū häd Joséh.

²⁵ Joséh yb makū häd Matatijas.

Matatijas yb makū häd Amos.

Amos yb makū häd Naũm.

Naũm yb makū häd Eseri.

Eseri yb makū häd Nakaj.

²⁶ Nakaj yb makū häd Maat.

Maat yb makū häd Matatijas.

Matatijas yb makū häd Semej.

Semej yb makū häd Josek.

Josek yb makū häd Jodah.
²⁷ Jodah yb makū häd Jowanān.
Jowanān yb makū häd Resa.
Resa yb makū häd Serubab.
Serubab yb makū häd Saratijéw.
Saratijéw yb makū häd Neri.
²⁸ Neri yb makū häd Mew-Ki.
Mew-Ki yb makū häd Adih.
Adih yb makū häd Kosān.
Kosān yb makū häd Ew-Madān.
Ew-Madān yb makū häd Eer.
²⁹ Eer yb makū häd Josuwéh.
Josuwéh yb makū häd Erijés.
Erijés yb makū häd Jorīm.
Jorīm yb makū häd Matat.
Matat yb makū häd Rewi.
³⁰ Rewi yb makū häd Simijāw.
Simijāw yb makū häd Judah.
Judah yb makū häd Joséh.
Joséh yb makū häd Jonam.
Jonam yb makū häd Erijakīm.
³¹ Erijakīm yb makū häd Mereja.
Mereja yb makū häd Mena.
Mena yb makū häd Matatah.
Matatah yb makū häd Natān.
Natān yb makū häd Dawi.
³² Dawi yb makū häd Jesé.
Jesé yb makū häd Obed.
Obed yb makū häd Buwas.
Buwas yb makū häd Saramon.
Saramon yb makū häd Nasōm.
³³ Nasōm yb makū häd Aminadab.

Aminadab yb makū häd Adimih.

Adimih yb makū häd Rām.

Rām yb makū häd Eserōm.

Eserōm yb makū häd Peres.

Peres yb makū häd Judah.

³⁴ Judah yb makū häd Jakóh.

Jakóh yb makū häd Isak.

Isak yb makū häd Abaraām.

Abaraām yb makū häd Terah.

Terah yb makū häd Nahóh.

³⁵ Nahóh yb makū häd Serug.

Serug yb makū häd Rakaw.

Rakaw yb makū häd Pereg.

Pereg yb makū häd Eber.

Eber yb makū häd Serah.

³⁶ Serah yb makū häd Kaj-Nan.

Kaj-Nan yb makū häd Apasad.

Apasad yb makū häd Sēm.

Sēm yb makū häd Nowéh.

Nowéh yb makū häd Ramék.

³⁷ Ramék yb makū häd Metusarēm.

Metusarēm yb makū häd Enók.

Enók yb makū häd Jaréd.

Jaréd yb makū häd Marareew.

Marareew yb makū häd Kenan.

³⁸ Kenan yb makū häd Enós.

Enós yb makū häd Seet.

Seet yb makū häd Adāw.

P'op Hagä Do t'aah hadoo Adāw makūūh, P'op

Hagä Do pahuunh do hyb n'aa.

4

Jesus Dijab metyy do panyyg n'aa hahỹyh

¹ Ti m' Jesus basoop pong hēnh tamii Joradān hād doo me naa. Baad mā P'op Hagā Do Sahee h'yyb mahũũm. Ti m' P'op Hagā Do Sahee mahũũm kån Jesus tabanawäng hēnh, rabanabok hēnh. ² 40 m' ta āh Dijab* metyy mā Jesus. Tabanawäng hēnh tabaym bä, dooh Jesus awa bä. 40 ta āh tabahado dāk bä m' Jesus mā asa dāk tak'öp.

³ Ti m' Dijab ky hadoo ta hā:

—P'op Hagā Do T'aah mado bä, mamejō hahỹ pä takawareem dāk päw —näng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Hahỹ da P'op Hagā Do kyy kerih doo: “Ji waa hā had'yyt nado ji bedöp”† —näng mā Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab masäk waëë jó. Tii b' naa m' nayyw hē tametēeh ta hā sahōnh hē badäk hahỹ hā hanäng do häj n'aa rabag'ääs doo. ⁶ Ti m' taky hadoo ta hā:

—Mahegää! —näng mäh. —Sahōnh hē ta ti ŷ anoo da a hā. Sa wahë wahëh mabahadoo ŷ an'oo bä. Sahōnh hē hanäm doo, hetsooh do ta hā hanäng do ŷ anoo da a hā —näng mäh. —Ŷ ti ta ti gadoo. Ŷ ta danäh. Ti hyb n'aa ŷ anoo ŷ karēn pé hā —näng mäh. ⁷ —Sahōnh hē ŷ banoo a hā, wë ŷŷ, tũũ, a taron nuu me ŷ mawehëe bä —näng mā Dijab kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

* **4:2** Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng péh ti Dijab. † **4:4** Dew-Teronom 8.3

—Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jããm hẽ P'op Hagä Doo, bẽ hagã n'aa, bẽ wehëë. Jããm hẽ ta ti bẽ hyb n'aa jew'y'yk, bẽ ky daheeh”‡ —näng mä Jesus.

⁹ Ti m' Jesus Dijab mahũũm kãn Jerusarënh hënh. Ti m' tabatsyyd hõm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hënh tabasëëk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —keréd hyy tũũ babä naa. ¹⁰ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejũũ da ta ããs baad õm rabahag'ããs hyb n'aa. ¹¹ Õm da ragadoo p'op pä hã a tsyym taganadas hyb n'aa”,§ näng P'op Hagä Do kyyh —näng mä Dijab.

¹² Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahÿÿ da na-ããj hẽ P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manä P'op Hagä Doo, a hagã n'aa”** —näng mä Jesus.

¹³ Ti m' Dijab bahajaa bä kä Jesus tametyy doo, tabahõm dó Jesus mahãnh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'y'yk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Garirej häj n'aa hënh Jesus babaaj hõm kãn. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'y'yb mahũũm mä Jesus. Jé pad'y'yt hẽ Garirej häj n'aa bä rapanyyg enä hõm kãn mä ta ky n'aa. ¹⁵ Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã tama metëëk mäh. Sahõnh hẽ m' raj'aa etsë ta hã.

‡ **4:8** Dew-Teronom 6.13 § **4:11** Saaw-Mo 91.1, 12 ** **4:12** Dew-Teronom 6.16

16 Ti m' panang Nasaréh hēnh tabahōm, tabawäng do paa hēnh. Saab hã kä m' tabahōm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh, tabehed'oo doo da. Ti m' tabas'ëëg gëët P'op Hagä Do kyy kerih do taner'oot hyb n'aa. ¹⁷ Ran'oo däk mä ta hã P'op Hagä Do ky n'aa rod, Isajas makũ erii wät do paah, ta heen n'aa. Kapõõs mä ta ti ma kahé bäh. Tii b' mä tabapyn, taw'yyt mä ta hã kerih doo. Hahỹỹ da m' takerih:

18 “Hã ỹ P'op Hagä Do Sahee banäng.
 Ỹ tasëew hōm tsyt hē, P'op Hagä Do Panyyg Hanäm
 Do
 kasuud is do sa hã ỹ maher'oot hyb n'aa.
 Ỹ tamejũũ ỹ bed'ëëp hyb n'aa ta wób moo gó naa.
 Ỹ tamejũũ ty temah do ỹ matym nä padëëk hyb
 n'aa.
 Ỹ tamejũũ tak'ëp rarejãã do ỹ bed'ëëp hyb n'aa sa
 moo gó naa, rabahōm hyb n'aa.
 19 Ỹ tamejũũ hahỹỹ da ỹ maher'oot hyb n'aa
 sahōnh hē sa hã:
 Kaja kãn P'op Hagä Do ji tat'yzyd mehĩn doo.”††

20 Ti m' tabahëej jëng bä taner'oot doo, tap'õõj däk mä p'aa hēnh kerih doo. Tan'oo däk mä p'aa hēnh tób kaser n'aa hã. Sahōnh hē m' tii b' hat'oonh do baad mä rabahag'ããs Jesus wë. Ragada mä taber'oot. ²¹ Ti m' taky hadoo:

—Naga hē, bē hapëë kãn tadu dahëë kãn kerih do ỹ ner'ood wät doo kä —näng mäh.

²² Ti m' sahōnh hē tii b' hat'oonh do baad mä raj'aa etsë ta hã. Rahyb n'aa meuunh mä baad

†† 4:19 Isajas 61.1-2

taher'oot do hä. Ti m' rakaner'oot jé hat'oonh doo. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—Nyy d' tii éh? Joséh t'aah nado ti hỹỹh? —näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Ỹ hapäh né tii, hahỹỹ da bë kyyh bë ky hetëg hä: “A daaj hë makebiin mediko mado bä”, näk da bëeh —näng mäh. —Hahỹỹ da d' bë kyyh: “Taw'ãäts hë mamoo wäd meuj n'aa näng doo, babä, a panang bä, Kapar-Naũm bä mapahuunh doo da, äã ky n'aa napäh doo da raher'oot doo”, näk da bëeh —näng mä Jesus sa hä.

²⁴ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Ta panang bä, tabawäng doo bä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa rod ragado bä. Né hup ỹ né hë ta ti ỹ her'oot doo. ²⁵ Eriij hawät noo gó m', hajök mä Isaraéw häj n'aa bä patug tema bong do kas'uut doo, tak'ëp sahõnh hë rabas'aah noo gó m', tamawoob hë ta baab bahãnh tanadots wät do hyb n'aa. ²⁶ Ti hadoo né hë m', dooh m' P'op Hagä Do mejö bä Eriij sa wë tamasa hyb n'aa. Tamejũ ta s'ee hënh ỹỹnh patug tamah do bawät bä. Panang Sarep-Ta häd näng doo bä tabawät. Häj n'aa Sidõn häd näng doo bä tii. Baad mä tamasa tii. ²⁷ Ta jawén mäh, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh, Erisew häd näng do hawät noo gó m', hajök mä nahëë enäh doo, rog manahuuh do Isaraéw häj n'aa bä. Ti hadoo né hë m', dooh m' sa nahëë Erisew ado hõm bä. Jããm né m' sét hë tanahëë do hõm, Namah häd näng doo. Sirija häd näng do buuj mä tii —näng mä Jesus sa hä.

28 Ti m' tii b' hat'oonh do ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rakawaj'ãän kãn ta wë.‡‡ 29 P'op mä rabes'ëëg b'ëëh. Kawaj'ãän gó m' Jesus ramahũüm panang bä naa, p'op tabadoo hënh. Gadarong doo gó m' rakarën radawäts hyy paawä tadajëp hyb n'aa. 30 Ti m' Jesus bahõm sa mahãnh, sa mahang mä tatabës.

Jesus habëë hõm mera do hadäk do panyyg n'aa hahÿÿh

31 Ti m' Jesus bahyng panang Kapar-Naũm häd nãng doo hënh, häj n'aa Garirej häd nãng doo bä. Ti m' Saab hä kä tadu doo tama metëëk sa hä P'op Hagä Do panyyg. 32 Ti m' maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëëk do hyb n'aa m'. 33 Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó m' tabasooch aj'yy karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

34 –Ej! H'ëëd makarën ãã wë Jesus Nasaréh buuj? ãã marejãã mawén na! –nãng mäh. –ÿ hapäh õm baad ub. Õm P'op Hagä Do hanaa, tak'ëp hanãm doo, baad hadoo do moo wëëd õm –nãng mä ta kyyh.

35 Ti m' Jesus geãm wät karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk doo. Ti m' taky hadoo:

–Er'ood manäh! Bag hënh! Ahõm aj'yy mahãnh –tah'eed hõm mäh.

‡‡ 4:28 Rawén kawaj'ãän bong, rahapäh do hyb n'aa nyy d' Jesus hanãng pé Eriij, Erisew sa panyyg gó sa hä tamaher'oot doo. Ta ti sa hä Eriij, Erisew masa do paah, dooh sa häj n'aa babuuj rado bä. Dooch m' Jesus pahuuj bä sa matym haj'aa rakarën doo da, tahanãng péh.

Tii bä m' aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do dawäts jat tũ sahõnh hẽ sa matym gó. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do bahõm kãn, ta hã hadäk do paah. Tabanyyh bä dooh tarejã bä aj'yy. ³⁶ Ti m' tii bä kata b'ëeh do rameuj bong mäh, raky n'aa jõg bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed pé ti tama metëek hahÿÿ hã? Hyb n'aa jawyk doo me, hejooñh doo me tamejũũ karap'aar h'yyb nesaa do rabanyyh hyb n'aa. Raky daheeh né hẽ —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti hyb n'aa m' dawëe Jesus ky n'aa dæg däk Garirej häj n'aa hẽnh.

Jesus nahëe sog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Tii kä m' Jesus banyyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Simaw tób hẽnh mä tabahõm. Ti m' Simaw mayyn asooh mäh. Tak'ëp oom ta hã. Ti m' Jesus hã rabaher'oot tamasa hyb n'aa. ³⁹ Ti m' p'eets hẽ tabana gëet Simaw mayyn hasooh hẽnh. Tameduuk mä oom keréd hõm hyb n'aa. Ti m' oom keréd hõm. Nyyw hẽ m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

⁴⁰ Ti noo gó né hẽ, tug bä kä m', papÿÿj badëe hyng bä kä m', Saab bahëej jëng jawén paa bä, Kapar-Naũm buuj ramena sa hõnh hẽ nahëe enäh doo. Hajõk mä sa nahëeh. Ti m' sét ken'yyh hã tamoo däng. Sa nahëe tahehëen hõm mäh. Ahub padëek mäh. ⁴¹ Karap'aar h'yyb nesaa doo, ta wób sa hã hanäng do enä kãn mä sa hã hanäng do paah. Raban'yyh bä m' tak'ëp mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hẽ õm —näk mä karap'aar sa kyyh.

Ti m' Jesus ky ge'ỹm mäh. Dooh m' Jesus an'oo bä karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bä, rahapäh do hyb n'aa m', Jesus ta ti Kristo P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

⁴² Ti m' jati pé tapaj'ëë bä, Jesus bahõm dawë hä, rabanabok hënh. Ti m' Jesus rabesoos jé pad'yyt hë. Ti m' Jesus ramamuun bä kä m' retsëë ta hä sa panang bä tabaym hyb n'aa. ⁴³ Ti m' taky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm do ỹ karën ỹ her'oot panang wób hënh na-ääj né hë. Ti hyb n'aa ỹ P'op Hagä Do mejō hyng —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁴ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä m', sahõnh hë Judah häj n'aa panang bä tama met'ëëg kån mäh.

5

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' karaj'aa Gene-saréh* häd näng do nabyy me Jesus ma metëëk. Hajök doo, P'op Hagä Do ky n'aa maa new'ëë doo, gatat'uuk mä ta hä. ² Ti m' pawóp hë marakate tabahapäh ta nabyy me, tah'ỹb h'oo n'aa. Karahi rahets'yyt mä marakate danäh hä. ³ Ti m' tagatsëg sooh marakate see gó. Simaw mä marakate danäh. Ti m' tabetsëë taũj hõm hyb n'aa dawë hä marakate. Tii b' naa m' tama met'ëëg kån.

* **5:1** Karaj'aa häd see Garirej.

4 Ti m' tabahajaa bä kä tama metëek doo, tamejũ Simaw tabadajong hënh marakate t'ĩ hënh radatu hyb n'aa tah'ỹyb nahëeh.

—T'ĩ hënh bë mo haj'aa enäh da —näng mä Jesus Simaw hä.

5 Ti m' Simaw ky hadoo:

—Wahëh ỹỹ, —näng mäh —atsëm had'yyt hë äã baboo paawä, dooh äã mo haj'aa péh. Ti hadoo né hë, mamejũ do hyb n'aa ỹ datu p'aa hënh karahi —näng mäh.

6 Ti m' tii d' rabad'oo bä kä m', hajõng mä tah'ỹyb karahi gó. Tak'ëp hajõng do hyb n'aa karahi gekog bong. 7 Ti m' marakate see gó hat'oonh do ranaëenh ramasa hyb n'aa. Ti m' tah'ỹyb rabata tooj kãn marakate gó. Pawóp hë marakate gad'ëë däk mäh. P'eets hë paawä m' tabagyyb paawä marakate tah'ỹyb jawyg hä.

8 Ti m' Simaw Peed bahapäh bä m' Jesus ky haj'aa, ta taron nu paa me tabahyy häng mä Jesus wë. Ti m' taky hadoo:

—Ahõm mahãnh ỹỹ, wahë ỹỹ. Dooh ỹ haja bä a matym gó ỹ ag'ëed bä, nesaa do moo hew'ëet do hyb n'aa ỹyh —näng mäh.

9 Simaw ta hataa daheeh rameuuj bong mä hajõng do hyb n'aa tah'ỹyb. 10 Sebedew taah, Tsijaag, Jowãw häd enäh doo, Simaw kanatëë, ti na-ããj mä rameuuj bong. Ti m' Jesus ky hadoo Simaw hä:

—Eỹm manäh —näng mäh. —Ajyy, ỹyj sag hadoo da õm hỹy kä, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä Jesus.

11 Ti m' hood jó kä ratakyg jat marakate kä. Sahõnh hë raberéd hõm. Ah'ũm kãn mä ta sii.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' panang s'ee hënh Jesus mamuun mä aj'yy rog manahuuh do hanäng doo. Tak'ëp mä ta hä däg ta rog. Jesus tabahapäh bä m', ahyy häng mä tũũ, tetsëë mä Jesus bado hõm hyb n'aa ta nahëeh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh — makarën bä mahajaa né hë nahäh ÿ mado hõm — näng mä ta kyyh.

¹³ Ti m' Jesus moo däg ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

Ti m' nayyw hë kä m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kän mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hä:

—Maher'ood manä ta wób sa hä —näng mäh. — Ahõm jajé naga hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wë. Mametä ta hä õm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejũũ do paah, ta ti hedoo pé ji nahëë badoo wät do heen n'aa, p'aa hënh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa õm has'oo däk doo —näng mä Jesus ta hä.

¹⁵ Ti m' Jesus mejõ né paawä m' ta wób tamana-her'oot hyb n'aa, jé pad'yyt hë nayyw hë rapanyyg enä hõm mä Jesus ky n'aa hä. Ti hyb n'aa m' hajõk han'aa ta wë ramaa newëë hyb n'aa tama metëek doo. Ta wób nahëë enäh do na-ããj hë an'aa ta wë tabaheso hõm hyb n'aa sa nahëeh. ¹⁶ Ti m' Jesus, ta see pé noo gó, tabehũũm takabanawät hënh taky n'aa etsëë hyb n'aa P'op Hagä Do hä.

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahỹh

¹⁷ Hỹ hadoo mäh, ta see pé noo gó, tób gó Jesus ma metëek bä kä, Pariséw ramaneëenh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj mäh, ti at'oonh mä maa new'ëë do sa mahang. Jé pad'yyt hẽ naa rabena. Garirej, Judah häd enäh do häj n'aa bä naa rabana. Jerusarënh hënh naa ta wób rabana. Baad ub P'op Hagä Do hejój Jesus h'yyb gó tabawät nahëë enäh do sa nahëë tawén do hõm. ¹⁸ Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëë näng doo, nawät doo. Ratóg nä ta tyng jó. Rakarën paawä m' ramajëë suun tób gó Jesus wë. ¹⁹ Du daa m' rakad'oo pé gatag'uu däk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ëës mäh, ti m' tii b' naa m' ramahy kãn kata däk do mahang Jesus bagëët bä. ²⁰ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hã, nawät do hã taky hadoo:

—Najis yỹ —näng mäh. —Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng kado hõm —näng mäh.

²¹ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hẽ raky hadoo sa h'yyb gó:

—Nyy d' mä hỹ ta hã! —näk mäh. —P'op Hagä Do taky n'aa rejãã hahỹh hã. Jããm né hẽ P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hõm bä —näk mä sa h'yyb gó.

²² Jesus h'yyb hap'ëeh mä sa h'yyb. Ti hyb n'aa m' tabeaanh sa hã:

—Hëd n'aa tii da bë hyb n'aa newëë bë h'yyb gó? —näng mäh. —Bë y h'yyb hapäh —näng mäh. ²³ —Nyy da nahejooj bë hã? “Kado hõm nesaa do a

h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëeg g'ëed, awäd däg”, ji noo bä? —näng mä Jesus sa hä.

²⁴ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Hÿÿ kä da —näng mäh. —Bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa hä hanäng do nesaa do ÿ ado hõm bä, ÿ haso däk da nahëe näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hä taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed, mado däg a tyng, ahõm kä a tób hënh —näng mä Jesus ta hä.

²⁵ Ti m' nayyw hë kä tabas'ëeg g'ëed kän, tabado däk ta tyng kä, ahõm kän sahõnh hë m' rabahapëe kän. P'op Hagä Do hä taj'aa etsë mä tababaaj hõm bä kä. ²⁶ Sahõnh hë hap'ëeh do rameuuj bong mäh. P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsë. Ti m' rah'yyb e'ÿÿm bong. Ti m' raky hadoo:

—Meuj n'aa näng do äã hapäh naga hë —näk mä sa kyyh.

Rewi häd näng do Jesus naëenh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' ta jawén Jesus bahõm bä kä panang bä naa, taw'yyt mä Rewi häd näng doo. Roma buuj ky gabuuj dajëer ragahed'aak bä m' tabasoo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëep ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁸ Ti m' Rewi bas'ëeg gëet, sahõnh mä taberéd hõm, ti m' ahõm kän mä ta sii.

²⁹ Ti m' Rewi moo wät mä ta tób bä sa tä, sa waa Jesus tatsebé do ky n'aa, Jesus taweh'ëeh do ky n'aa. Hajök dajëer gahed'aak doo, Rewi hep'ëeh doo, ta wób na-ääj mä tatsyyd bong do rabana

rabawa hyb n'aa ta sii. ³⁰ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do Pariséw wób hedoo doo, hãd kawaj'ããn gó m' rabeaanh Jesus ma matëg sa hã:

—Hëd n'aa bë bawëh, bë beëek dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ãäj hë nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Nahëë temah doo, dooh rahõm bä mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'ũũm ta wë. ³² Dooh ÿ ahyy bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ÿ naëënh hyb n'aa. ÿ ahyng, nesaa do moo heb'ooh do ÿ naëënh hyb n'aa, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh, Pariséw sa hã.

Jesus hã reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' h'yy gaëëj gó raky hadoo ta hã:

—Jowãw nu gahem'uun do ma matëg ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do heen n'aa, P'op Hagä Do hã raky n'aa etsëë. Tii da na-ãäj hë Pariséw ma matëg rabad'oo. Tii d' nado a ma matëg. Ti rawa had'yyt hë. Reëg had'yyt hë —näk mäh.

³⁴ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jãm n'aa hënh ji ats'yyt doo, dooh tahaja bä ji mejõ bä ratabëej bä ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëëd bä. Jãm bawät nä bä ji ats'yyt do rawëë had'yyt hë. Dooh ratayy bä. ³⁵ Ti awät da sa najiis, ta patug

pan'aa, rado hõm sa mahānh. Ti noo gó da ratay kán† —näng mäh.

³⁶ Ti m' panyyg see ky n'aa gó taky hadoo:

—DooH ji as'ēēd bā ji saroor papuuj bāh ta säg hā ji gasyyp hyb n'aa. Tii d' ji adoo bā ji rejāā ji saroor papuuj. Papuuj bāh dooh baad tado bā saroor säg hā —näng mä ta kyyh. ³⁷ —Ti hadoo né hē uwa bēēh hā. DooH ji gedu bā uwa bēēh papuuj hegān sooh do pan'aa ta hood b'ée byy säg gó. Tii d' ji adoo bā, uwa bēēh egān so bā, ta hood säg ganabāh hõm. Tii bā kā, uwa bēē waho bēēh da, ta hood kā karejā kán‡ —näng mäh. ³⁸ —Uwa bēēh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'ūūs doo gó —näng mäh.

³⁹ Ti m' taky hadoo ēnh ta see ky n'aa gó:

—Jé uwa bēēh mahỹỹnh do hajõõ ta baab haso dāk do heēek doo, papuuj dooh tagenaag bā. “Taw'āāts hē pooj nāh”, nāk sa kyyh§ —näng mä Jesus.

6

Saab ky n'aa hahỹỹh

¹ Hỹ hadoo mä Saab, Judah buuj rakamehehāk do noo gó, Jesus ta ma matēg sa sii joom tiriig banāng doo me m' ratabēs. Ramahõm me m', ta ma matēg tiriig ag mä raberik ta byyh banyyh hyb

† **5:35** Hahỹỹ d' Jesus hanāng pé ta tii: Ta ma matēg sii tabawāt nā bā, dooh ratay bā. Sa mahang Jesus badoh bā, tii bā da ratay kán.

‡ **5:37** Hahỹỹ da Jesus hanāng péh: DooH ji mekuuj bā papuuj tama metēek doo, pooj jé rabahed'oo do paa da. § **5:39** DooH papuuj Jesus ma metēek do rakarēn bā, tahanāng pé m' tii. Ragenaag dāk pooj jé rabahed'oo doo. DooH rakarēn bā reréd bā tii.

n'aa, tiriig rabawa hyb n'aa. ² Ti m' Pariséw sa sii habok do raky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa bë ky nadaheeh ër ky n'aa jaw'y'yk do Saab ky n'aa hã? Saab hã bë moo bok* —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh bë ner'ood bä g'eeh nyy da ër wahë makũ Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bä? ⁴ Dawi ajëë suun P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã, ti m' tabadoo päw P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã hatoonh doo, ti m' tabawa. Ti m' tanoo mä ta hataa rabawa. Jããm né hë paawä ta ti tób yt hã moo heb'ooh do haw'aa ta ti päw Mosees ky n'aa jaw'y'yk do an'oo bä† —näng mä Jesus sa hã.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ënh sa hã:

—ÿh, Aj'y'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hë ti Saab ky n'aa hã mejüü doo —näng mä Jesus kyyh sa hã.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿh

⁶ Ta see pé noo gó m', Saab see hã m', Jesus bahôm ënh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ti m' tama met'ëëg kãn P'op Hagä Do ky n'aa. Ti yt hã m' tabasooh aj'y'yy moo gadóm doo. Ta hub mä ti gadóm. ⁷ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk do na-ãj hë m' ramatakëë

* **6:2** Dooh ji moo wäd bä Saab hã Mosees ky n'aa jaw'y'yk do mejüü. Tak'ëp Pariséw rahyb n'aa jew'y'yk Saab. Sa hã m' Jesus ma matëg ramoo bok tiriig ag rateh'y'yp do hyb n'aa. † **6:4** Jããm né hë paawä P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooh do haw'aa ta ti päw, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'y'yd mehïin do hyb n'aa.

mä Jesus aj'yy moo tahaso däg bä Saab hä. Ta moo tahaso däg bä Jesus moo wät né hë Saab hä kä sa hä. Rakarën paawä m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ⁸ Jesus hapäh mä sa h'yyb. Ti m' Jesus ky hadoo aj'yy moo gadóm do hä:

—Ag'ëed däg sa mahang —näng mäh.

Ti m' aj'yy as'ëeg g'ëed kän. ⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä —näng mäh. —Nyy da ër ky n'aa jaw'yyk do metëek Saab ky n'aa hä? H'ëed ti taw'ääts hë ji moo wät Saab hä? Baad hadoo do ji moo wät, nesaa do ji moo wät? Ji da hadoo do ji ed'ëep Saab hä, ji da hadoo do ji daj'ëep Saab hä? —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁰ Ti m' taty kaw'ööd däg kän sa wë. Ti m' aj'yy hä kä taky hadoo:

—Madajoow a mooh —näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kän mäh, baad däg mä ta moo kä. ¹¹ Ti m' tak'ëp mä Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek do na-ääj hë m' rakawaj'ään kän Jesus wë. Kaner'oot mä nyy d' rabad'oo ta hä.

Jesus asëm do 12 hedoo do tamejũũ do pan'aa panyyg n'aa hahỹỹh

¹² Ti m' ta jawén Jesus basëek waëë jó taky n'aa etsëe hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëe had'yyt hë m' atsëm. ¹³ Ti m' tabawag hõm bä kä tanaëenh mä ta wë sahõnh hë ta ma metëek doo. Tasëew hõm mä 12 sa mahang habong doo, tamejũũ do rabahadoo hyb n'aa. ¹⁴ Hahỹỹ d' mä tasëew hõm do sa häd: Simaw mäh, Peed ta häd n'oo däk doo. Ta jawén

mä Än-Deréh, Simaw hÿÿj. Ta jawén mä Tsijaag, Jowãw, Pirip, Batoroméw, ¹⁵ Matew, Toméh, Tsi-jaag Aw-Pew t'aah, Simaw “Serot” ramaneëenh doo,‡ ¹⁶ Judas (Tsijaag t'aah), Judas Ikarijot kä m', Jesus haëëj däk do majĩ hã.

Jesus metëek do nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hã panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahyng waëë jó naa. Ta hõõ bä m' rabaym dó tabasatë bä. Hajök ta hataa wób tii bä hab'ëeh. Hajök né hë m' ta wób tii bä m' rakata padëek. Judah häj n'aa bä naa m' rabana ta wób. Jerusarënh bä naa m' ta wób. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo, akajar nabyy me badäk doo bä naa m' ta wób. ¹⁸ Tii bä m' rabana Jesus ma metëek do ramaa newëë hyb n'aa. Nahëë enäh do na-ãäj mä rabena Jesus basog hõm hyb n'aa sa nahëeh. Sa mahang ti abong karap'aar h'yyb hã hadäk doo. Jesus hebëë hõm mä karap'aar h'yyb nesaa do sa hã hanäng do paah. Heso padëek mäh. ¹⁹ P'op Hagä Do anoo ta hejój tabahajaa hyb n'aa sahõnh hë sa nahëë tasog hõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' sahõnh hë rakarën mä ta hã ramoo kajäk.

²⁰ Ti m' ta ma matëg wë Jesus ty däng, ti m' taky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, kas'uut doo,

‡ **6:15** Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamaj'ĩĩ Roma buuj sa wë. Dooch rakarën bä Roma buuj mejõ bä sa hã. Roma buuj wë kamaj'ĩĩ do ramaneëenh Serot . Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw rawén maneëenh “Simaw Serot”.

P'op Hagä Do bag'ääs do karapee bë bahadoo do hyb n'aa.

21 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëëh, hÿÿ kä has'aah doo,

ta jawén kä bë waa enäh do hyb n'aa.

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëëh, hÿÿ kä h'yy kame'oot doo,

ta jawén bë kawew'aam bë tsebé do hyb n'aa.

22 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëëh, hëp ÿ n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hyb n'aa, bë wë rah'yy gaëëj bä, bë raty n'aa gesyyg bä, bë raky n'aa rejã bä, nesaa do bë ky n'aa ran'oo bä. ²³ Baad had'op do P'op Hagä Do anoo da bë hã ta sãm hÿ pong jé. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë tseb'ee tii d' bë hã radoo bä. Bë getsëg da tak'ëp bë tsebé do hyb n'aa. Tii d' né paa sa wahë makû rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hã, rarejã na-ããj hë sa hã —näng mä Jesus.

24 —Ta wób dooh da rah'yy gadajaa bä.

Baad nado da bë hã da hë tak'ëp ma näng doo,

ta jawén kä dooh bë gado wäd bä do hyb n'aa hanäm doo.

Sahõnh hë bë gado wät paah.

25 —Baad nado bë hã da, da hë tak'ëp waa enäh doo, ta jawén bë basaah do hyb n'aa da.

—Baad nado bë hã da, da hë bë kawew'aam doo, ta jawén bë h'yy kame'oot do hyb n'aa da, bë h'yy katón do hyb n'aa da.

26 —Baad nado bë hã da sahõnh hë bë hã raj'aa etsëë bä.

Tii d' né paa sa wahë makũ raj'aa etsë P'op Hagä
Do ky n'aa rod heh'äät nadoo doo. §

Ji majũ ji kamahãn do panyyg n'aa hahỹyh

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bëeh, ỹ her'oot do maa new'ëë doo, ỹ ma-
her'oot hahỹyh da: Bë kamahãn da bë majĩ. Bë
moo bok baad hadoo do bë wë h'yy gaëenh do hã.

²⁸ Bë ky n'aa edëë bë ky n'aa wasee do hã. P'op
Hagä Do hã bë ky n'aa ets'ëë bë hã rejãã doo —
näng mäh. ²⁹ —Õm rapa ewyh bä manu mebyng
hyb n'aa paawä, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa
s'ee hënh rabewyyh hyb n'aa. A hatsë a hã hadäk
do rado hõm bä, na ramahũũm a saroor na-ããj hë.

³⁰ Man'oo a hã retsëë doo. A ma rado hõm bä,
mamejõ manä ragabaanh. ³¹ Taw'ãäts hë bë moo
boo ta wób sa hã baad hadoo doo, bë karën do bë
hã ramoo bok doo —näng mã Jesus kyyh.

³² —Jããm né hë bë kamahãn bä bë hã kamahãn
doo, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bä tii d'
bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'ooh
doo, ti na-ããj hë rakamahãn sa hã kamahãn doo.
Ti hyb n'aa bë hã kamahãn do bë kamahãn bä,
doo sa bahãnh bë ado bä. ³³ Baad hadoo do bë
moo boo bä bë hã baad hadoo do moo bok do sa
hã, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bä tii d' bë
bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'ooh doo, tii
d' né hë rabad'oo ênh. ³⁴ Jããm né hë bë an'oo bä
bë dajëër uuh hedoo doo, bë waa hedoo doo, p'aa
hënh hab'aanh do hã, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa

§ **6:26** Baad nado sa hã Jesus wén her'oot, P'op Hagä Do rejãã do
hyb n'aa da sa hã, ta ky n'aa rod heh'äät nadoo do tarejãã do paa
hadoo.

etsëë bä tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'ooh doo, ti na-ããj né hẽ tii da né hẽ rabad'oo ãnh sa da hadoo do hã. Ragahëën p'aa hẽnh rabaj hõm doo. ³⁵ Doo tii d' bë adoo bã —nãng mãh. —Bë kamahãn bë majĩ. Baad hadoo do bë moo boo sa hã. Bë an'oo retsëë doo. Bë gadaa manã p'aa hẽnh rabaj bã. Tii bã da baad had'op do P'op Hagã Do banoo bë hã ta sãm. Sahõnh Hẽ Sa Bahãnh Hadoo Do taah bë tii bã. P'op Hagã Do ky enyym tamasa do baad ganadoo do sa hã, ky nes'aa do sa hã na-ããj hẽ. ³⁶ Taw'ããts hẽ ta wób kamahãn gó bë t'yyd mehĩn bë Yb, P'op Hagã Do t'yyd mehĩn doo da.

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahỹyh

³⁷ —Bë ky n'aa ety manã ta wób, dooh tii bã bë P'op Hagã Do ky n'aa ety bã kã. Baad nadoo do hã bë ky n'aa ety manã bë da hadoo do sa mo haj'aa p'ãã, dooh bë tii bã P'op Hagã Do ky n'aa ety bã bë mo haj'aa p'ãã. Bë hyb n'aa mabaan sa hã taw'ããts hẽ nadoo do sa mo haj'aa hã, tii bã da P'op Hagã Do mabaan nesaa do bë mo haj'aa hã. ³⁸ Bë an'oo ta wób sa hã, tii bã da P'op Hagã Do banoo bë hã. Baad P'op Hagã Do banoo da bë hã. Panyyg gó bë ỹ maher'oot nyy da P'op Hagã Do banoo bë hã: Ky en'yym doo, baad tiriig tym hes'ëëm doo, baad ta hood gad'ëë dãk do hanoo do hadoo P'op Hagã Doo. Baad ub bë hã tabanoo, dooh tabaa es'ĩ bã. Ta wób hã bë anoo do pénh da, tii da né da P'op Hagã Do banoo bë hã.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ãnh. Panyyg gó m' tabeh'ũũm:

—Ty tamah do dooh tahaja bä ta da ty hadoo do tamahũũm bä ta tyw n'aa hēnh. Ta s'ee hēnh, gadarong doo hēnh rakajäk séd hã —näng mäh. ⁴⁰ —Doo ma kametëek do ta ma matëg bahãnh tado bä. Ma kametëek do tahaja däk bä tama kametëek doo, ta ma matëg da hado däk, séd demuun raba-haja padëek —näng mäh.

⁴¹ —Hëd n'aa mamatakëe b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng? ⁴² Hëd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ÿ ado hõm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do mamatakä bä a matym gó hanäng doo? J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nä pooj jé b'aa a matym gó hakëe doo. Tii bä da mabahapäh baad ub mabado hõm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —näng mä Jesus.

Ji bawät do hã ji h'yyb gó hanäng do kametëeh do panyyg n'aa hahÿh

⁴³ Ti m' taky hadoo ënh:

—Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag, dooh ta ag nes'aa bä. Ti hadoo né hë joom see baad nadoo doo. Ta hēnh hēnh ta ag hahõm. Doo baad hadoo do ta ag. ⁴⁴ Joom ag hã ji bahapäh joom ÿÿn. Doo ji awyyd bä wiigo ag sasëng tëeg hedoo do hã. Doo na-ããj hë ji awyyd bä uwa ag hetëk do hã. ⁴⁵ Ti hadoo ji hã. Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né hë ji her'oot —näng mä Jesus kyyh.

Tób tema do ky n'aa gó Jesus beh'ũũm do ky n'aa hahÿh

46 Héd n'aa ÿ bë maneëenh “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, dooh ÿ bë ky dahé bã ënh? 47 ÿ metëeh da ny hadoo ÿ ma metëek do maa newëe doo, ky daheeh doo. 48 Tób tama do hadoo da tii. T'õp tagagoos ta tu n'aa tyw n'aa tababang bã, pä banäng bã. Tamii bag'yyp bã ta tób hã, wän n'aa hejoonh do badäng bã ta hã, dooh ta tób tatë hyy bã, baad ta tób ta tu n'aa babang bã tabejëh do hyb n'aa. 49 Ti nado këh ÿ maa newëe do ky nadaheeh doo. Tób tama doo, j'ooj ta tu n'aa tabetuu daap hë, dooh tahej'oonh péh. Tamii bag'yyp bã ta tób hã, wän n'aa hejoonh do adäng ta hã, tii b' tabatë hyng. Sahõnh hë takarejãã ta tób.

7

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hã h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' Jesus bahajaa bã kä ta ti sa hã ta her'oot doo, tababaaj hõm kån panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh. 2 Tii bã panang bã ti awät mä Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa seeh. Nahëe näng mä ta karom. P'eets mä tadajëp ta nahëe mahÿÿj. Baad mä ta kariw n'aa kamahãn tii. 3 Ti m' ta kariw n'aa, warahén sa wahë n'aa, ky n'aa napäh mä Jesus. Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa wób tamejüü mä Jesus wë, ramaher'oot hyb n'aa tabana hyb n'aa, ta karom tabahaso däk hyb n'aa m'. 4 Ti m' rakajaa bã kä, tak'ëp mä Jesus ramaher'oot rats'yyt doo. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Taw'ãäts hë maky dahé õm tats'yyt doo —näk mäh. 5 —Takamahãn né hë eër, Judah buuj. Taky

gabuu j ratama tób P'op Hagä Do panyyg äã yd naherot doo —näk mä sa kyyh Jesus hä.

⁶ Ti m' Jesus bahõm kãn sa sii. Ti m' warahén tób bedaa däk bä m' warahén mejũũ ta najiis wób ragadoo hyb n'aa Jesus, ramaher'oot hyb n'aa. Hahỹỹ da m' rapanäk Jesus hä warahén kyyh:

—Wahëh ÿ n'aa, hä ÿỹ ÿ hyb n'aa sakog its a hä. Ti hyb n'aa mahyb n'aa tón manä tóp ÿỹ gó mabajëë suun do hä. Jããm né hë mabana. ⁷ ÿ hyb n'aa sakog its a hä. Ti hyb n'aa a wë ÿ nahõm. Taw'ããts hë babä naa mamejũũ ta nahëë hä, tii bä karom ÿ bahas'oo däk da. ⁸ Tii d' ÿ wén edoo ÿ na-ããj né hë ÿ ky daheeh wahëh ÿ n'aa ramejũũ do ÿỹh. ÿ na-ããj hë, warahén ÿ n'aa ÿ mejũũ, ÿ raky daheeh. Ta see ÿ mejõ bä, “Ahõm”, ÿ noo bä, ahõm né hë. Ta see ÿ mejõ bä, “Ana”, ÿ noo bä, ana né hë. Karom ÿỹ ÿ mejõ bä, “Hahỹ mamoo wäd”, ÿ noo bä, ÿ taky daheeh né hë —tii da m' sa kyyh, warahén kyyh hä.

⁹ Ti m' Jesus maa napäh bä m' warahén mejũũ do raher'oot do warahén kyyh, tahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' taty kaw'õöd däk hajõk ta sii han'aa do sa wë, ti m' taky hadoo sa hä:

—Baad bë ÿ maher'oot —näng mäh. —P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ÿ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ëp hä ÿ h'yy ka'eeh doo, hahỹ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo doo, h'yy ka'eeh do hadoo —näng mä Jesus.

¹⁰ Ti m' warahén Jesus wë tamejũũ do rababaaj nä bä m' warahén tób hënh, has'oo däg kãn mä ta karom kä ta hä rahegãã bä kä.

Jesus h'yyb tym ganä däk do dajëp do paa panyyg n'aa hahỹỹh

11 Ti m' ta jawén kä m' Jesus bahõm kän mä panang Naïn häd näng doo hēnh. Ta ma matēg, hajõk ta wób na-ãäj hē Jesus rahada mäh.

12 Panang noo bä m' Jesus kajaa bä kä m' tama-muun mä ti buuj. Ramanaa mä dajēp doo. Radakä paawä m'. Jããm né m' sét né hē m' ta ti patug tamaa wät do t'aah. Hajõk ta tii bä buuj rahadaa nä ta ŷŷn. 13 Ti m' Jesus baheg'ãäs bä m' ta ŷŷn, tat'yŷd mehĩn mä ta ti ŷŷnh.

—Aód manäh —näng mä ta hä.

14 Ti m' Jesus bahõm rabatook hēnh ta tyng jó, ti m' ta tyng hä tamoo däng. Ti m' kamag hat'ook do rabaym. Ti m' Jesus ky hadoo:

—Pahēew —näng mäh. —A hä ŷ mejũũ: Nu gas'ēeg gahēē! —näng mä Jesus kamag hä.

15 Ti m' tanu gas'ēeg gahäng dajēp do paah. Ti m' taber'ood däg kän. Ti m' Jesus bahaēēj däg kän ta ŷŷn hä.

16 Ti m' sahõnh hē rameujj bong mäh, P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsē mäh.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod tak'ēp haj'ap do kas'ee kän èr mahang —näk mä sa kyyh. —P'op Hagä Do bahyng ta karapee tamasa hyb n'aa —näk mäh.

17 Ti m' Jesus mo haj'aa hä kä sahõnh hē rapanäg hõm ta wób, Judah häj n'aa haw'ãäts hē m', Judah häj n'aa pa hē habong do na-ãäj mäh.

Jowãw nu gahem'uun do mejũũ do Jesus reaanh do panyyg n'aa hahŷŷh

18 Ti m' Jowãw nu gahem'uun do ma matēg ramaher'oot mä ta hä sahõnh hē Jesus moo wät do

ky n'aa. Ti m' Jowāw naēēnh ta wē pawóp hē ta ma matēg. ¹⁹ Ti m' tamejũũ mä Jesus wē rabahõm.

—Hahỹỹ da bē eaaj Jesus hã: “Õm né hē ti P'op Hagã Do Ky Dãng Do ta wē hana doo, ta see ti ãã gada?”, denoo da —nãng mä Jowāw nu gahem'uun doo.

²⁰ Ti m' Jesus wē rakajaa bã kã m' raky hadoo ta hã:

—Jowāw nu gahem'uun do ãã tamejũũ, õm ãã eanh hyb n'aa õm né tado bã P'op Hagã Do Ky Dãng Do ta wē hana doo, ta see apäh ti ãã gada doo? —nãk mä sa kyyh.

²¹ Ti noo gó né hē hajõk sa nahēē Jesus asog hõm doo. Hajõng nahēē Jesus asog hõm doo. Ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh. Sahõnh ta ti nahēē tabasog hõm. Karap'aar h'yyb nesaa do ta wób hã hanãng do tahebēē hõm. Ty tsehēt doo, sahõnh hē taty enã hõm, baad rabahapēē padēek Jesus mo haj'aa. ²² Ti m' Jowāw mejũũ do hã Jesus ky hadoo:

—Bē ahõm nã, bē maher'ood Jowāw babã bē hapäh doo, bē maa newēē doo: Ty temah do paah, rahapēē padēek. Nabong do paah, aboo padēek p'aa hēnh. Rog manahuuh doo, ahub padēek p'aa hēnh. Nabuuj gatamah doo, ramaa napēē padēek. Dejēp do wób genã bong ỹ an'oo bã. P'op Hagã Do panyyg hanãm do na-ããj hē kaher'ood dãk kas'uut do sa hã. ²³ Ky n'aa kedēng da jé ỹ moo wät do hyb n'aa, ỹ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bã hã ỹ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bē her'ood Jowāw hã —nãng mä Jesus kyyh Jowāw nu gahem'uun do

mejũ do sa hã.*

²⁴ Ti m' Jowãw nu gahem'uun do mejũ do rababaaj hõm jawén paa bã kä, hajõk do hã Jesus her'ood kãn Jowãw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahỹỹ da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bë heg'ããs tabanawäng hënh? Jawii bah'ood ahëm do g'eeh bë heg'ããs? ²⁵ Ti tanado bã, h'ëed ti bë heg'ããs t'ĩĩ hënh? Aj'y y saroor ky n'aa gebah do dadäk do bë heg'ããs t'ĩĩ hënh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do hanäm do dadäk doo, sahõnh hë rah'y y karën do sa wë hanäng doo, dooh raboo bã tabanawäng bã. Sa wahë n'aa tób hanäm doo gó rababok tii. ²⁶ Ti tanado bã, h'ëed ti bë heg'ããs t'ĩĩ hënh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bë heg'ããs? Ỹỹ. Ti né ti bë heg'ããs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh tii.† ²⁷ Ta ti né hë ta ti aj'y y ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hã. Hahỹỹ da ta ky n'aa: “Ỹ mejũ da panäk ỹ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyw däk hyb n'aa a pooj jé”,‡ näng kerih doo.

²⁸ —Baad bë ỹ maher'oot —näng mã Jesus. — Badäk hahỹỹ bã habong do sa mahang, dooh Jowãw bahãnh nu gadäk péh. Ti tahado né paawä, P'op Hagä Do bag'ããs do karapee hedoo do sa mahang, jããm hë hyb n'aa sakog its né paawä, Jowãw

* **7:23** Jesus moo wät do hã wyt ta maab hë P'op Hagä Do hanaa. Ti hyb n'aa tamejũ Jowãw ramaher'oot tamoo wät do hã. Isajas 61.1 hã takerii däk ti P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa. † **7:26** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh Jowãw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa Jowãw bahadoo do hyb n'aa. ‡ **7:27** Marakijas 3.1

bahãnh tanu gadäk hÿÿ kä —näng mä Jesus.Š

²⁹ Ti m' hajök doo, dajëër gahed'aak do sii hë né hë m', ramaa napäh bä m' Jesus her'oot doo, P'op Hagä Do hä m' raky kajäk. Baad ub sa hä P'op Hagä Do moo wät doo. Jesus her'oot do rawén gen'aak, Jowãw nu gemuun hõm do hyb n'aa p'ooj ub sa hä. ³⁰ Pariséw, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hap'ëeh do na-ããj hë, dooh m' ragado bä sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Rawén ganadoo mäh, dooh paa m' rakarën Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy gó da ÿ baher'oot da, da hë badäk hahÿÿ hä habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? —näng mäh. ³² Hahÿÿ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëeh do ramas'uunh do hadoo. Hahÿÿ da karepé wób sa kyyh ta wób hä: “Raketëe do pud n'aa ãã gamehÿÿh bë tsebé hyb n'aa paawä, dooh masunh do bë as'ããw bä. Tii bä dajëp do heen n'aa ãã wareem, masuuj gó bë ba'oot hyb n'aa paawä. Ti na-ããj dooh bë karën bä. Dooh h'yy ketón gó bë masuuj bä”, näk karepé ta wób sa hä. ³³ Ti hadoo né hë da hë habong doo. Tabad'op hë ji raky dahé bä, dooh na-ããj hë ragenaag bä ji moo

Š **7:28** Jesus kajaa do poojjé Isaraéw buuj P'op Hagä Do bag'ääs. Sa hä tabanoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, raky daheeh hyb n'aa. Ti noo gó Isaraéw buuj P'op Hagä Do ky dah'eeh do ramaneëënh P'op Hagä Do karapee. Ti see né hë Jowãw nu gahem'uun doo. Sa mahang dooh hanäng pé Jowãw bahãnh pé hyb n'aa jawyg ub doo. Jesus du doo tabag'ääs do sahõnh hë ta hä h'yy ka'eeh doo, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-ããj hë. Ta ti tamaneëënh ta karapee, tabag'ääs doo. Sahõnh hë ta ti Jowãw bahãnh kä. Ky n'aa netsëeh do sa mahang habong doo, ti na-ããj hë Jowãw nu gahem'uun do bahãnh ranu gapad'ëek hÿÿ kä.

wät doo. Jowãw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëeb mahÿÿnh do teëg bã. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'yyb en'yym. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahũũm mä tii”, bë nooh. ³⁴ Ýÿ kä, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ eëek, ÿ awa. Ti hyb n'aa ÿ bë maneëënh, tahawaa, heëek do men, dajëër gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. ³⁵ Ãã raganado né paawä, P'op Hagä Do né hë ti ÿÿh, Jowãw na-ãj hë h'yy gan'yyh doo. Ãã ma met'ëëg wät do ky dah'eeh do baad rababok do hã takametä däk tii.

Buu benyym do Jesus tsyym hã ÿÿnh ahoog wät do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' Pariséw see Jesus tabats'yyt ta tób hënh tabawëh hyb n'aa ta sii. Ti m' Jesus bahõm kãn ta tób hënh. Ti m' tabahyy sooh ta tyng hã rabahed'oo doo da, ta jawén p'aa hënh mä ta tsyym bëeh. Ti m' rabawëë kãn. ³⁷ Ti m' ta ti panang bã ti awät mä ÿÿnh nesaa do moo hew'ëët do paah. Ti m' taky n'aa napäh bã m', Pariséw tób hënh Jesus bawëh bã m', t'ĩ hënh mä tabahõm. Buu benyym do ta moo gó. Pä s'ëeb, buu benyym do hood. ³⁸ Ti m' Jesus tsyym hã m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tabaoot. Ta ty nabëëh Jesus tsyym hã takajäk. Ti m' tabahawuuk ta sëen me. Jesus mä tatsyym tsanetsup, ta hã taweh'ëëh do heen n'aa. Buu benyym do tah'ook mä Jesus tsyym hã.

³⁹ Ti m' Pariséw Jesus hats'yyt do bahapäh bã m' ta tii, ta h'yyb gó m' taky hadoo: “P'op Hagä Do ky n'aa rod tado bã paawä hahÿ aj'yy, tahapäh paawä jaa ti ta ti ÿÿnh. Tahapäh paawä ti nesaa do moo hew'ëët doo. Tabahapäh bã paawä, dooh tagado

bä ŷŷnh ta hä moo wät doo”, näng mä Pariséw ta h'yyb gó.

⁴⁰ Ti Jesus h'yyb hapäh mä ta ti Pariséw. Ti m' taky hadoo:

—Simaw —näng mä ta hä. —ŷ karēn paawä ōm ŷ maher'oot —näng mäh.

—Éj. ŷ mamaher'ood ma matëg —näng mäh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo, panyyg gó m' tabenaa wät:

—Ti abong pawóp hē ajyy. Kūūt enäh sa kariw n'aa wē. Ta see kūūt 50, ta see kūūt 500. ⁴² DooH rahaja bä repaag bä sa kūūt. Ti hyb n'aa sa kariw n'aa bawug hōm sa kūūt. Hŷŷ kā, ŷ eanh a hä —näng mä Simaw hä. —Ny hadoo do sa kariw n'aa tak'ëp takamahän up a hä péh? —näng mä Jesus.

⁴³ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Hä ŷŷ, kūūt eh do paah —näng mäh.

—Ti né hē —näng mä Jesus. —Baad a kyyh —näng mäh.

⁴⁴ Ti m' ŷŷnh wē taty kaw'ōöd däk. Ti m' Simaw hä ta ky hadoo:

—Mahegã hahŷ ŷŷnh —näng mäh. —A tób gó ŷ bajëe suun bä, dooh naëng ŷ man'oo bä ji bahed'oo doo da, tsym ŷ hetsyd. Hahŷ ŷŷnh kā, tsym ŷ ta ty nabëe me tatsahë däk, ti tabawug hōm ta sëen me —näng mäh. ⁴⁵ —ŷ kajaa bä, dooh ŷ matsanetsub bä makedëng do heen n'aa ji bahed'oo doo da. Hahŷ ŷŷnh kā, dooh teréd bä tatsanetsup do tsym ŷŷ hä, ŷ kajaa bä tadu dahäng do né hē. ⁴⁶ DooH mahawug bä ta syyj buu benyym do nuh ŷŷ gó ji bahed'oo doo da. Hahŷ ŷŷnh, buu benyym do tahah'ook tsym ŷŷ hä. ⁴⁷ Tak'ëp ŷ tawén kamahän,

hajõng nesaa do ta wë hanäng do paa P'op Hagä Do mabaan hõm do hyb n'aa. Kanahën hadoo do nesaa do hã näng do P'op Hagä Do awug hõm doo, kanahën doo hë P'op Hagä Do takamahän –näng mä Jesus Simaw hã.

⁴⁸ Ti m' yñnh hã kä Jesus ky hadoo:

–Nesaa do a hã hanäng do paa kado hõm –näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Simaw atsyd bong do wób sa h'yyb gó m' rabadoo:

–Jaa ti hÿÿh? Tahajaa g'eeh nesaa do tado hõm bä? Jããm né hë P'op Hagä Do hajaa tii –näk mä sa h'yyb gó.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh yñnh hã:

–Õm P'op Hagä Do wén ed'ëep nesaa do mahänh, hã y mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb näm doo me –näng mä Jesus.

8

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti jawén mä sét panang ken'yyh bä m' Jesus her'ood hõm mä P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa hanäm doo. ² 12 hedoo do ta ma matëg rahada mä Jesus. ² Ah'üüm mä na-ããj hë ta sii yÿj wób, karap'aar h'yyb nesaa do sa hã padëek do paa Jesus habëe hõm do sa hã, sa nahëe tado hõm do sa hã. Sa mahang ti awät mä Marija Madarën häd näng doo, ⁷ karap'aar h'yyb ta hã henyh do paa Jesus habëe hõm doo. ³ Ta see häd mä Jowän, Kusa häd näng do yÿm. Häj n'aa wahë n'aa Eróts häd näng do kaser n'aa m' ti ta patug. Ta see häd mä

Susããn. Hajõk mä ÿÿj wób rahada Jesus. Sa dajëêr me ramasa Jesus ta ma matëg daheeh sa waa hã.

⁴ Ti m' hajõk ta wób kata padëek mä Jesus wë. Jé pad'yyt hë naa rabena. Ti m' ta ma matëg hã tamaher'oot hahÿ panyyg:

⁵ –Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajäk. Ta wób ratsabeeb hõm, ta wób taw'ëed rabajóh jëng. ⁶ Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ãäts tii bã. Ti taganyyh bã nayyw hë tatsawyy jëng, dooh tabatsahëë ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bã. Ta nemuun sasëng gajewäng. Tii bã kä, dooh tawëë wäd bã kä sasëng hyb n'aa. ⁸ Ta tym wób kajäg kän baad tabadoo bã. Genyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. 100 nuu me tabejoom do bahãnh tabeag kän baad tabadoo bã kajäk doo –näng mä Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'ood kän.

Ti m' tabahajaa bã panyyg taher'oot doo, taky hadoo:

–Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bã, taw'ãäts hë tahyb n'aa matakëë –näng mäh.

⁹ Ti m' ta ma matëg beanh ta hã nyy d' tahanäng pé m' ti panyyg. ¹⁰ Ti m' taky hadoo sa hã:

–Bë hã P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do bag'ãäs do hã. Ta wób sa hã, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hã, ÿ maher'oot panyyg ky n'aa me –näng mäh. –Ti hyb n'aa, “rahegãã né paawä m', dooh m' rah'yy genä bã. Ramaa newë né paawä, dooh tagah'ood bã sa hã”^{*} –näng mä Jesus kyyh sa hã.

^{*} **8:10** Isajas 6.9

11 Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Hahỹỹ d' tahanäng pé panyyg ky n'aa: Joom tym, P'op Hagä Do kyyh. 12 Joom tym wób ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb gó kajäk do Dijab asog hõm raky nadaheeh hyb n'aa, ranedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh. 13 Joom tym wób pä banäng bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. Ramaa newëë bä h'yy gadajaa gó ragado né hë paawä, nayyw hë rah'yy gejë hõm. Joom kóm nanäng nä do hadoo sa hã. Pooj jé dó raky daheeh. Tii bä, hejooñh doo me P'op Hagä Do metyy bä baad rah'yy kae bä, nayyw hë rah'yy gejë hõm. 14 Joom tym wób sasëng mahang kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hë badäk hahỹỹ hã ji bawät do hã.† Dajëër hã, sa ma hã, rakarën do hã rahyb n'aa hũũm had'yyt hë. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahõm. Joom neaak do hado däk tii. 15 Joom tym wób baad tabadoo bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. Baad ub sa h'yyb, t'õp madäk doo me ramaa newëë. P'op Hagä Do kyyh ramaa napäh bä, baad rabenäm sa h'yyb gó. Rahyb n'aa matakä had'yyt hë ta hã. Tabad'op hë rah'yy gejë hõm. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kã. Joom he'aak do hadoo tii —näng mä Jesus.

16 Ti m' taky hadoo ênh:

† 8:14 Ta ti hedoo do hã raty kanewad had'yyt hë. Rahyb n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo.

—Ta bag dooh ji gataa so bä ji bejën hyb n'aa manajuu yt hä, ji bejën hyb n'aa ji jó ÿÿh do yt hä. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëë pëë do rabahapäh hyb n'aa. ¹⁷ Ta ti hadoo da ÿ ma metëëk do hä: Sahõnh hë kejën nä doo, ji nahapäh nä doo, ta jawén kä da sahõnh hë da rabahapäh, wyt ta maab däg da sa hä. ¹⁸ Ti hyb n'aa taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä bë maa newëë do hä. Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahãnh P'op Hagä Do banoo nä ta hä ta h'yy ganäng doo. Jé kanahën d'os hë h'yy ganäng doo, tahajaa do ted'oo doo, P'op Hagä Do ado hõm da ta hä kanahën d'os hadoo doo‡ —näng mä Jesus.

Jesus wakãän heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ÿÿn, ta wakãän sii hë m' rabana, Jesus raheg'ääs. Du daa m' rakad'oo pé hajök do hyb n'aa ta w'oo hä hab'ëëh doo. ²⁰ Ti m' rë tanyy ky hadoo ta hä:

—A ÿÿn, a wakãän ta w'oo hä rabab'ëëh. Õm mä raheg'ääs —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, ky dah'ëeh doo, ti né hë ëën hadoo, ti né hë wakãän haa hadoo —näng mäh.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus baher'oot ta ma matëg sa hä:

—Ti bä, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé.

‡ **8:18** Ta ti tawén kado hõm sa hä, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hä.

Ti m' ragatsëg t'oonh marakate gó. ²³ Ti m' rabatsëk bã kä m' Jesus aã sooh mäh. Ti m' bah'ood bana kãn tak'ëp. Tewëëp mã maadaka. Marakate m' tetaa m'. Äm n'aa näng. P'eets mã marakate bagyyb jëë paawä.

²⁴ Ti m' ta ma matëg ramebëë nyh, ti m' raky hadoo:

—Äã Wahë N'aa! —näk mäh. —Ër ag'yyp da! —näk mäh.

Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wäd. Badatih däk mäh.

²⁵ —Dooch hã ÿ bë h'yy kasadëë bã? —näng mäh.

Ti m' tak'ëp mã rabeÿÿm bong, tak'ëp mã rameuj bong. Ti m' rakaner'oot sa mab hë:

—Jaa ti hÿÿ éh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mã sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m' rakajaa Geras buuj sa häj n'aa bã, karaj'aa tamyyj jé, Garirej häj n'aa nu masee me.

²⁷ Ti m' Jesus gatsëg nyh bã kä m', nayyw hë m' tabana ta wë aj'yy mera doo, karap'aar h'yyb hã näng doo, ta tii bã babuuj. Bãp peej mã tabawät ta si n'aa hë. Bãp peej däg mã tanaã wät tób yt hã. Pã gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bã tabahe'ÿÿh. ²⁸ Ti m' Jesus tabahapäh bã m' tak'ëp mã tageëëj wät. Jesus matym gó m' tabadëë hyng. Tak'ëp mã ta kyyh:

—H'ëed makarën wë ÿÿ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hë Bahãnh Hadoo Do T'aah? ÿ d' marejã manäh! —näng mäh.

29 Tii d' tawén edoo mäh, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hajõõ nuu me m' karap'aar h'yyb bejeng ta hã tamera doo. Haak sapuuw hadoo doo me né hẽ m' ramoo maw'yyd né paawä m', ratsyym mew'yyd hõm paawä m', hagã nyy né paawä m', tagahet'ëeh mã haak sapuuw hadoo doo. Tabanawäng hẽnh daap mã tawajaah karap'aar h'yyb an'oo bä.

30 Ti m' Jesus beanh ta hã:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajõk Doo” äã häd —näng mäh.

Hajõk karap'aar h'yyb ta hã hanäng, tii d' ta häd tawén hadoo. 31 Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rets'ëe had'yyt mã Jesus hã tanah'eed hyng hyb n'aa tabanesaa hẽnh.

32 Hajõng mã too yb tii b' habëeh karaj'aa takëen hã, wajapëm doo bä. Tii b' mã sa waa rabahew'aa. Ti m' karap'aar h'yyb rabetsëe Jesus banoo hyb n'aa rabajëe pëe too yb hã. Ti m' Jesus banoo t'ïi hẽnh sa hã kä. 33 Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kãn aj'yy hã hanäng do paah, too yb hã m' rabajëe pä kãn. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame wajapëm doo hẽnh, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'õp mã rapehäs.

34 Ti m' too yb hagã n'aa rabahapäh bä m' ta tii, waj'aa bong mäh. Sa panang bä, panang nedaa bä na-ããj mã ramaher'oot sahõnh hẽ rahapäh doo.

35 Ti m' t'ïi hẽnh buuj rabana t'ïi hẽnh rabaheg'ääs hyb n'aa ky n'aa näng doo. Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä, rabahegää kãn aj'yy hajõng do karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paah. Asooh mã Jesus tsyym pa. Saroor näng mäh, baad däg mã ta h'yyb

tym. Ti m' rabeÿÿm bong. ³⁶ Ti m', ta ti hap'ëeh do rabaher'ood kân han'aa do sa hã kã, ta ti aj'yy ky n'aa, Jesus ahub däk do ky n'aa. ³⁷ Ti m' ta ti babuuj rabetsëë Jesus hã, tabahôm hyb n'aa sa häj n'aa bã naa. Tak'ëp mä rabeÿÿm bong rawén eanh tabahôm hyb n'aa. Ti m' Jesus gatsëg so kân marakate gö, ti m' tabahôm kân.

³⁸ Aj'yy kã m' karap'aar h'yyb nesaa do hadäk do paa m' betsëë Jesus hã, Jesus sii tabahôm hyb n'aa. Ti m' Jesus baher'oot ta hã tabahôm hyb n'aa. Hahÿÿ da m' taky hadoo ta hã:

³⁹ —Abaaj hõm a tób hënh, a wakãân rababong hënh. Maher'ood sa hã sahõnh hë taw'ãäts hë hadoo do a hã P'op Hagã Do mo haj'aa, õm tahuub däk doo —näng mä Jesus kyyh ta hã.

Ti m' aj'yy bahõm kân. Taher'oot mä sahõnh hë panang buuj hanäm do Jesus mo haj'aa ta hã.

ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganã däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

⁴⁰ Ti m' Jesus batsëg hõm bã p'aa hënh karaj'aa tamyyj jé, hajök baad ragadoo. Jesus mä ragadaa b'ëeh. ⁴¹ Ti m' aj'yy Jaj-Ro häd näng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' tak'ëp mä tabetsëë ta hã ta tób hënh tabahôm hyb n'aa ta sii. ⁴² Jããm né m' sét its mä ta toog. P'eets mä tadajëp. 12 m' ta hyb n'aa pé ta baab n'aa.

Ti m' Jesus bahõm ta sii. Tamahõm me m', hajök do ta sii hah'üüm do gatat'uuk mä ta hã. ⁴³ Sa mahang ti awät mä ÿÿnh. Majyyw mä ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëë badäk. Dooh m' hajaa pé

masa pé ta hä. ⁴⁴ Ti m' Jesus jó gadäk hēnh mä tabana ta wē. Ta saroor noo hä m' tamoo däng. Tii bä kä m', nanyw hē m', dooh wäd mä ta hä ta nahēeh. Ti m' Jesus beanh:

⁴⁵ —Jaa hä ŷ moo däng? —näng mäh.

—ŷ ti dooh —näk mä sahōnh hē ta pa hab'ēeh doo.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ma Matēg —näng mäh. —Hajōk gatat'uuk a hä. Hajōk a hä moo kajäk —näng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Doo. Hä ŷŷ pé ŷ hapäh hä ŷŷ moo däng doo. Hä ŷ naa anyyh hejój ŷ ky gabuuj —näng mäh.

⁴⁷ Ti m' ŷŷnh hegāā bä kä du daa m' takejēn péh, ana mä Jesus wē. Kajajān mä ta ām n'aa gó m', tabahyy häng mä ta wē ta taron nuu me. Sahōnh hē ramaa napäh bä m' tamaher'oot h'ēēd hyb n'aa tawén moo däng ta hä. Taher'oot mä nyy d' tabahas'oo däk nanyw hē. ⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Tok ŷŷ, ōm has'oo däk P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahōm kä h'yyb näm doo me —näng mäh.

⁴⁹ Jesus ber'oot nä bä m', takajaa aj'yy Jaj-Ro tób hēnh naa. Ti m' taky hadoo Jaj-Ro hä:

—A toog h'yy gakog hōm —näng mäh. —Doo mah'yyb panasä wäd bä ma matēg —näng mäh.

⁵⁰ Jesus maa napäh bä m' ta kyyh, ta ky hadoo Jaj-Ro hä:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hä ŷ h'yy kasadēē. Tii bä da a toog da has'oo däk! —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jaj-Ro tób bä rakajaa bä m', dooh m' Jesus an'oo bä hajōk rabahōm ta sii. Jāām né hē m' tanoo

hajëe p'ëe Peed, Tsijaag, Jowãw, dajëp do yb, dajëp do ÿñ. ⁵² Séd dó m' tób yt hã raräb bã rabë bã. A'oot mã ta wób. Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jããm hë ti bë kyyh —näng mäh. —Bë aód manäh. Karapee dooh tadajëb bã. Aÿÿh tii —näng mäh.

⁵³ Tii bã m' rakawew'aam ta kyyh. Dajëp né hë m' sa hã. ⁵⁴ Ti hadoo né hë dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bã sa kyy hã. Ti m' karapee hã tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hã:

—As'ëeg g'ëed tok ÿÿ! —näng mäh.

⁵⁵ Tii bã m' h'yy ganä däk mã p'aa hënh. Nayyw mã tabas'ëeg gëet. Ti m' Jesus maher'oot sa hã rabanoo hyb n'aa maruus awa. ⁵⁶ Tii bã m' ta yb, ta ÿñ rameuj bong mäh. Ti m' tak'ëp Jesus mejũ sa hã ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa.

9

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejũ do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mã sa hã karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa, nahëe näng do rabaheso hyb n'aa na-ãäj hë. ² Ti m' tamejũ mã rabahõm, ji P'op Hagä Do bag'ãäs do ky n'aa rabaher'ood hõm hyb n'aa, nahëe enäh do rabaheso hõm na-ãäj né hë. ³ Hahÿÿ da m' tamejũ:

—Dooh d' bë mahũm péh. Ji tatu hadoo péh, pãw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta sãm hadoo péh, bë saroor see hadoo péh —näng mäh. ⁴ —Bë nu kajäk bã ta wób tób bã, tii bã da bë baym dó

panang bē beréd hōm bā kā. ⁵ Bē raganado bā, bē ahōm sa mahānh. Sa panang bā naa bē ahōm bā bē tsyym suun bē tepyng padäg k'ääts. Tii da bē bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bā P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —näng mä ta kyyh sa hä.

⁶ Ti m' rabahōm kän. Sét ken'yyh panang bā m' rabaher'oot mä P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Jé pad'yyt hē heso hōm mä nahëe enäh doo.

⁷ Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napëe däk mä tii. H'yyb manepëe wäd mä Eróts Jesus ky n'aa raher'oot do hä.

—Jowāw nu gahem'uun do paa ti ta ti dejëp do mahang ganä wät doo —näk mä ta wób.

⁸ —Eriij p'ooj ub hawät do paa kas'ee wät do tii —näk mä ta wób.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paa see ganä wät do ti ta tii —näk mä ta wób.

⁹ Ti m' Eróts ky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun doo, ÿ mejüü paa ranu gahōg hōm. Jaa ti ta tii, hä ÿ ramaher'oot do ta ky n'aa? —näng mä Eróts kyyh.

Takarën paawä m' taheg'ääs Jesus.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, rababaaaj nä bā m' Jesus wë, ramaher'oot mä ta hä sahōnh hē ramoo bok doo. Ti m' 12 hedoo do Jesus mahüüm sa m'aa hēnh kä, panang Betsaj-Da häd näng doo hēnh. ¹¹ Ta wób, hajök doo, raky n'aa napäh bā m' n'yy hēnh Jesus rabahōm, ah'üüm mä sa jawén. Rakajaa bā Jesus gadoo mä hajök doo, ti m' tama

metëek sa hã ji P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa. Nahëe enäh do heso hõm mäh.

¹² Tũũh tabado däk bä kä m' 12 hedoo do rabana Jesus wë, ti m' raky hadoo ta hã:

—Mamejõ hõm hajõk do panang tabanäng bä, sét ken'yyh rabaj'eenh hënh na-ãäj hë, sa waa rabetsëe hyb n'aa, t'ĩ hënh raba'yÿh hyb n'aa. Dawëe hahÿ babä —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Dooh tahaja bä —näk mäh. —Jããm hë ti hanyys ji ma poo oow pé pãw, pawóp its tah'yÿb —näk mäh. —Makarën ãã bahõm ãã betsëe hajõk do sa waa? —näk mäh.

¹⁴ (5 miw ajyy tahyb n'aa pé m' tii bä hab'ëeh doo.) Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë mejõ rabehyy b'ëeh tũũ, 50 ken'yyh ketyn hõm doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' Jesus mejũũ doo da né hë m' rabad'oo. Sahõnh hë m' rabehyy b'ëeh. ¹⁶ Ti m' Jesus asog däk mä pãw, tah'yÿb na-ãäj mäh. Hÿ pong jé taty däng bä m', P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Õm taw'ããts hë Ee. Man'oo däk ãã tä, man'oo däk ãã waa —näng mäh.

Ti m' pãw, tah'yÿb na-ãäj né hë taganebäh bong mäh, tets'ëe hõm mä ta ma matëg sa hã, rabets'ëe hõm hyb n'aa hajõk do hã kä. ¹⁷ Tii bä kä m', sahõnh hë m' rabawëe bong. Wog enä hõm mä sahõnh hë. Ti m' mad'aak doo m' ta ma matëg rata hõm mä kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hõm mäh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyygn'aa hahÿÿh

18 Ti m' ta see pé noo gó ta m'aa hēnh Jesus ky n'aa etsēē mäh. P'eets hē m' ta ma matēg rabab'ēēh. Ti m' tabahajaa bā kā m' taky n'aa etsēē doo, tabeaanh ta ma matēg sa hā:

—Jaa m' ŷŷh, sa nooh?

19 Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' ōm mā Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' ōm mā Eriij makūūh. Ōm mā P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejēp do paa see ganä wät do m', ta wób sa nooh —näk mā sa kyyh ta hā.

20 —Bē hā ēnh? Jaa ŷ bē hā ēnh? —näng mā Jesus sa hā.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ōm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mäh.

21 Ti m' Jesus mejūū tak'ēp sa hā ranaher'oot hyb n'aa ta ti ta wób sa hā. 22 Ti m' taky hadoo:

—ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, hajōng da ŷ ahoop. Ęr wahē n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa na-āāj da, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj hē ŷ da rahyb n'aa wareem. Ÿ da dajēp ran'oo bā. Tamawoob hē ta āh, ŷ ganä wät da p'aa hēnh —näng mā ta kyyh.

23 Ti m' taky hadoo sahōnh hē sa hā:

—Jé karēn pé hēp ŷ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'āāts hē teréd hōm ta hā hē tah'yy ka'eeh doo, taw'āāts hē teréd hōm ta hā hē tahyb n'aa newēē doo. Taw'āāts hē da tagado had'yyt hē tahoop do hēp ŷ n'aa. Taw'āāts hē tagadoo hēp ŷ n'aa radajēēb bā na-āāj hē. Taw'āāts hē ŷ taky daheeh,

taw'ãäts hē ŷ bawät doo da da ti bawät. ²⁴ Tii d' ŷ wén edoo, badäk hahŷ hã ji hawät do tak'ëp kamahãn doo, jé tahoop do hëp ŷ n'aa jeŷŷm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëë bã. Jé hëp ŷ n'aa tahoop do gadoo péh, hëp ŷ n'aa tadajëb bã, ta h'yyb tym da P'op Hagä Do wë da tanu däng. ²⁵ Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahŷ ji ta danäh, ji h'yyb tym ta s'ee hënh tahõm bã? —näng mä ta kyyh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Hëp ŷ n'aa, ŷ ma metëek do hyb n'aa na-ãäj hë nu mebyng péh, ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ d' nu mebyng ênh ta hyb n'aa hejój ŷŷ hã ŷ bahyng bã ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó, Ee hejój gó, ãäs tak'ëp baad hedoo do sa hejój gó na-ãäj hë ŷ bahyng noo gó —näng mäh. ²⁷ —Baad bë ŷ maher'oot. Ta wób babä ër mahang habong do rahapäh nä da ŷ du doo noo gó sahõnh hë ŷ bag'ãäs P'op Hagä Do hejój me. Radejëp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ŷ né hë ta ti ŷ her'oot doo —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahŷŷh

²⁸ Ti m' 8 ta hyb n'aa pé sa ã jawén paa bã m', Jesus mahũũm ta sii Peed, Tsijaag, Jowãw daheeh. Ti m' rabas'ëeg kãn waëë jó taky n'aa etsëë hyb n'aa. ²⁹ Ti m' taky n'aa etsëë bã m', Jesus mamets kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. Tak'ëp mä ta saroor gabar'ëeng däk, hawyp do gabarëeh doo da. ³⁰ Ti m' pawóp hë ajyy, p'ooj ub habong do paah, Eriij, Mosees häd enäh do ³¹ rakas'ee b'ëeh sa matym gó, ta bag gabarëeh doo gó. Er'oot mä Jesus sii. Er'oot mä ta sii Jerusarënh

bä Jesus dajëp do ky n'aa hä. ³² Ty jaw'yyk mä Peed ta najiis daheeh. Ti hyb n'aa aã b'ëeh mäh. Ti m' raty gawëej padëek bä m', Jesus bag tak'ëp gabarëeh do rabahapäh. Ti m' ajyy ta pa ab'ëeh mä rabahapäh. ³³ Ti m' ajyy rabahôm bä Jesus mahãnh, Peed ky hadoo mä Jesus hä:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Taw'ãäts hë babä ër hä! —näng mäh. —Taw'ãäts hë tamawoob hë ta tób n'aa aã temaa toonh. Sét hë a tób, sét hë Mosees tób, sét hë Eriij tób —näng mäh.

(Dooh m' tadoo wät pé tak'ëp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ³⁴ Ti m' Peed ber'oot nä bä m' wë puh ganyyh. Sahõnh hë sa hä wë puh hadoo do badäng bä m' Jesus ma matëg rabeÿÿm bong mäh. ³⁵ Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, ÿ h'yyb däng doo. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

³⁶ Tii bä m', kyyh hadoo do ky dawuh bä m', rabaheg'ãäs, dooh boo m' Jesus pa hab'ëeh doo. Ta mab hë m' tabayyw gëet. Ti m' sa h'yyb gó m' rabenäm ta ti rahapäh doo, ramaa napäh doo. Dooh m' raheer'ood bä ta wób sa hä.

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁷ Ti m' jati pé Jesus rabahyk bä kä m' waëë jó naa, hajök kataa sa hä. ³⁸ Ti m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Mahegãã tah ÿÿ. Jããm né hë sét had'os do tah ÿÿ. ³⁹ Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk. Ta hä tadëë bä tak'ëp tah ÿ geëenh, tak'ëp tameraa wät, tũũ takepëed had'yyt hë, tsanamäts däk tan'oo bä. Dooh tahyb n'aa eréd

bä, tak'ëp tarejãã —näng mäh. ⁴⁰ —ÿ eaj wät a ma matëg sa hä rabahabëë hõm hyb n'aa. Dooh rahaja bä —näng mä ta kyyh Jesus hä.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bëëh, da hë badäk hahÿÿ bä habok doo! Baad nado bë h'yyb tym —näng mäh. —Hajõõ nuu me ÿ bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kä? ÿ häd h'yyb napan däg bë hä, hä ÿ bë h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Mamana b'ëëp a t'aah —näng mä aj'yy hä.

⁴² Ti m' ramanaa bä m', karap'aar h'yyb nesaa do pahëew tadawäts jat tũũ. Meraa wät mäh. Tũũ m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do Jesus geãm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' pahëew tabahaso däk. Ti m' Jesus bahaëëj gëët ta yb hä. ⁴³ Tak'ëp mä sahõnh hë rameunh P'op Hagä Do mo haj'aa hä.

Jesus mo haj'aa hä sahõnh hë rameuj bong bä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

⁴⁴ —Baad bë hyb n'aa matakä da bë ÿ maher'oot doo: ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó —näng mä Jesus ta ky n'aa hä.

⁴⁵ Dooh m' rah'yy genä bä ta ti Jesus edoo do sa hä. Dooh m' rahapëë bä ta ti tedoo do sa hä. Kejën do hadoo mä sa hä. H'yyb e'ÿÿm mä rawén neanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahãnh hadoo do panyy n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' ta ma matëg ky ked'aak mä ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahãnh.

⁴⁷ Jesus h'yyb hap'ëeh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' karapee t'aah ta moo takyg geët ta pa. ⁴⁸ Ti m' taky hadoo:

—Hëp ÿ n'aa hahÿ karapee t'aah gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh. —ÿ gadoo péh, hä ÿ mejüü do tagadoo. Tii d' ÿ wén edoo, tak'ëp hyb n'aa sakog is do bë mahang, ti né da hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁹ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Äã hapäh aj'yy a häd tabesok bä tahebë karap'aar h'yyb nesaa doo. Èr h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa äã ge'ÿÿm tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh Jesus hä.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë geām manäh! —näng mäh. —Bë wë h'yy kawanereem doo, bë h'yyb hata tii —näng mäh.

Samarija buuj wób Jesus raganadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵¹ Tabedaa däk bä m' p'aa hënh Jesus basëek do hÿ pong jé, Jerusarënh hënh tabahöm tah'yyb däng mäh, tahapëë né paawä m' rarejää t'ÿ hënh.

⁵² Ramahöm me m' tamejüü ta panäg n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa ta tii bä. Tamejüü mä Samarija häj n'aa panang s'ee hënh rabenäm hyb n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa tii bä. ⁵³ Dooch m' panang buuj ragado bä, Jerusarënh hënh Jesus bahöm do hyb n'aa. ⁵⁴ Ti m' Tsijaag Jowāw daheeh raky n'aa napäh bä Jesus raganadoo do ky n'aa, raky hadoo Jesus hä:

—Äã wahë n'aa —näk mäh. —Makarën p'op naa tëeg hõõ äã mejõ hyng ragawatsik hyb n'aa? —näk mäh, reanh mäh.

55 Ti m' duu hēnh Jesus ty kawareem wät, ti m' taky geām bong tii d' rahyb n'aa newēē do hyb n'aa.
 56 Ti m' panang s'ee hēnh kā Jesus bahōm kån.

Jesus sii ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

57 Ti m' ta tyw n'aa me ramahōm me aj'yy see ky hadoo ta hã:

—Ōm ÿ hadaa had'yyt hē mahahōm hēnh —näng mäh.

58 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Kanari tób näng, taw'ēēd maag enäh. ÿÿh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ÿÿ pé ÿ yd kameh'ãäk péh —näng mäh.

59 Ti m' aj'yy see Jesus bats'yyt:

—B'ēēp ana si ÿÿ, hēp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Pooj jé dó ÿ abaaj hōm Ee wē ÿ bahag'ãäs hyb n'aa. Tadjēp jawén paa bä kā, ÿ dakä jēng jawén paa bä kā ōm ÿ bahadaa kån —näng mäh.

60 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Na hã ÿ h'yy kana'eeh doo, dejēp do hadoo doo, dakēē sa da hadoo doo —näng mäh. —Ōm tii kā, ÿ karēn maher'ood ta wób sa hã P'op Hagä Do bag'ãäs do ky n'aa —näng mä Jesus.

61 Ti m' aj'yy see ky hadoo:

—Ōm da ÿ hada wahē ÿ n'aa. Pooj jé ÿ karēn paawä ÿ babaaj hōm wakån haa, ee, ēēn ÿ kedēē wät hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

62 Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—K'ãäts wapēn n'aa booj yb takyyk doo me du doo do moo wät doo, ta jawén p'aa hēnh tahegãä bä, nas'aa däg tamo haj'aa. Ti hadoo né hē jé du

doo do ÿ hada doo, tii bä ta see hä tahyb n'aa newë
bä, dooh tahaja bä tamoo wäd bä P'op Hagä Do
bag'ääs do hä —näng mä Jesus kyyh.

10

*Jesus mejũũ 72 hadoo do ta ma matëg panyyg
n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m' ta ti jawén paa bä 72 ta ma matëg wób
Jesus asëew hõm mäh. Pawóp hë ken'yÿh mä
tamejũũ ta pooj jé, ta wób sa panang hënh tabahõm
doo hënh. ² Rabahõm do pooj jé taky hadoo sa hä,
panyyg gó m' tamaher'oot:

—Hajõng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëë däk
do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa* —näng
mäh. —Ti hyb n'aa taw'ääts hë joom danäh hä, P'op
Hagä Do hä, bë ky n'aa ets'ëë tamejõ nä ta wób
joom hä ramoo bok hyb n'aa. ³ Sa mahang bë ÿ
mejũũ, b'éé tabanas'aa mahang habëëh do hadoo†
—näng mäh. ⁴ —Dooh d' bë mahũũm dajëër hadoo
doo, ta hood hadoo, tsyym suun ta gó bë gawät do
jawén buuj hadoo doo —näng mäh. —Bë kehewad
manä bë kedëng do hä ta hõõ bä —näng mä sa hä.

⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë nu kajäg bä ta wób tób bä, hahÿÿ da bë edëë
ta yt hä haj'eenh doo: “Bë P'op Hagä Do h'yyb
n'yym”, denoo da. ⁶ Tii bä haj'eenh do baad rado
bä, hanäm gó bë ragado bä, P'op Hagä Do h'yyb
n'yym do aym sa wë bë kedëng doo. Hanäm gó bë

* **10:2** Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajõk ta hä h'yy ka'eeh do
pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hä her'oot do pan'aa. † **10:3**
Ta wób rakawajään da sa wë rakanarën do hyb n'aa P'op Hagä Do
wë rah'yy kawereem bä, tahanäng pé tii.

raganado bä, dooh da P'op Hagä Do h'yyb enäw bä tii. ⁷ Panang bä bë kajaa bä, bë kahÿÿd manä tób wób hēnh. Bë ayyw jeej da bë gadoo do tób bä. Taw'ääts hē bë eëek, bë awa, bë awëë bë hã ranoo doo. Taw'ääts hē moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo. Ti hyb n'aa, bë nu mebyy manä bë gadoo do hã –näng mäh.

⁸ –Panang bä bë kajaa bä kä, bë ragado bä, bë hyb n'aa sëew manä bë waa. Taw'ääts hē bë awa, bë awëë bë hã ranoo doo. ⁹ Nahëë enäh doo, bë nahëë sog hōm. Hahÿÿ da bë her'oot sa hã: “Edah bë hã P'op Hagä Do bag'ääs doo”, denoo da –näng mäh. ¹⁰ –Panang bä bë kajaa bä, bë raganado bä, bë ahōm panang tyw n'aa me. Hahÿÿ da bë maher'ood sa hã: ¹¹ “Äã tsyym suun äã tepyng padëek bë panang k'ääts, P'op Hagä Do bë ganadoo do heen n'aa tii. Bë äã maher'oot hÿÿ kä: P'eets hē paawä P'op Hagä Do bag'ääs do bë wë, dooh paawä bë gado bä.” Tii da bë kyyh sa hã –näng mäh. ¹² –Baad bë ÿ maher'oot. Sahōnh hē badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma panang buuj sa sãm bahānh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bë ganadoo do panang buuj hã –näng mäh.

¹³ Ti m' panang Korasīn, Betsaj-Da häd enäh do buuj ky n'aa taheer'oot mäh:

–Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bë hã Korasīn, Betsaj-Da panang buuj. Hajōng ÿ pehuunh do paa bë mahang. Dooh ÿ bë ky dahé bä. Panang Tiir, Sidōn häd enäh doo bä ÿ pehuuj bä paawä bë mahang ÿ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hã rat'yyd kamehīn paawä, P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä

saroor hebaan do hejooch do rapadadäg né paawä. Rehaa paawä sa nuu hã tēeg ooj rat'yyd kamehĩn do heen n'aa paawä ti ta tii. ¹⁴ Sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã, Tiir Sidõn buuj p'ooj ub habong do nesaa do ta sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da bẽ hã nesaa doo, bẽ t'yyd kamanehĩn do hyb n'aa, bẽ h'yy kawanereem do hyb n'aa –näng mäh.

¹⁵ Bëeh, Kapar-Naũm panang buuj, hỹ pong jé has'ëek bẽ ed'oo g'eeh bëeh? Dooh. Tabanesaa hẽnh bẽ bahyk da P'op Hagä Do an'oo bã –näng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' ta ma matëg sa hã taky hadoo:

–Bë her'oot do maa new'ëe doo, ÿ né hẽ ti tamaa newëe. Bë ty n'aa ges'yyk doo, ÿ né hẽ ti taty n'aa ges'yyk. ÿ ty n'aa ges'yyk doo, hã ÿ mejũũ do taty n'aa ges'yyk –näng mäh.

¹⁷ Tii bã m' 72 hadoo do rababaaj nã bã m' Jesus wë, h'yyb tseb'ee doo me m' ramaher'oot ta hã rabeboo nã do ky n'aa.

–Ma matëg –näk mäh. –Karap'aar h'yyb nesaa do sii hẽ m' ãã raky daheeh a ky gabuuj gó –näk mä sa kyyh.

¹⁸ –ÿỹ. ÿ hapäh –näng mä Jesus. –Matym ÿỹ gó Nesaa Do Yb het'oom do hadoo tabadëe hyng ÿ hegãã bã. ¹⁹ Bë hã ÿ an'oo däk bẽ bahajaa hyb n'aa aw'yy, sëej bẽ tseb'eep hyb n'aa. Bë hã ÿ an'oo däk bẽ bahajaa bẽ nes'ëem hyb n'aa Nesaa Do Yb, ji majĩ. Dooh tahaja bã nesaa do tan'oo bã bẽ hã. ²⁰ Taw'ãäts hẽ bẽ tsebee manã karap'aar h'yyb nesaa do bẽ raky daheeh do hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ bẽ tsebé bẽ häd kerii däk do hyb n'aa hỹ pong jé,

P'op Hagä Do karapee sa häd kerih do heen n'aa hä —näng mä Jesus 72 hadoo do sa hä.

²¹ Ti noo gó kä m', baad Jesus P'op Hagä Do Sahee h'y'yb tsebee kán. Tsebee gó m' taky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hä ÿ j'aa etsë. Sahõnh hë hÿ pong jé, badäk hahÿÿ hä hanäng do na-ããj hë mabag'ããs. Majejën hahÿ mamoo wät do haj'ap do sa mahãnh, tak'ëp ma kamet'ëek do mahãnh. Mametä wät sa h'y'yb gó karapee hadoo pé hä, baad h'yy ka'eeh pé hä. Ta tii da magen'aak Ee —näng mä Jesus.

²² Ti m' taky hadoo sa hä:

—Sahõnh hë Ee banoo ta hejój hä ÿÿ. Dooch baad hapäh pé ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah. Jããm né hë Ee hapäh ÿÿh. Dooch Ee, P'op Hagä Do baad hapäh péh. Jããm né hë ÿÿh, ta T'aah hapäh. Jããm né hë sa hä ÿ metëeh do hapäh Ee —näng mäh.

²³ Ti m' ta ma matëg wë taty kawõõt. Ta m'aa hënh tamaher'oot:

—Ky n'aa kedëng bëeh, hahÿ bë bahapäh do hyb n'aa. ²⁴ Baad bë ÿ maher'oot: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod makũũh, hajök sa wahë n'aa hedoo do makũũh, rakarën paawä raheg'ããs bë hapäh doo, dooh paa rahapëë bä. Rakarën paawä ramaa newëë bë maa newëë doo, dooh paa ramaa napëë booh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Samarija buuj ky en'yym do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' ta see pé noo gó baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do as'ëëg gëet mä Jesus tametyy hyb n'aa.

—Ma matëg —näng mäh. —Nyy da ÿ bad'oo edëb had'yyt do ÿ gadoo hyb n'aa, hÿ pong jé P'op Hagä Do pa ÿ bawäd had'yyt hyb n'aa ÿ dajëp bä? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ny hadoo P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä takerih ti ky n'aa? —näng mäh. —Nyy da ta hä maner'oot doo? —Jesus eanh mäh.

²⁷ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk: “Taw'ääts hë tak'ëp bë kamahän Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahän ta hä, sahõnh hë bë hajaa doo me.”[‡] Hahÿÿ da na-ääj takerii däk —näng aj'yy: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”[§] —näng mä aj'yy kyyh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad ub a kyyh, baad maky gadoo —näng mäh. —Taw'ääts hë tii d' né hë madoo, tii bä baad mabawäd kån hÿ pong jé kä —näng mä Jesus.

²⁹ Ti m' aj'yy karën paawä tajejën ta h'yyb j'ooj madäk doo me m' ti takeaj wäd paawä. Ti hyb n'aa m' Jesus hä tabeanh ta seeh:

—Jaa tii da ÿ hadoo doo? —näng mä ta kyyh.

³⁰ Ti m' panyyg ky n'aa me m' Jesus ky gadoo:

—Ti awät aj'yy panang Jerikó hënh hahõm doo. Jerusarënh bä naa tabana. Ta tyw n'aa me tamahõm me takataa moo nes'aa do sa hä. Ramaso däk, rarahejää mäh. Rasaroor kabo nyyh mäh, rahewyyh mäh. Tii bä m' radejaad hõm ta tyw

[‡] 10:27 Dew-Teronom 6.5 [§] 10:27 Rewitikos 19.18

n'aa noo dāk bā. P'eets mā tadajēb paawā sa moo gó. ³¹ Ti m' aj'yy P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do see tii me m' tamahōm. Aj'yy tabahapāh bā m', dawēē takenaa wāt ta mahānh. Ta tyw n'aa nu masee me m' tatabēs. Dooch m' tat'yyd mehīn bā. ³² Ti hadoo né m' ta seeh. Rewi hād nāng do panaa né tii. Tii me né m' tamahōm tii d' ēnh. Ti na-āāj mā dooch tat'yyd mehīn bā aj'yy tyyw me hajad hōm doo. ³³ Ti m' tagadēēg ub aj'yy, Samarija buuj, bana. Ti m' ti t'yyd mehīn kån aj'yy. ³⁴ Ta wē m' tabahōm, ti m' ta rog taty mebiin ta syyj hadoo doo me, uwa s'ēēb hadoo doo me. Ti m' ta rog maw'yyd dāk mäh. Ti m' aj'yy batóg sooh ta mas'āā jó. Ti m' tamahūūm kån dawēē hena do tób n'aa bā. Tii bā m' aj'yy tabahagāā kån. ³⁵ Jati pé kā m' tets'ēē dāk mā tób danāh hā pawóp hē moweed k'āāts hawak do s'ēēb. Ti m' taky hadoo ta hā: “Mahagāā hahÿ aj'yy. Hÿ ta sām. Ta sām nahaja bā, ÿ matēēh bā sahōnh hē ÿ ep'aak a hā”, nāng Samarija buuj kyyh tób danāh hā —nāng mā Jesus. Panyyg gó m' tabaher'oot ta tii hā.

³⁶ Ti m' Jesus eanh:

—Ny hadoo do ky enyym a hā, ta ti rarejāā do hā? Ny hadoo do ta da hadoo a hā? —nāng mā Jesus.

³⁷ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapāh do ky hadoo:

—T'yyd mehīn doo —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ahōm nā, tii d' né hē mabadoo kån a da hadoo do hā —nāng mäh.

Maah-Ta Marija daheeh Jesus heg'āās do panyyg n'aa hahÿh

³⁸ Ti m' Jerusarēnh hēnh Jesus ramahōm me, panang see bä m' ranu kajäg kän. Ta tii bä m' ȳñh Maah-Ta häd näng do gadoo. Tats'yyt mä ta tób hēnh Jesus ta ma matëg daheeh. ³⁹ Maah-Ta ānh, Marija häd näng do asooh mäh. Jesus ma metëek do tamaa newëë mäh. ⁴⁰ Maah-Ta m' ty kanewaat. Ta waa n'aa m' tamoo wät Jesus rawa do pan'aa. Ti m' Jesus wë tabana ti m' taky hadoo:

–Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo –näng mäh. – Nepäh a hä, dooh ānh ȳy ȳ tamoo masaa bä? Mamaher'ood ȳ tamoo masa hyb n'aa –näng mä Maah-Ta.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

–Maah-Ta, –näng mäh –hajōng do hä maty kanewaat. Tii hä mah'yyb däk –näng mäh. ⁴² – Mahyb n'aa tón manä ta tii hä. Jääm né hē sét hē ti taw'ääts hē. Ta tii hä Marija h'yyb däk. Dooh da ȳ mejō bä ta ti teréd hōm –näng mä Jesus Maah-Ta hä.

11

Jesus ma metëek ji ky n'aa etsëë do ky n'aa hahȳh

¹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ky n'aa etsëë mä P'op Hagä Do hä. Tabahajaa bä kä m' taky n'aa etsëë doo, ta ma matëg see ky hadoo ta hä:

–Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo –näng mäh. –Äã mama met'ëëg nyy da ër ky n'aa etsëë, Jowãw nu gahem'uun do ta ma matëg tama metëek doo da –näng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë ky n'aa ets'ëē bä, taw'ãäts hë hahÿÿ da d' bë kyyh:

“Ee, ãã karën sahõnh hë õm rahyb n'aa jew'yyk.
 ãã etsëē a hã, sahõnh hë mabag'ãäs do nayyw hë takajaa hyb n'aa ãã wë.

³ Man'oo had'yyt hë ãã waa.

⁴ Mamabaan hõm nesaa do ãã moo bok do paah.

ãã na-ããj hë ãã mabaan hõm ãã wë moo bong do nesaa doo.

Man'oo manä nesaa do ãã tah'yyb tatug”, näk da bëeh, bë ky n'aa ets'ëē bä —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot sa hã ji ky n'aa etsëē do ky n'aa:

—Bë see ahõm bä atsëm ub ta najiis tób hënh, pãw tets'ëē bä paawä ta wë, ta wë heg'ãäs do waa n'aa paawä, hahÿÿ da ta kyyh ta najiis hã: “Na a waa uuh, pãw uuh. Tamawoob hë paawä ÿ karën.

⁶ Najis ÿ kajaa nag'aap hë wë ÿÿ atsëm ub. Dooch wë ÿ ta waa péh”, näng da.

⁷ Tii bä da ta najiis tób gó ta gawakõ gó hagä do ky gedak ta hã: “ÿ maty hasyyg manäh. Baad tób noo gatsëē däk ta tæg me. ãã aj'eenh tah haa daheeh. Dooch ÿ haja bä ÿ an'oo bä a hã metsëē doo”, näng da ta najiis ta hã.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'oot —näng mäh. —Tii d' edo né paawä as'ëäg geët né hë, pãw tabanoo hyb n'aa ta najiis hã. Ta najiis tabadoo do hyb n'aa nado ti tabas'ëäg geët. Tawén s'ëäg g'ëed kãn, tanaëej had'yyt ta h'yyb.

⁹ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot: Bë ets'ëë, tii bä P'op Hagä Do anoo bë hä. Bë esóts, tii bä bë aw'yyt da.* Bë naëej tób noo bä naa, tii bä da ta danäh noo gas'ëës.† ¹⁰ Jé hetsëë do gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos pé taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bä naa naëenh péh, tób noo kas'ëës da ta hä P'op Hagä Do hanaa.

¹¹ Ti m' Jesus eanh sa hä:

—Bë t'aah ets'ëë bä tah'ÿÿb, bë anoo ta hä aw'yy?

¹² Karaak tyb bë hä tets'ëë bä, sëej bë anoo ta hä? Dooh. ¹³ Nesaa do moo heb'ook do né paawä bëeh, baad hadoo do bë heno bë taah hä. Ti bahänh bë Yb hÿ pong jé hawät do anoo da ta Sahee, ta hä hetsëë do hä —näng mä Jesus.

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' ta see pé noo gó, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habëë hõm ner'oot do hä hadäk do paah. Aj'yy karap'aar h'yyb beréd hõm bä, aj'yy er'ood däg kän p'aa hënh. Hajök do t'ÿÿ hënh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. ¹⁵ Ta wób raky sëm Jesus. Ti m' raky hadoo:

—Beresebu,‡ karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

¹⁶ Ta wób rakarën mä Jesus rametyy, P'op Hagä Do hejój me tado bä tamoo wät doo. Ti hyb

* **11:9** Baad ji hyb n'aa matakëë ji ky n'aa etsëë do hä tahanäng pé m' ti bë esóts, tii bä bë aw'yyt. † **11:9** Ji ky padäg had'yyt hë P'op Hagä Do hä ji etsëë doo, tahanäng pé m' ti tób noo bä naa ji naëenh doo. ‡ **11:15** Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

n'aa rabetsēē mā Jesus hã, tapahuuj bã sa matym haj'aa wē hã.

¹⁷ Jesus hapäh mā sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hã:

—Nesaa do Yb kyy gó ŷ hebē karap'aar h'yyb nesaa doo, bē nooh. Nyy d' tii éh? Sa da hadoo do wē sa hãj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bã, gawatsik tii bã sahõnh hē —näng mäh. —Sa wakãän sa hã hē rahyb n'aa wareem bã, sahõnh hē kahäj jëng tii bã —näng mäh. ¹⁸ —Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hã kä. Ta hã hē takawareem bã, ta karapee hã tahyb n'aa wareem bã, nayyw hē tabahëej jëe paawä tii bã Nesaa Do Yb bag'ãäs doo. Ta ti ŷ wén her'oot, Beresebu kyy gó ŷ hebē karap'aar h'yyb nesaa do bē her'oot do hyb n'aa. ¹⁹ Bē her'oot doo da tado bã, Beresebu kyy gó ŷ hebëe bã paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bē karapee hebē do karap'aar h'yyb? Bē karapee né da bē raky n'aa etyy, daap bē menyuh do hyb n'aa bē her'oot do hã. ²⁰ P'op Hagä Do ky gabuuj gó né hē ti ŷ hebē do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ãäs do kaja doo kä bē wē, ta ti metëeh bē hã —näng mäh.

²¹ Ti m' panyyg ky n'aa see me m' Jesus ma-her'oot sa hã:

—Aj'yy hejoonh do hajõng ta kuman yt hã ta tób tahagãã bã, dooh ta ma hado hõm péh. ²² Ti aj'yy seeh, ta bahãnh hejoonh do kajaa bã ta wē, ta sãm tam'aah tii, ta hã taj'aa ketsë. Ta kuman paa tasog hõm, ta mejój paah. Tii bã kä, ta ma paa tabasog

hõm kãn, tets'ëë bong ta wób hã kã[§] –nãng mã Jesus.

²³ –Hëp ÿ hata nadoo doo, majë ÿ tii. ÿ manasa doo, P'op Hagä Do wë ÿ ataa doo, dawëë rabeüüm tii bã tan'oo bã –nãng mãh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

–Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hã, ÿÿnh hã hadäk do paa ahõm wäd bã ta mahãnh, tabanawäng hënh tabahew'ëët. Ta tób tabesoos takameh'ãäk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bã. Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “ÿ abaaj hõm p'aa hënh ÿ hadäk do paa hã, tóp ÿÿ hënh”, nãng. ²⁵ Tii bã ta tób paa bã takajaa bã, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenäm ta hã.** ²⁶ Tii bã tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahãnh nesaa doo. Tii bã rabajëë pëë ta tób paa gó. Tii bã rabanyy kãn ta hã kã. Ta hã hanãng do paa bahãnh tii kã. Tak'ëp tii kã ta hã kã nesaa doo kã –nãng mã Jesus.

²⁷ Ti m' Jesus ber'oot bã m', hajök do mahang ÿÿnh see ky ganyyh:

–Ky n'aa kedëng ta ti a ÿÿn õm haw'ëëh doo –nãng mãh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

§ 11:22 Hahÿ d' tahanãng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh. ** **11:25** Ta tób paah, aj'yy, ÿÿnh hã hadäk do paa tii.

—Ta bahānh ky n'aa kedēng, P'op Hagä Do kyyh maa newēē doo, ky daheeh doo —näng mä Jesus ta hā.

Jonas Jesus beh'ūūm do ky n'aa hahỹỹh

²⁹ Ti m' hajōk do gatat'uuk bä m' ta hā, Jesus ky hadoo:

—Da hē, badäk hahỹỹ hā habong doo, nes'aa sa h'yyb. Ti hadoo né hē, ỹ ramejũũ ỹ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa.†† Dooh da ỹ metä bä sa hā. Jãām né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metēē n'aa hadoo sa hā kametēēh da.

³⁰ Jonas hā P'op Hagä Do bad'oo do hā, Niniwéh buuj rah'yy genä hōm, P'op Hagä Do né ti mejũũ. Ti hadoo né da hā ỹỹ, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do hā rah'yy genä hōm da, P'op Hagä Do né hē ti ỹ tamejũũ doo. ³¹ Seba häd näng do häj n'aa sa wahē n'aa ỹỹnh, da hē, badäk hahỹỹ hā habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Dawēē naa paa m' tabana tii, tamaa newēē hyb n'aa Saromãw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hā. Saromãw bahānh ỹ ti hahỹỹh, bē hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bē karēn bä bē maa newē bä hahỹỹh.

³² Niniwéh buuj na-ãāj da raky n'aa tapaa né tii da ēnh ti noo gó kä, da hē badäk hahỹỹ hā habong doo. P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas sa hā taheer'oot noo gó, rat'yyd kamehĩĩn nesaa do ramoo bok do hā. Nesaa do reréd hōm. Hahỹỹh, Jonas bahānh ti ỹ hỹỹh. Bē tii, dooh bē t'yyd kamehĩĩn bä nesaa do

†† **11:29** Rawén karēn Jesus pahuunh sa matym haj'aa, rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa Jesus tado bä.

bë moo bok do hä, dooh bë eréd bä —näng mä Jesus hajök do sa hä.‡‡

Ji bag hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ji bag ji gataa bä ji jejën hyb n'aa. Dooh ji daso bä ji waa hood yt hä. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëë p'ëë do rabahapäh hyb n'aa.

³⁴ Ji h'yyb bag hadoo ji matym —näng mäh. —Baad tado bä ji matym, ta bag hado däk sahõnh hë ji hä. Baad tanado bä ji matym, badagyp hadoo ji hä. ³⁵ Baad bë hyb n'aa matakä, ta bag hadoo bë hä hanäng bë ed'oo doo, badagyp do tanadoo hyb n'aa. ³⁶ Bë h'yyb tym gó ta bag hadoo do baad tabawag däg bä, badagyp do hadoo do tanado wäd bä, sahõnh hë tii bä tabawag däk ji hä, ta bag hadoo do mehãnh ji hä§§ —näng mä Jesus kyyh. Panyyg gó m' tabeh'üüm.

J'ooj madäk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahÿÿh

‡‡ **11:32** Jonas, tah'ÿÿb haeh do wog gó tabasuun wät doo, tama-woob hë ta äh. Ti hadoo né hë Jesus, tamawoob hë né hë ta äh tabakä wät k'ãäts gó. Tii da tahanäng pé m' ti Jesus her'oot do sa hä. §§ **11:36** Ta bag ky n'aa nado ti Jesus hedoo. Panyyg ky n'aa me tabaher'oot. Ta wób sa hä dooh m' tagah'ood nä bä. Ti hyb n'aa rakarën p'aa hënh Jesus pahuunh, baad rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do T'aah tado bä. Sa hä kejën Jesus hejój. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa eh'üüm ta bag ky n'aa me tama metëëk doo. Dooh kejën do tado bä ti tametëëk doo. Baad ji karën bä baad hadoo do ji bahapäh bä, baad tagahoot ji h'yyb tym gó Jesus metëëk doo. Ji hä ta bag hado däk. Ji kanarën bä baad hadoo do ji bahapëë bä, dooh tagah'ood bä ji hä Jesus metëëk doo. Badagyp do hadoo ji hä.

³⁷ Ti m' Jesus baher'oot do bahänh bä kä, Pariséw see ats'yyt mäh, ta tób hēnh tabawēh hyb n'aa. Ti m' Jesus bahōm kän mä ta tób hēnh, ti m' tabasoo, sa sii tabawēh hyb n'aa. ³⁸ Ti m' tób danäh hyb n'aa meuunh mä Jesus basoo do hyb n'aa, tabawa hyb n'aa ta si n'aa hē. Dooh m' ta moo tahetsyyd bä sa wahē makū rabahed'oo doo da. ³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Bē Pariséw —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bēeh. Baad bē babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'õp, bē h'yyp gó, tak'ep bē karēn do jawén bē babok. T'õp bē h'yyp tym gó, hajõng nesaa doo. ⁴⁰ Bē h'yy gatamah —näng mäh. —Ji hub pahuunh doo, ji h'yyp tym na-ãäj hē tapahuunh. ⁴¹ Taw'ãäts hē bē h'yyp gó naa, t'õp naa, bē masaa kas'uut do sa hã, tii bä kä, P'op Hagä Do hã baad ub tabanäm sahõnh hē bē hã*** —näng mäh.

⁴² —Baad nado bē hã da, Pariséw —näng mäh. —Bē waa ty gamabuuj uuh sii hē né paawä bē banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä baad hadoo do bē moo boo bä bē da hadoo do hã, bē mabaan P'op Hagä Do hã bē kamahän doo. Taw'ãäts hē paawä dooh bē mabaan bä ta tii. Taw'ãäts hē P'op Hagä Do matym n'aa bē banoo na-ãäj hē —näng mä Jesus.

⁴³ —Baad nado bē hã da, Pariséw —näng mäh. —Bē gen'aak hyb n'aa jewyk do bat'oonh bä bē atooj bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo

*** **11:41** Hahỹ̄ da na-ãäj hē tahajaa ji tab'ees ta tii: “Taw'ãäts hē bē waa hood gó hanäng do bē anoo kas'uut do sa hã, tii bä kä baad ub tabanäm sahõnh hē bē hã, P'op Hagä Do hã.”

bä. Bë gen'aak bë redëng, bë raweh'ëëh, hajõk do mahang rakahet'aa bä, rabahesäm bä —näng mäh.

44 —Baad nado bë hä da, Pariséw —näng mäh. —Kamag hood ta jó ji tsab'eep bä ji nahapäh do hadoo bëëh^{†††} —näng mä Jesus.

45 Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyc do baad hapäh do see ky hadoo ta hä:

—Ma matëg —näng mäh. —Ta ti mapes'ääp doo, äã na-ääj hë mapes'ääp —näng mäh.

46 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nado bë hä da Mosees ky n'aa jaw'yyc do baad hap'ëëh doo —näng mäh. —Hajõng hejooñh do bë mejũũ ta wób raky daheeh hyb n'aa. Ti bahãnh bë bawëed däk Mosees ky n'aa jaw'yyc doo. Ti hadoo né hë, dooh tabad'op hë bë masaa bä bë mejũũ do rabahajaa hyb n'aa —näng mäh.

47 —Baad nado bë hä —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod, p'ooj ub habong do bë wahë makũ radej'ëëp do sa kamag n'aa hood pä s'ëëb, bë tema.

48 Ta ti tametëëh, bë wahë makũ h'yyc hadoo bëëh. Bë wahë makũ né hë dej'ëëp P'op Hagä Do ky n'aa rod paah. Hÿÿ kä bë temaa toonh ji hyb n'aa esee do heen n'aa sa kamag n'aa hood jó.^{†††} 49 Hahÿÿ d' né hë P'op Hagä Do baher'oot ta hapäh doo gó

^{†††} **11:44** Kamag hood banäng bä tsab'eep doo, hasuts däk hadoo P'op Hagä Do hä, Mosees ky n'aa jaw'yyc do her'ood bä. Ti hadoo né sa hä ënh, Pariséw sii raboo bä. J'ooj madäk doo me raky ken'yym do hyb n'aa, dooh ji h'yy ganyy bä baad tanado bä sa h'yyc tym.

^{†††} **11:48** Dooh sa wahë makũ rapanyyg kadehé bä P'op Hagä Do ky n'aa hä, P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paah. Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk do wób, rawehëë né paawä P'op Hagä Do ky n'aa rod makũũh, dooh raky dahé bä sa kyyh paah. J'ooj madäk doo me raky kenãw ub tii.

bē ky n'aa: “Sa mahang ŷ mejũũ da kēh ŷ n'aa rod, panāk ŷ na-ããj né hē. Sa wób né da radej'ëep, ta wób da rarejãã”, näng paa m' P'op Hagä Do kyyh —näng mä Jesus.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ĕnh sa hã:

—Ti hyb n'aa da bē hã, da hē habong do hã kä, P'op Hagä Do ban'oo kãn sahõnh hē ta ky n'aa rod radej'ëep do paa sãm kä. P'ooj ub, badäk hahỹ tadu dahäng jawén paa bä radej'ëep doo, ⁵¹ Abéw Kaĩh nabooh noo gó du däk do né hē. Tii kä, tagadëeg ub, Sakarija radaj'ëep doo kä. Ti radaj'ëep paa m' rama ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa gana-haang gó. Baad ŷ her'oot bē hã, da hē habong do sa hã kä P'op Hagä Do ban'oo kãn sahõnh hē radej'ëep do sãm kä —näng mäh.

⁵² —Baad nado bē hã Mosees ky n'aa jaw'yyc do baad hapäh doo —näng mäh. —Dooch bē karēn bä ta wób raky n'aa napëe bä P'op Hagä Doo. Tób noo tēg ji jejēn do hadoo sa mahãnh, ranajëe p'ëe hyb n'aa hadoo bēeh. Bē né hē, dooh bē karēn bä bē ajëeh, dooh P'op Hagä Do bē hapëe bä. Ta wób, karēn do hajēng doo, bē ge'ỹm ranajēng hyb n'aa, P'op Hagä Do ranahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hã.

⁵³ Ti m' Jesus banyyh bä kä m', tak'ep mä Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetek do na-ããj hē rakawajããn ta wē. Hajök mä gatatug däk, tak'ep mä rabeaanh. Kawaj'ããn gó m' rabeaanh ta hã. ⁵⁴ Rakarēn paawä m' raw'yyt ta her'oot do hã raganen'aak doo, raky n'aa tapaa hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyc do hã.

12

J'ooj madäk doo me raky ken'yym do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m', hajök rakata b'ëeh mä Jesus wë. Hajök né hë ti kahet'aa doo. Hajök do hyb n'aa, ta wób sa tsyym mä rabep. Ti m' ta ma matëg sa hã Jesus ky hadoo:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw sa pãw makuj n'aa mahãnh, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym do mahãnh, ÿ hanäng péh tii —näng mäh. ² —Doooh ji haja bä ji jejën bä ji h'yyb. Sahõnh hë ji h'yyb P'op Hagä Do hapäh. Ti awät da ti noo gó, sahõnh hë ji jejën doo P'op Hagä Do metëeh.* ³ Atsëm, kejën do hadoo ta wób ramaa nanapäh bä bë her'oot doo, adëb bä kä, sahõnh hë maa napäh bä takaher'oot da ta jawén, P'op Hagä Do an'oo bä. Kaja hë ta gawakõ gó kahesëenh do ta see hã, tak'ëp da takaher'oot tii kä, sahõnh hë ramaa napäh hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä ti bë her'oot doo!

⁴ —Najis haa, bë jeÿÿm manä ji majĩ ji daj'ëep do hã. Jããm né hë ji hub rahajaa radajëeb bä. Ji h'yyb tym dooh rahaja bä. ⁵ ÿ maher'oot bëeh, ny hadoo do bë jeÿÿm. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do ji jeÿÿm. Ti ti hajaa ji tadaj'ëep do jawén paa bä, ji h'yyb tym taw'oong hõm kãn tabanesaa hënh. Ti hyb n'aa, ji hyb n'aa jaw'yyk, ji jeÿÿm P'op Hagä Doo —näng mäh.

⁶ —Ji moo oow pé taw'ëed taah, kanahën d'os hë rabesëem is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawä,

* **12:2** Tii d' Jesus wén her'oot, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym mahãnh Pariséw rabad'oo doo da.

dooh sét had'os do sa see P'op Hagä Do mabaan bä. ⁷ Ti hyb n'aa, bë eỹm manäh. Hajõng taw'ëed takamahän do bahänh bë P'op Hagä Do kamahän. Sahõnh hē ji sēen sii hē P'op Hagä Do betsén. Baad ji tabahag'ääs ỹ hanäng péh —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Baad bë ỹ maher'oot hahỹh: Kēh ỹ n'aa na-jejēn pé ta wób sa hā, ỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong jé Hana Doo, ỹ na-ääj hē, dooh ỹ ky n'aa jejēn bä ta tii, ääs P'op Hagä Do pa hab'ëeh do sa hā. ⁹ Kēh ỹ n'aa jejēn péh, ỹ na-ääj da ỹ ky n'aa jejēn tii d' ênh, ääs P'op Hagä Do pa hab'ëeh do sa matym gó. ¹⁰ Jé Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong jé Hana Do ky n'aa rejää péh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hā. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää pé kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä, dooh tat'yyd mehün bä kä tii kä —näng mäh.

¹¹ —Bë ramoo maso däg bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh bë ramahũm bä, sa wahē n'aa wób wē bë ramahũm bä, hyb n'aa jeyyk do wē na-ääj né hē, bë hyb n'aa tón manä bë her'oot do hā bë ky n'aa. ¹² P'op Hagä Do Sahee anoo da bë her'oot do pan'aa —näng mä Jesus.

H'yy gatamah doo, tak'öp ma näng do panyyg n'aa hahỹh

¹³ Ti m' hajök do mahang ta see ky ganyyh:

—Ma matëg —näng mäh. —Mamaher'ood hāj ỹh, tabetyn hyb n'aa ää yb wē naa —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Najis ỹh, ỹ nado ti hetyn bë hā bë yb ma paah —näng mäh.

15 Ti m' sahõnh hẽ sa hã Jesus ky hadoo:

—Bẽ hyb n'aa matakã da, bẽ hyb n'aa nah'ũũm hyb n'aa bẽ ma, bẽ dajẽẽr. Ji ma tak'ẽp hajõng do nado ji h'yy gadajang hanoo do babã ji awãt bã — nãng mãh.

16 Ti m' panyyg ky n'aa gó m' tabeh'ũũm ta ti ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hỹ hadoo aj'yy tak'ẽp wekãp doo. Baad ta gẽew bã. Ti hyb n'aa baad né hẽ ta joom beaak. 17 Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “N'yy d' ÿ bad'oo hỹã kã?”, nãng. “Gedẽ hõm joom ag tób n'aa”, nãng ta kyyh. “N'yy hẽnh hỹã kã ta wób ÿ bataa?”, nãng ta h'yyb gó. 18 Ti taky hado kãn: “ÿ hapãh. Hahỹã da ÿ bad'oo”, nãng ta kyyh. “ÿ apyn hõm dó joom ag tób n'aa”, nãng ta kyyh. “P'aa hẽnh da ÿ tamaa sooh. Aeh da hỹã kã joom s'ẽeb tób n'aa, ma ÿ tób n'aa na-ããj né hẽ”, nãng. 19 “ÿ bahajaa bã kã”, nãng, “hahỹã da d' kẽh ÿã hã ÿã hẽ”, nãng “Hajõng wakãp ÿã. Dooh d' nayyw tahẽej bã. Hajõng da ta baab teh'ẽenh wakãp ÿã hã”, nãng. “Taw'ããts hẽ hỹã kã, ÿ kameh'ããk hỹã kã. Baad ÿ hỹã kã. Baad ÿ beẽek hỹã kã, baad ÿ bawa hỹã kã, ÿ tsebé hỹã kã”, nãng ta ti aj'yy h'yyb gó.

20 Ti P'op Hagã Do ky hadoo ta hã: “H'yy gatamaa õm”, nãng. “Badah atsẽm da madajẽp! Jaa wẽ tabayyw kãn a ma paah?”, nãng P'op Hagã Do kyyh aj'yy hã kã —tii d' mã Jesus baher'oot ji ma ky n'aa, ji dajẽẽr ky n'aa.

21 Ti m' Jesus ky hado kãn sa hã:

—Ti hadoo né kã ta ti tak'ẽp sa wak'ããb hyb n'aa h'ũũm do hã, P'op Hagã Do dooh rahyb n'aa es'ee bã —nãng mã Jesus.

Ji P'op Hagä Do kamahān do ky n'aa hahỹỹh

22 Ti m' ta ma matëg hã Jesus ky hadoo:

—Ti hyb n'aa bë ỹ maher'oot hahỹỹh: Bë hyb n'aa tón had'yyt manä bë babok do hã, bë waa hã, bë saroor hã. 23 Tii d' ỹ wén edoo, ji awa do bahānh ti ji edëp doo. Ji saroor bahānh ji. 24 Bë hegãã taw'ëed. Dooch rejoom bä joom tym. Dooch rata bä joom ag. Dooch sa waa tób n'aa rayd taa péh. Ti hado né paawä P'op Hagä Do anoo sa waa. Taw'ëed P'op Hagä Do kamahān do bahānh bë takamahān! 25 Tak'ëp bë hyb n'aa newë had'yyt né paawä, dooh bë haja bä bë aboo dawëd bä ta tii da. 26 Ta ti bë nahaja bä, nahejooj né paawä, h'ëed hyb n'aa bë hyb n'aa newë had'yyt hë ta wób.

27 —Bë hegãã tabawä n'aa ts'ooh —näng mäh. —Dooch né paawä ramoo boo bä, dooh né paawä sa saroor rages'yyb bä, Saromāw saroor anyyw né paawä, gabar'ëëng né paawä, ti bahānh tabanām ti tabawä n'aa ts'ooh. 28 Tii da baad ub P'op Hagä Do adoo bä tabawä n'aa hã, nayyw hë tsawyy jëng do hã, ji gatang do hã, ti bahānh da P'op Hagä Do bahag'ããs bëeh. Tanoo né da bë hã bë saroor. H'ëed hyb n'aa P'op Hagä Do hã baad bë h'yy kana'eeh? 29 Bë hyb n'aa newë had'yyt manä bë eëek doo, bë awa doo, bë awëh doo. Bë hyb n'aa tón had'yyt manä ta tii. 30 P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hã h'yyb pad'ëek doo. Bë ti dooh tii d' bë adoo bä. P'op Hagä Doo, bë Yb, hapäh bë wë bedoh doo. 31 Taw'ããts hë baad bë h'yyb padäg bë Yb bag'ããs do hã. Tii bä kä, tanoo da bë hã sahõnh hë bë wë bedoh doo —näng mäh.

³² —Bē eỹm manä b'éé taah nahejooj is doo. Hanäm gó bē Yb, hỹ pong jé hawät do tabanoo bē hã, ta sii bē bag'ããs hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bē eỹm manäh, ŷ wén näng. ³³ Taw'ãäts hē bē esēm hōm bē wē hanäng doo. Kas'uut do hã bē banoo bē ma paa säm. Tii bā kā, bē ma näng hỹ pong jé kā. Ta ti dooh tahēj bā. T'ĩ hēnh dooh retsēg bā kā bē ma. T'ĩ hēnh dooh kamera rejā bā kā bē ma. ³⁴ Ta tii d' ŷ wén her'oot, tak'ēp bē kamahān do banäng bā, tii bā bē h'yyb bawät —näng mä Jesus.

Baad ji gada do Jesus bahyng do panyyg n'aa hahỹh

³⁵ Ti m' taky hadoo:

—Taw'ãäts hē bē h'yy kahasããb bē moo bok hyb n'aa, baad ub da bē gadaa had'yyt da, atsēm na-ãāj hē bē gada, p'aa hēnh ŷ bahyng bā. ³⁶ Taw'ãäts hē tób danäh karom, atsēm sa kariw n'aa raket'ēē hēnh jām n'aa baad gad'aa do hadoo da bēēh. Ta bag ahōō had'yyt hē ran'oo bā. Ty gapad'ēēk ragada sa kariw n'aa, tanaēēnh bā, nayyw hē ragas'ēēs hyb n'aa tób, sa kariw n'aa bajēē suun hyb n'aa. ³⁷ Baad da gad'aa do sa hã, sa kariw n'aa kajaa bā kā raty gapad'ēēk do hyb n'aa —näng mä Jesus. —Né hup ŷ né hē hahỹ ŷ her'oot doo: Sa kariw n'aa ats'yyt da, rabat'oonh, rabawēh hyb n'aa. Tii bā da ta saroor see tah'ỹt, tii bā sa tā, sa waa taban'oo kã sa hã. ³⁸ Taw'ãäts hē da sa kariw n'aa awyyd bā ty gapad'ēēk do sa hã, atsēm ub takaja bā, tapaj'ēē bā takaja bā na-ãāj hē —näng mäh.

³⁹ Ti m' tabaher'oot ēnh panyyg see ky n'aa me sa hã:

—Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Tób danäh hapëë bä paawä hets'ëëk do kajaa bä, dooh paawä tan'oo bä hets'ëëk do ta tób tanoo eë nä bä. Baad paawä tagada. ⁴⁰Ti hadoo bë hä. Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä, baad bë gadaa ta pooj jé. Ta ti ÿ wén her'oot, bë ganadaa bä Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hënh —näng mä Jesus.

⁴¹Ti m' Peed beaanh ta hä:

—Äã wahë n'aa —näng mäh. —Äã hä ub ti maba-her'oot ta ti panyyg? Sahõnh hä ti maba-her'oot? —näng mäh.

⁴²Ti m' Jesus ky gadoo panyyg see ky n'aa me m':

—Ta ti ÿ maher'oot, sahõnh hë bë mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hë ta kariw n'aa mejũũ do moo wät doo, h'yy ganäng do hadoo rabahadoo doo. Ta tii hä ta kariw n'aa banoo, ta karom tabahag'ääs hyb n'aa, sa waa tabetsëeh hyb n'aa sa hä, ta s'ee hënh ta kariw n'aa awäd nuuj jé. ⁴³Taw'ääts hë ta kaser n'aa hä, ta kariw n'aa awyyd bä ta mejũũ do hä moo wät doo, ta kariw n'aa matëeh bä. ⁴⁴Ta kariw n'aa weh'ëeh da ta ti hadoo doo. Sahõnh hë tahaëenh ta hä ta ma, ta ma hagã n'aa tabahado däk hyb n'aa kä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ⁴⁵Hÿÿ kä, baad ta kaser n'aa moo nawäd bä paawä, ta h'yyb gó taky hado bä: “Dooch nayyw hë kariw ÿ n'aa kaja bä”, tanoo bä, karom wób tahewyh had'yyt bä kä, tatsebé do waa n'aa tamoo hewëed bä, taoom bä jarakë hedoo do mahÿÿj, ⁴⁶ti taganada bä né kä ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bä kä takajaa. Tii bä, tak'ëp da ta kariw n'aa rejã kån da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop, P'op Hagä Do ky nadah'eeh do nesaa do rahoop doo da.

⁴⁷ —Jé karom ta kariw n'aa ganada doo, ta kariw n'aa karēn do tamoo nawät doo, tahapēē né paawä baad ub ta kariw n'aa mejũũ doo, tak'ēp da raba-hewyyh ta mabaj. ⁴⁸ Jé nesaa do moo wät doo, ta kariw n'aa mejũũ do nahapäh doo, dooh denaa hē rahewyh ta mabaj. Ti hyb n'aa kä, ji hã P'op Hagä Do anoo do pénh, ti pénh né takarēn ji moo wät ta wë. Hajõng do hã kahanoo doo, hajõng na-ããj takarēn tamoo wät ta wë, hajõng takarēn ta mabaj. Ta bahãnh kahanoo do hã, ta pénh né ta mabaj.

Jesus hyb n'aa raketyn hõm do ky n'aa hahỹỹh

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hỹ pong jé naa ỹ bahyng, tēeg hadoo ỹ gahõ jat hyb n'aa, badäk hahỹỹ hã habong do sa mahang tetyn hõm hyb n'aa. Ỹ karēn paawä nyyw hē tabahõõ jat ti tēeg hadoo doo. ⁵⁰ Tak'ēp da nesaa do ỹ bahoop da. Tak'ēp ỹ h'yy katón ta ti ỹ bahajaa bä kä. ⁵¹ Ỹ ahyy wät babä, bē ed'oo apäh, h'yyb nyyw gó badäk hahỹỹ hã habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wë, ỹ an'oo bä do hyb n'aa. Tii d' bē hyb n'aa newë manäh. Ỹ ahyy wät do hyb n'aa, hēp ỹ n'aa raketyn bong da. ⁵² Hỹ jawén da, sa wakãän hedoo do ketyn hõm da hēp ỹ n'aa. Sa wakãän tamawoob hē hadoo do ragadoo da kēh ỹ n'aa. Pawóp hē, dooh d' ragado bä. Ky kedak da hēp ỹ n'aa. ⁵³ Ta wób da, sa yb sa taah daheeh ketyn bong da hēp ỹ n'aa. Ti hadoo né da sa ỹyn sa toog daheeh, raketyn bong da hēp ỹ n'aa. Sa mayyn sa takaanh na-ããj da —nãng mã Jesus ta ma matëg hã.

⁵⁴ Ti m' hajök do hã taky hadoo:

—Papỹỹj badëe hyng hēnh naa naëng poo wäd bä, “Badah tabadoos”, näk bē kyyh. Te hub né

hě, adoos né hě. ⁵⁵ Ta karawaa me tagahēm bā, “Badah banām”, nāk bēēh. Te hub né hě, banām né kā, baju né hě kā. ⁵⁶ J'ooj madāk doo me ky ken'yym do bēēh! Bě h'yy genā né paawā naēng hadoos do heen n'aa hā, banām do heen n'aa hā, dooh bě h'yy genā bā, da hě kā, ta heen n'aa bě hā kametēēh do hā† –nāng mäh.

⁵⁷ –Hěd n'aa bě hyb n'aa nanewēē bě daaj hě, baad hadoo do ji moo wāt doo? ⁵⁸ Bě ky n'aa tapaa pé sii bě ahōm bā, hyb n'aa jawyk do wē ōm taky n'aa etyy hyb n'aa, taw'āāts hě ta hōō bā, bě sii hōm do sii baad bě ber'oot, taberéd hōm hyb n'aa ta ti bě ky n'aa tamahūūm do hyb n'aa jawyk do wē. Tii d' bě nadoo bā, bě d' tamahūūm hyb n'aa jawyk do wē. Ta tii kā, warahén hā bě tabahaēēnh, bě tadewāts bēēh hyb n'aa kā. ⁵⁹ Baad bě ŷ maher'oot: Dooh d' bě anā bā kā tii bā, sahōnh hě bě nepaag bā –nāng mā Jesus.‡

13

Nesaa do ji neréd bā, ji da P'op Hagä Do rejää do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m' ta wób rabana Jesus wē. Jesus mā ramaher'oot Pirato häd nāng do warahén n'aa radej'ēēp do Garirej buuj wób, P'op Hagä Do hā rama ejuu bā. ² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

† **12:56** Naēng badoos do pooj jé, rahapäh ta heen n'aa. Tabanām do pooj jé, rahapäh na-āāj hě ta heen n'aa. Hajōng Jesus pehuunh né paawā, dooh rah'yy genā bā P'op Hagä Do T'aah tado bā né hě.

‡ **12:59** Ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa do ky n'aa had'yyt nado hahÿÿh. Hahÿÿ d' tahanāng pé na-āāj hě: Taw'āāts hě nayyw hě, ji hajaa nā bā, ji h'yyb tym ji benām P'op Hagä Do wē, ta jawén ji tanarej'ää hyb n'aa.

—Garirej buuj wób sa mahānh nesaa do ramoo bok, rawén dejëp, bë ed'oo? ³ Dooh. Tak'ëp nesaa do sa hã, ta wób sa mahānh hyb n'aa nado. Bë hã na-ãāj hë da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa nesaa do bë moo bok do sãm, nesaa do bë neréd bã. Tabanesaa hënh bë da tah'eed hõm. ⁴ Ta ti 18 hedoo doo, Siroéh häd näng do tób yb sa jó hatëh hyng doo ënh? Radejëp bë ed'oo g'eeh, tak'ëp ranesaa do hyb n'aa Jerusarënh buuj wób sa mahānh? ⁵ Dooh. Ti hyb n'aa nado. Bë hã na-ãāj hë da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa, nesaa do bë moo bok do sãm, nesaa do bë neréd bã. Tabanesaa hënh bë da tah'eed hõm —näng mä Jesus.

⁶ Ti m', panyyg gó m' Jesus baher'oot nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hã, baad hadoo do ji moo nawäd bã. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom joom wiigo häd näng doo, uwa tyd mahang. Hajõõ nuu me tabahõm tabaheg'ããs hyb n'aa ta joom teag bã. Dooh tawyyd bã ta ag ta hã. ⁷ Tii kä, tagadëëg ub, ta joom mahang moo wät do hã taky hadoo: “Tama-woob hë ta baab ÿ gadaa wät teag bã. Dooh teag bã. Tabad'op hë ta ag ÿ aw'yyt péh. ÿ karëh mabagëew jat”, näng mäh. “Daap tabewaat”, näng mäh. “Joom see ër ejoom paawä tabasooch bã”, näng joom danäh ta sii moo wät do hã. ⁸ Ti m' ta sii moo wät do ky hadoo: “Taw'ãäts hë sét hë ta baab ër gamedaa wät”, näng mäh. “Baad ÿ bahag'ããs hÿÿ kä”, näng mäh. “Baad ÿ w'oo eh'aa këë k'ãäts baad hadoo doo me”, näng mäh. ⁹ “Wät hahÿÿ hã ta baab teag bã, taw'ãäts hë. Taneag bã kä, tii bã kä mamejõ ÿ bagëew hyng”, näng aj'yy ta kariw n'aa hã —näng mä Jesus.

ÿ̃nh jadatog is do panyyg n'aa hahÿ̃h

¹⁰ Ti m' Saab hã kä, Judah buuj rakamehehãk bã kä m', tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã m' Jesus ma metëek bã kä m', ¹¹ tahapäh mä tii bã ÿ̃nh jadatog is doo, karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do haj'aa. Dooch m' tahaja tadajoow bã. ¹² Ti m' ÿ̃nh Jesus bahapäh bã, tanaëenh mä ta wë. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Tok ÿ̃, òm has'oo däk! —näng mäh.

¹³ Ti m' ta hã tamoo däng. Ta hã tamoo deë sii hë m', takadajoow gëet. Tak'ëp mä ÿ̃nh j'aa etsëe kãn P'op Hagã Doo.

¹⁴ Ti m', dooh m' tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa genaag bã Saab hã ÿ̃nh nahëe Jesus ado hõm doo.

—Ti anäng ji moo oow see pé ji moo wät do pan'aa ta äh —näng mä tób hagã n'aa tób gó ka-het'aa do sa hã. —Taw'ääts hë tii hã bë bana, bë nahëe kado hõm hyb n'aa. Saab hã ti dooh! —näng mä ta kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—J'ooj madäk do ta ti bë h'yyb! —näng mäh. — Bë na-ãäj hë bë moo bok Saab hã. Dooch g'eeh bë asood hõm bã bë masãäh booj yb, jumeto, sa tób n'aa yt hã habëeh do Saab hã, bë mahüüm hyb n'aa rabeheek doo hënh? ¹⁶ Dooch g'eeh taw'ääts hë tado bã, Saab noo gó ÿ̃ asood hõm bã hahÿ̃ Abaraãm panaa paa seeh, ¹⁸ ta baab takamawyyt do Nesaa Do Yb moo gó? —näng mä Jesus kyyh.

¹⁷ Ta ti tabedoo bã kä m', ta majĩ m' nu mebyy bong. Hajök do tii bã hab'ëeh do ratsebë mä sahõnh hë hanäm doo, Jesus moo wät do hã.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿÿ hã P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Panyyg ky n'aa me ÿ her'oot bë hã P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa —näng mäh. ¹⁹ —Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do hadoo né hë P'op Hagä Do bag'ããs doo, tadu doo noo gó. Motaad tym aj'y yjoom ta joom wób babëeh bã. Ti tabawëe kãn, ti tabaee hëe kãn. Tii hã kã taw'ëed batooj kãn ta hã kã* —näng mä Jesus kyyh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Panyyg see ky n'aa me ÿ her'oot bë hã P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa —näng mäh. ²¹ —Pãw makuj ÿÿnh ado däk doo, tiriig s'ëeb hajõng do mahang tamekuuj däk do hadoo né tii. Baad tabajõõts däk, baad takamekuuj wät hyb n'aa sahõnh hë tiriig s'ëeb mahang† —näng mä Jesus panyyg gó m' tabeh'üüm.

Hÿ pong jé, P'op Hagä Do panang bã, ji bajëë suun do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' Jesus bahõm Jerusarënh hënh. Ti m' tamahõm me, tama metëek panang ta hõõ bã habong do sa hã. ²³ Ti m' aj'y y see eanh ta hã:

—Hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. —Jããm hë pawóp its g'eeh ked'ëep P'op Hagä Do wë? —näng mä aj'y y kyyh.

* **13:19** Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ããs do kah'üüm, ny hadoo ta hã h'yy ka'eeh do kah'üüm. † **13:21** Pãw makuj, jé pad'y y hë tiriig s'ëeb mahang kamekuuj däk doo da, jé pad'y y hë badäk hahÿÿ bã P'op Hagä Do bag'ããs do bawäd däk da.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä. Panyyg gó m' tabeh'ũũm:

²⁴ —Noo nad'ëed its do hadoo hỹ pong jé ji bajëë suun doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ tak'ëp bẽ hyb n'aa eréd manäh, bẽ bahajaa hyb n'aa bẽ bajëng do t'ĩĩ hẽnh. Ta jawén, hajõk né paawä da karën hajëë p'ëë, dooh da rahaja wäd bä. ²⁵ Tób danäh noo gatsëë däg bä, dooh ji haja wäd bä ji ajëë suun ta gó. Tób w'oo hä bẽ wób rababë hõm tii bä. Tak'ëp bẽ wób ranaëënh da tagas'ëës hyb n'aa: “Ãã wahë n'aa, manoo gasëëts a tób, ãã bajëë p'ëë hyb n'aa”, näk da bẽ wób kyyh ti noo gó. Ti d' taky hadoo: “Jaa bëeh? Dooh bẽ y hapëë bä”, näng da bẽ wób hä. ²⁶ Ti d' bẽ wób raky gedak: “A sii paa ãã beëëk, a sii paa ãã bawa. ãã panang bä, ta tyw n'aa me, mama metëëk do paa ããh.” ²⁷ Ti d' bẽ wób hä taky hadoo: “Dooh bẽ y hapëë bä. Bẽ ahõm mahãnh yỹ, nesaa do moo heb'ooh doo”, näng da ta kyyh —näng mä Jesus ta hä h'yy kana'eeh do ky n'aa.

²⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp bẽ wób ba'oot da. Sa tög kamegëej däk da. Tak'ëp bẽ wén oot da, bẽ hapäh do hyb n'aa da hỹ pong jé P'op Hagä Do bag'ãäs bä Abaraãm, Isak, Jakóh, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa rod, bëë kä, dooh ran'oo bä t'ĩĩ hẽnh kä. ²⁹ Badäk hahỹỹ hä jé pad'yyt hẽ naa rabena da, P'op Hagä Do bag'ãäs doo bä ratsebé do jãm n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa. ³⁰ Babä hyb n'aa sekog is do wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa jewyg kãn da. Babä hyb n'aa jewyk do paa wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa sekog padäg its tii kä —näng mä Jesus.

Jerusarēnh panang hyb n'aa Jesus h'yy katón do panyyg n'aa hahỹh

³¹ Ti noo gó né hē m' Pariséw wób rabana Jesus wē. Ti m' raky hadoo:

—Ahõm ta s'ee hēnh. Õm da Eróts daj'ëep —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bē ahõm nä. Bē maher'ood ta ti aj'yy ji rahejãã do yb. Bē her'ood ta hã, pawóp nä ta äh karap'aar h'yyb sa hã hanäng do ȳ bahebē nä. Pawóp nä ta äh nahëe enäh do ȳ asog hõm nä sa nahëeh. Tii bã kã, ȳ haja kãn da ȳ moo wät doo kã badäk hahỹh bã. Tii da bē kyyh ta hã. ³³ Jerusarēnh bã né hē P'op Hagä Do ky n'aa rod ranaheb'ooh. Ti hyb n'aa, t'ĩ hēnh né hē ȳ bahõm, ȳ dajëp hyb n'aa sa nemuun —näng mä Jesus ta ky n'aa hã.

³⁴ Ti m' taky hadoo:

—Jerusarēnh, Jerusarēnh! A babuuj ranaheb'ooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pã me ramahek'uut bē wē P'op Hagä Do mejũũ doo, radejëp hyb n'aa. Hajõõ nuu me ȳ karēn paawã ȳ bataa a babuuj, nesaa do mahãnh ȳ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hã, karaak ta taah ȳyn ta kęg yt hã tata bēeh do mo n'aa me. Tii da ȳ badoo paawã sa hã, dooh tii d' rakarēn bã. ³⁵ Bē hegãã da Jerusarēnh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm da bē panang. P'op Hagä Do mak'yyts däk bē panang. Dooh da ȳ bē hapëe bã kã. Jããm né da p'aa hēnh ȳ bē bahapäh da, bē h'yy kawareem bã, hahỹh da bē her'ood bã: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”‡

‡ 13:35 Saaw-Mo 118.26

14

Saab hã Jesus nahëe do hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ta see pé noo gó Saab hã, Pariséw hyb n'aa jawyk do see tób bã Jesus bawëh bã m', baad mä Jesus ramatakëe. ² Tii bã m' ti anäng mä aj'yÿ nahëe näng doo. Dehepung bëeh mä ta tsyym, ta mooh. Rakarëñ mä raheg'ããs Jesus ado hõm bã ta nahëe Saab hã, ratayy do hã. ³ Ti m' Pariséw hã, Mosees ky n'aa jaw'yÿk do baad hap'ëeh do hã na-ãñj mä Jesus beaanh:

—Mosees ky n'aa jaw'yÿk do anoo, nahëe näng do sa nahëe ji ado hõm Saab hã? Dooch g'eeh tan'oo bã? —näng mä Jesus.

⁴ Dooch m' raky gedag bã. Bag hënh mä rabab'ëeh. Ti m' Jesus moo däng nahëe näng do hã. Ta nahëe do hõm. Ti m' tamejüü tababaaj hõm hyb n'aa. ⁵ Ti m' tabeaanh ta wób sa hã:

—Bë t'aah, bë mas'ãã booj yb t'aah, tadëe hyy bã t'õp naëng gajat doo gó Saab hã, dooch g'eeh nayyw hë bë ej'ooj nä bã, Saab hã né paawä? —näng mä Jesus.

⁶ Dooch m' sa kyy péh.

Jesus metëek ji kanasab'ee do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m', sahõnh hë Pariséw atsyÿd wät do resoos mä ta tyng n'aa baad hadoo doo bã, ji weh'ëeh do tyng n'aa. Ta ti Jesus bahapäh bã m' taky hadoo, panyyg gó m' tabeh'üüm:

⁸ —Ket'ëe do jãm n'aa hënh ji ratsÿÿd bã, bë esóts manä baad hadoo doo, hyb n'aa jawyk do tyng bë tyng. Hyb n'aa jawyk do tyng n'aa bë esóts bã, hyb

n'aa jawyk do bë mahānh tatsyyd wät do kajaa bä, ⁹kat'ëë do noo gana do ky hadoo da bë hã: “Man'oo hahÿÿ hã ta tyng majasooch doo”, nāng da. Tii bä kä da, sa matym gó da bë da nu mebyy bong. Tii bä kä, bë kahÿÿd kãn ky n'aa nets'äs do tyng jó kä. ¹⁰Bë ratsyyd bä, taw'ãäts hẽ bë atooj dawë hã, hyb n'aa najewyk do tyng jó. Ti m' jãm no gana do kajaa bä, hahÿÿ da ta kyyh bë hã: “B'ëöp dana, p'eets hẽ, baad hadoo doo bä bë atooj.” Tii bä kä, tats'yyt do wób sa matym gó bë kawehëë däk da. ¹¹Jé ta daaj hẽ kaweh'ëëh doo, nu mebyy wät da, ta wób sa yd jé tanu gadäg hõm. Jé ta daaj hẽ kawaneh'ëëh doo, raweh'ëëh da, P'op Hagä Do an'oo bä —nāng mã Jesus.

¹²Ti m' tób danäh hã Jesus baher'oot:

—A waa, a tä mamoo wäd bä a sii ratsebé, a sii rabawa hyb n'aa, matsyyd manä a najiis hedoo doo, a hÿÿj hedoo doo, a wakãän hedoo doo, a pa haj'eenh do tak'ëp ma enäh doo. Ti matsyyd bä, õm da rats'yyt ta mabaj. ¹³Taw'ãäts hẽ matsyyd kasuud is do hedoo doo, k'yy gedóm do hedoo doo, nabong do hedoo doo, ty tsehët do hedoo doo. ¹⁴Tii bä kä da õm P'op Hagä Do ky n'aa edëng. Dooh né paawä rahaja bä rabaj bä, P'op Hagä Do tii kä hanoo a hã ta mabaj, baad habong do paa ragenä bong noo gó —nāng mãh.

Hÿ pong jé jãm haeh do hadoo panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵Ti m' Pariséw ats'yyt do see Jesus her'oot do tamaa napäh bä m', taky hadoo:

—Ky n'aa kedëng da jé hỹ pong jé, P'op Hagä Do bag'ããs do jäm n'aa bä ta waa n'aa tawa bä sa sii —näng mä aj'y y kyyh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Hỹ hadoo aj'y ratsebé do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät. Hajök tats'yyt ta sii ratab'ëës hyb n'aa ta ti jäm. ¹⁷ Sahõnh hẽ ta waa n'aa, ta tä n'aa, tabahaja däk bä, tamejũũ ta karom tabahõm, pooj jé tatsyyd bong do tabats'yyt hyb n'aa. ¹⁸ Ti m' sahõnh hẽ tats'yyt do raky kamep'ëeh. Ta see ky hadoo: “Nag'aap hẽ ÿ bets'ëë hõm hëej. Ý karën ÿ heg'ããs”, näng. “Dooh ÿ haja bä ÿ ahõm bä”, näng. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ÿ bahõm péh”, näng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hẽ ÿ bets'ëë wät 10 booj yb. Hỹ ÿ kä ÿ metyy, baad rado bä. Ti hyb n'aa, dooh tahaja bä ÿ ahõm bä”, näng ta kyyh. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ÿ bahõm péh”, näng ta kyyh.

²⁰ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hẽ ÿ gat'ëë däk äm ÿÿ. Dooh tahaja bä ÿ ahõm bä”, näng ta kyyh.

²¹ Ti ta karom babaaj hõm kãn, tamaher'oot mä ta kariw n'aa sa kyyh. Tii bä kä, jäm no gana do kawaj'ããn wäd kãn sa wë, ti taky hado kãn ta karom hã kä: “Nayyw hẽ, ahõm nä. Panang tyw n'aa me matsyyd hõm kas'uut doo, k'yy gedóm doo, ty tsehët doo, nabong do sii hẽ”, näng ta hã.

²² Ti tabahajaa bä sahõnh hẽ tamejũũ doo, taky hadoo ta kariw n'aa hã: “Sahõnh hẽ ÿ bahajaa mamejũũ doo da. Ti hadoo né hẽ, ti anäng nä ta tyng n'aa, ti anäng nä ta waa n'aa”, näng ta karom kyyh ta kariw n'aa hã.

²³ Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hã: “Ahõm panang bahãnh. Sahõnh maw'yyt do matsyyd. Ý karẽn tóp ý gabad'ẽẽ dák. ²⁴ Baad ý her'oot a hã. Pooj jé katsyyd bong doo, dooh da ý an'oo bã sa tä, dooh ý an'oo bã sa waa”, nãng ta kariw n'aa kyyh* –nãng mã Jesus sa hã.

Nyy da ji bawät Jesus h'yyb hata ji karẽn bã ji hado bã do ky n'aa hahýh

²⁵ Hajõk mã Jesus had'aa doo, Jerusarẽnh hẽnh tabahõm bã. Ti m' ta jawén p'aa hẽnh taty kaw'õöd dák, ti m' taky hadoo:

²⁶ –Bẽ karẽn bã hẽp ý hata bẽ hado bã, taw'ããts hẽ bẽ yb, bẽ ýñ, bẽ ým, bẽ taah, bẽ hýj, bẽ ãnh bẽ kamahãn do bahãnh ý bẽ kamahãn. Taw'ããts hẽ bẽ kamahãn do bẽ hã bahãnh ý bẽ kamahãn. Sahõnh hẽ sa bahãnh ý bẽ kamanahãn bã, dooh bẽ haja bã hẽp ý hata bẽ do bã. ²⁷ Jé hẽp ý n'aa tamo n'aa tahoop do tajeým bã, h'yyb nahedoo do nemon ý, dooh tahaja bã hẽp ý hata tado bã –nãng mã Jesus.

²⁸ Ti m', panyyg gó m' tabaher'oot, pooj jé m' baad mã ji hyb n'aa newëë, ji haja bã ta h'yyb hata ji ado bã. Ti taky hadoo:

–Tób pä s'ëëb haeh do tama doo, pooj jé dó taw'ããts hẽ tahyb n'aa newëë tahaja bã ta wẽ hanãng do ta sãm, sahõnh hẽ tahaja so bã ta tób.

²⁹ Daap tadu do bã, tanetsén nã bã ta sãm, dooh ji hapëë bã ta baa bã tabawäd dák bã, ta sãm bahëëj jëng. Tii bã ta wób rawajehëet ta hã: ³⁰ “Wät ta ti

* **14:24** P'op Hagä Do bag'ããs do jãm n'aa hẽnh, ji P'op Hagä Do bats'yyt do ky n'aa hahýh.

tób tama doo. Ahëej jëng ta wë ta sãm, kanaja nä tób”, näk da.

³¹ Hahÿ panyyg see bë maa newëe: Kaneb'ooh do du doo pooj jé, dooh g'eeh sa wahë n'aa hyb n'aa newë, rahaja bä sa majiĩ hã raj'aa ketsë, sa yd jé né paawä ta warahén n'aa? 20 miw ta majiĩ warahén n'aa, 10 miw ta warahén tanyy bä?

³² Tahyb n'aa newë bä tanahajaa doo, nayyw hë tamejüũ rapanäk ta majiĩ wë, dawëe nä rababok nä ta majiĩ, raky n'aa her'oot rakananeb'ooh hyb n'aa –näng mä Jesus.

³³ Ti m' taky hadoo:

–Ti hyb n'aa, sahõnh hë ta wë hanäng doo, hëp ÿ n'aa tanerét doo, dooh tahaja bä hëp ÿ hata tado bä –näng mäh.

³⁴ Ti m' taky hado kãn:

–Taw'ãäts hë ti jukiir. Ti hadoo né hë, tanadah'ëed wäd bä, taw'ãäts hë nado wäd.†

³⁵ Dooh hyb n'aa ji karën wät péh. Ji aw'oong hõm tii. Jé karën pé ÿ ma metëek do tamaa newëe bä, taw'ãäts hë tamatakëe –näng mä Jesus kyyh.

15

B'éé kanapëe wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ma metëek bä m', sa wahë n'aa dajëer gedaag n'aa, nesaa do moo heb'ooh do na-ããj hë rabana, Jesus metëek do ramaa newëe hyb n'aa. ² Ti hyb n'aa m', Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë, raky hadoo:

–Hahÿ aj'yy nesaa do moo heb'ooh do tagadoo. Awëh na-ããj hë sa sii –näk mä sa kyyh.

† **14:34** Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, Jesus hã h'yy ka'eeh do h'yy gejë hõm doo.

³ Ti m' Jesus baher'oot panyyg sa hã:

⁴ –Bë see tanyy bä 100 b'éé, ta masããh, ti m' 100 hedoo do see takanapëë wäd bä, dooh g'eeh teréd dó 99 hedoo do ta masããh, kanapëë wät do tabesoos hyb n'aa? ⁵ Ti tabaw'yyt bä kä, tatsebee wät do hyb n'aa tatóg sooh ta nu k'yy hã, tamajëëh hyb n'aa kä. ⁶ Tób bä takajaa bä kä, tanaëënh da ta najiis, tanaëënh ta wób ta pa haj'eenh doo, ratsebé hyb n'aa ta sii, ta mas'ãã see taw'yyt do hyb n'aa kä, kanapëë wät do paah. ⁷ Bë ÿ maher'oot hahÿÿh –näng mä Jesus: Ti hadoo né da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa habong doo, tak'ëp da ratsebé baad nadoo do paa see h'yy kawareem bä P'op Hagä Do hã. 99 hadoo baad habong doo, dooh hyb n'aa rah'yy kawereem pé sa hyb n'aa ratsebee né paawä, ta bahãnh ratsebé, sét hë baad nadoo do paa P'op Hagä Do wë h'yy kawareem do hyb n'aa –näng mä Jesus.

Moweed nepä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁸ Ti m' tabaher'oot ënh panyyg see gó. Ti m' taky hadoo:

–ÿÿnh see wë tanyy bä 10 moweed k'ããts tég hawak do s'ëëb, tii bä, ta see badoo wäd bä, tagataa däk ta bag, tabakoot tób, baad tabesoos da. ⁹ Tabaw'yyt bä kä, tanaëënh ta najiis, tanaëënh ta pa haj'eenh doo, ta sii ratsebé hyb n'aa moweed nepä wät do taw'yyt do hyb n'aa. ¹⁰ Ta ti hadoo, P'op Hagä Do ããs ta pa hab'ëëh do ratsebé nesaa do moo hew'ëët do paa see P'op Hagä Do hã tah'yy kawareem bä.

Aj'yy ta yb wë matëëh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jesus baher'oot ênh panyyg seeh. Ti m' taky hadoo:

—Ti awät aj'y y ma näng doo. Pawóp hē ta taah.

¹² Ta see pé noo gó, ta t'aah tagad'oo hadoo do ky hadoo ta yb hã: “Na ÿ karên no n'aa ÿÿ, madajëb nuuj jé no n'aa paah. Nayyw hē ÿ karên ÿ gadoo”, näng ta t'aah. Tii bä sa yb betyn hõm ta ma ta taah sa hã.

¹³ Dooh tahajõõ nä bä ta āh, tagad'oo hadoo do bata hõm kån sahõnh hē ta ma, ta yb mo haj'aa kã. Ti tabahõm kån dawëë, hëej s'ee hēnh. T'ĩ hēnh kã tabahäj kån sahõnh hē ta wë hanäng do paah. Tah'y yb däng do hã tabeh'ëenh. ¹⁴ Ti bahãnh kã ta dajëër bahëej jëë kån. Dooh wäd ta dajëër kã. Tii bä awäd kån sah. Asa kån. Dooh tadoo wät péh. ¹⁵ Ti ta tyw n'aa esóts kån tamoo wät doo. Ti awät aj'y y too yb masãh näng doo. Ti hã tabetsëë tamoo wät doo. Ti tamoo wäd kån, too yb tahagãã kån. Too yb tanejë kån. ¹⁶ Tak'ëp ta ti aj'y y basa kån. Takarên paawä too yb waa tabawa. Dooh hanoo pé ta hã ta waa.

¹⁷ Tii bä tat'y yd kamehĩn kån. Ta h'y yb gó taky hadoo: “Jajé, sahõnh hē ee sii moo bong doo, ee karom, dooh rasa bä. Anäng sa waa. Mad'aak né sa waa. Ti ÿ bas'as babä”, näng. ¹⁸ “Taw'ãäts hē ÿ babaaj hõm ee wë”, näng ta kyyh. “ÿ maher'oot ta ti ee”, näng. “ ‘Ee’, näng da kēh ÿÿ”, näng, “ ‘nesaa do ÿ moo wäd wät P'op Hagä Do hã, a hã na-ãäj hē’, näng da kēh ÿÿ”, näng ta kyyh ta h'y yb gó. ¹⁹ Ti tahyb n'aa newëë ta h'y yb gó: “ÿ etsëë da ÿ moo wät doo. ‘A karom däg da ÿÿh. Dooh a t'aah ÿ doo wäd bä’, näng da ÿÿh”, näng ta h'y yb gó. ²⁰ Ti tababaaj nä kån p'aa hēnh kã ta yb wë kã.

Takajaa bä kä ta yb wë, dawëë naa ta yb gadoo. Baad ta yb gadoo. Dawëë naa tabahapäh bä, tat'yyd mehīn. Ti tawaj'aa däk ta wë, takedëng hyb n'aa. Tawaké däk, ta tapa tsanetsub wät takedëng do heen n'aa. ²¹ Ti ta t'aah ky hadoo: “Ee”, näng, “nesaa do ÿ moo wäd wät P'op Hagä Do hä, a hä na-ãäj hë”, näng. “Dooh a t'aah ÿ mamaneëej wäd bä”, näng ta kyyh.

²² Ti ta yb ky hadoo ta karom hä: “Nayyw hë, bë mana saroor tak'ëp hanäm doo, ta hä bë dadäg. Ta ma poo heen n'aa, ta tsyym suun sii hë bë mana. ²³ Bë naboh booj yb t'aah hepuh doo, ër nejë häng doo, ër tsebé do tä n'aa”, näng. “Ër tsebé da, p'aa hënh tah ÿ kajaa do hyb n'aa”, näng. ²⁴ “Dajëp do hadoo hahÿ tah ÿÿ. Edëb wät p'aa hënh hÿÿ kä. Nepä wäd paah. Hÿÿ kä kaw'yyt p'aa hënh”, näng ta yb kyyh ta karom hä. Tii kä ratsebee kän, rabajäm kän ta hyb n'aa kä.

²⁵ Ta t'aah seeh, wah'ëeh hadoo do moo wät sa joom banäng bä. Ti nuuj jé takajaa. Wah'ëeh hadoo do bajëng bä kä, tamaa newë däk ketën doo, kejäm doo. ²⁶ Ti tanaëenh sa karom seeh. Tabeanh hëd n'aa ta tii. ²⁷ “A hÿÿj kaja nä p'aa hënh”, näng. “A yb mejüü ãã naboh jat booj yb t'aah hepuh doo, ër tsebé do tä n'aa, baad takajaa do hyb n'aa”, näng sa karom kyyh ta hä.

²⁸ Ti wah'ëeh hadoo do kawaj'ään kän. Dooh takarën bä tajëë suun tób gó. Ti ta yb banyyh tamar'oot hyb n'aa, tabajëë suun hyb n'aa. ²⁹ Dooh ta t'aah karën bä tamaa newë bä ta ti ta her'oot doo. “Hajõõ ta baab tak'ëp ÿ moo wäd wät a sii”, näng ta yb hä. “Dooh noo gó õm ÿ ky nadaheeh péh”,

näng. “Dooh noo gó tabad'op hẽ man'oos pé b'éé t'aah, najis ỹ daheeh ãã tsebé do tä n'aa”, näng ta kyyh. ³⁰ “Hỹỹ kä a t'aah mahanäng doo, ỹỹj hajök sii he'ỹỹh do hã tabahäj jëng do a dajëër tababaaj nä bä kä, mamejũũ ranabooh booj yb hepuh doo!”, näng wah'ëeh hadoo do ta yb hã.

³¹ Ti ta yb ky hadoo: “Tah ỹỹ”, näng, “pa ỹ had'yyt ti õm bagä”, näng ta yb kyyh. “Sahõnh hẽ wẽ ỹ haym doo, a ma had'yyt né hẽ tii”, näng. ³² “A hỹỹj ti hỹ dajëp do paa hadoo. Hỹỹ kä edëb wät p'aa hënh. Nepä wät do hadoo, p'aa hënh takaw'yyt”, näng. “Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ né hẽ tii d' èr tsebé, taw'ãäts hẽ né hẽ jãm ji moo wät”, näng ta yb kyyh wah'ëeh hadoo do hã —näng mä Jesus panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot.

16

Ta kaser n'aa kamatakëë do panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m' ta ma matëg hã Jesus maher'oot hahỹ panyyg:

—Ti awät aj'yy tak'ëp ma näng doo. Ta see pé noo gó ramaher'oot ta kaser n'aa ky n'aa. Dooh m' baad tanä ta kariw n'aa ma, tah'ëënh mä ta ma. ² Ti hyb n'aa tanaëëj kãn ta wë. Teanh ta hã: “Nyy d' ti a ky n'aa ỹ ky n'aa napäh doo?”, näng. “Taw'ãäts hẽ maheen n'aa eta hõm dajëër n'aa hã, ma ỹỹ hã na-ãäj hẽ. Dooh da kaser ỹ n'aa mado wäd bä”, näng ta kariw n'aa kyyh.

³ Ti ta h'yyb gó ta kaser n'aa ky hadoo: “Nyy d' ỹ bad'oo hỹỹ kä?”, näng. “Kariw ỹ n'aa dooh da takarën wäd bä ỹ moo wäd wät ta sii. Dooh ỹ haja bä tak'ëp hadoo do ỹ moo wäd bä. Ỹ nu mebyng na-ãäj ỹ ets'ëë ub bä dajëër”, näng ta kyyh ta h'yyb

gó. ⁴ Ti taky hadoo ênh ta h'yyb gó: “ÿ hapëë däk hÿÿ kä nyy d' ÿ bad'oo, sa tób hënh ÿ ragadoo hyb n'aa, ÿ moo wät do bahëej jëng bä”, näng ta kaser n'aa ta h'yyb gó.

⁵ Ti tanaëënh ta wë sét ken'yyh ta kariw n'aa wë kũüt enäh doo. Pooj jé kajaa do hã tabeaanh: “Nyy hë a kũüt kariw ÿ n'aa wë?”, näng.

⁶ “100 ta hood joom syyj”, näng aj'yy.

Ti ta kaser n'aa ky hadoo: “Hahÿ a kũüt heen n'aa. Nayyw hë, merii däg ta heen n'aa papuuj”, näng. “Merii däg a kũüt 50”, näng ta kyyh ta hã.

⁷ Ta see hã tabeaanh ênh: “A kũüt ênh kariw ÿ n'aa wë?”, näng ta kaser n'aa. “100 wog tiriig s'ëëb”, näng kũüt näng do see kyyh. Ti ta kaser n'aa ky hadoo: “Hahÿ a kũüt heen n'aa. Papuuj merii däg. 80 wog da merii”, näng ta kyyh. Tii d' had'yyt tabedoo hõm ta wób sa hã.

⁸ Tii bä ta kariw n'aa hyb n'aa meuunh ta hã, kamatakëë do hyb n'aa ta kaser n'aa paa kä, ta ma baad nan'yyh do paah –näng mä Jesus her'oot do panyyg.

–Te hub né hë –näng Jesus. –P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, baad rakamatakëë ta wób sa hã rabahed'oo do hã. P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh rakamatakëë ta tii hã –näng mä Jesus.

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kãn ta ma matëg sa hã panyyg ky n'aa kä:

–Bë ÿ maher'oot –näng mäh. –Taw'ããts hë badäk hahÿÿ bä hanäng do hã bë wë hanäng doo me ta wób bë masaa, bë najiis rabahadoo hyb n'aa kä. Tii bä da, ta jawén, bë wë hanäng do badoo wät bä kä, ti anyy kãn bë gadoo do hÿ pong jé. P'op Hagä Do gadoo da bë t'ĩ hënh –näng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Kanhën d'os hë ji ma hedoo doo, ji dajëër hedoo doo, baad han'yyh doo, hajõng do na-ãäj hë baad taban'yyh. Kanhën d'os hë hadoo do baad nan'yyh doo, hajõng do na-ãäj hë dooh baad tanä bä. ¹¹ Ti hyb n'aa, badäk hahÿÿ bä bë wë hanäng do baad bë nanä bä, dooh da P'op Hagä Do an'oo bä bë hä bë ma heh'äät do hÿ pong jé. ¹² Badäk hahÿÿ bä bë hä P'op Hagä Do anoo do baad bë nanä bä, dooh bë ma hanoo pé bë hä hÿ pong jé —näng mäh.

¹³ Ti m' Jesus ky hado kån:

—Doo sa karom haja bä pawóp ta kariw n'aa sii tamoo wäd bä séd noo gó. Tii d' tahado bä, ta kariw n'aa see dooh takamahän bä, ta see ti takamahän. Ta see wë da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bë hä. Doo bë haja bä bë h'yy keséj bä. Doo bë haja bä P'op Hagä Do hä bë h'yyb däg bä, dajëër hä na-ãäj hë bë h'yyb däng bä —näng mä Jesus.

¹⁴ Pariséw dajëër mä ragen'aak. Ti hyb n'aa Jesus her'oot do ramaa napäh bä m', raky n'aa rejää mä Jesus. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—J'ooj madäk doo me bë ky ken'yyim ta wób sa matym gó. Ti hado né paawä bë h'yyb, P'op Hagä Do hapäh bë h'yyb tym. P'op Hagä Do mak'yyts däk badäk hahÿÿ bä hanäng do tak'ëp rakamahän doo.

P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa kametëek paah. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm do kamet'ëeg

däg kån. Hajök tak'öp rah'yyb hedoo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹⁷ Ti hado né paawä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tahëej bä. Wë, badäk hahÿ hëej gawatsig né paawä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tagawatsig bä. Dooh ta bód had'os pé gawatsik péh. ¹⁸ Ti hyb n'aa, jé ta ÿÿm heréd hõm doo, tii bä ÿÿnh see hä takat'ëë däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii. Aj'yy see gat'ëë däg bä ÿÿnh ta patug heréd hõm doo, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii –näng mä Jesus.

Tak'öp ma näng do Rasaro daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' panyyg gó m' Jesus tabeh'üüm. Ti m' taky hadoo:

–Hÿ hadoo aj'yy tak'öp wekãp doo. Tak'öp ky n'aa gebah, hetsooh, ta saroor ta hä hadäk doo. Tak'öp hanãm doo gó tabawäd had'yyt hë. ²⁰ Ta tób noo bä tabahäng aj'yy kasuud is doo, ta waa hets'ës doo. Nahëe nyy is ta tii. Rog manahuuh do tii. Rasaro ta häd. ²¹ Tak'öp takarën paawä tabawëh, tak'öp wekãp do tä hyyj kajäk do tüü. Awaar rahedëp ta rog, ta tii bä tabahëes bä.

²² Ti aj'yy hets'ës do dajëp bä kä, ääs ramasäg kån ta h'yyb tym hÿ pong jé kä, Abaraãm pa. Ti tak'öp wekãp do dajëb kån na-ääj hë. Ti radakä jëng, tabanesaa hënh kä tabahõm. ²³ Tabanesaa hënh tak'öp tabahoop bä kä nesaa doo, dawëe naa tabahapäh Abaraãm, Rasaro häd näng doo kä, ta pa. ²⁴ Ti wekãp do ky hadoo Abaraãm hä,

tak'ëp ta kyyh: “Wahëh ÿÿ, Abaraãm”, näng, “ÿ mat'yyd mehïin”, näng ta kyyh. “Mamaher'ood Rasaro ta moo poo tadatu naëng taheh'oos, nagat ÿ tadah'ëem hyb n'aa”, näng. “Tak'ëp ÿ bahoop baju doo, hahÿ tääg hõöh”, näng wekãp do paa kyyh.

²⁵ Ti Abaraãm ky hadoo ta hã: “Tah ÿÿ”, näng, “mahyb n'aa es'ee baad mabawät do paah. Sahõnh paa tabanäng makarën doo”, näng. “Rasaro paa ti dooh. Nesaa do tagadoo paah. Hÿÿ kä baad ta hã kä. Hÿÿ kä h'yy gadajaa kän. Õm hÿÿ kä hahoop nesaa doo”, näng Abaraãm kyyh. ²⁶ “Ti anäng gaeh gadarong doo, t'öp gajëng do ta baa besuu. Babä naa karën pé t'ïi hënh tahõm bä, dooh tahaja bä. T'ïi hënh naa na-ääj hë, dooh tahaja bä ënh”, näng Abaraãm kyyh tak'ëp ma näng do paa hã.

²⁷ Ti aj'yy betsëe Abaraãm hã tak'ëp, ti m' taky hadoo: “Wahëh ÿÿ”, näng, “mamejõ Rasaro tabahyng ee tób hënh”, näng. ²⁸ “Ti abong nä ji ma poo oow pé wakãn haa tii bä”, näng ta kyyh. “Mamejõ baad tamaher'oot, babä tak'ëp ji ahoop doo bä ranana hyb n'aa nemon ÿÿ”, näng tak'ëp ma näng do paa kyyh.

²⁹ Tii bä Abaraãm ky hadoo: “Dooh. Ti anäng Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah. Taw'ääts hë ti né ramaa newë raner'oot bä. Tii hã rapanyyg enä kän”, näng Abaraãm.

³⁰ “Dooh, wahë ÿ n'aa”, näng aj'yy. “Sét hë dejëp do mahang ganä wäd bä, sa wë tahõm bä, tii bä kä da rah'yy kawereem P'op Hagä Do wë”, näng aj'yy kyyh.

³¹ Ti Abaraãm ky hadoo: “Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paa

ramaa nanewë bä, tii bä na-ãj da dooh ramaa newë bä ganä wät doo”, näng Abaraãm kyyh tak'ëp wekãp do paa hä.

17

Nesaa do hä ta see ji h'yyb tatuk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg hä:

—Tanyy had'yyt né hë nesaa do hä ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawä da, P'op Hagä Do rejãã da nesaa do hä h'yyb tatuk do du n'aa doo —näng mäh. ² —Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüü däg bä, ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahãnh tak'ëp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh doo, ji h'yyb tatug bä, nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh. ³ —Ti hyb n'aa, baad bë hyb n'aa matakä, ji h'yyb tanatuk hyb n'aa ta seeh —näng mäh.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahÿÿh

—A da hadoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh do seeh nesaa do tamoo wäd bä, mageãm, tamoo nawät hyb n'aa baad nadoo doo. Nesaa do hä tat'yyd kamehÿn bä, taw'ãäts hë mahyb n'aa mabaan hõm ta hä tii bä. ⁴ Séd noo gó né hë 7 nuu me nesaa do a wë tamoo wäd bä, 7 nuu me tets'ëë bä mamabaan hyb n'aa, taw'ãäts hë baad mahyb n'aa mabaan hõm né hë —näng mä Jesus.

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü do raky hadoo ta hä:

—Tak'ëp man'oo magyys hẽ P'op Hagä Do hä ãã h'yy ka'eeh hyb n'aa —näk mäh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Motaad häd näng do tym, nu nad'ëet do ta tym. Ti tahanyy bä paawä bë h'yy ka'eeh doo, tii b' bë haja paawä hahỹ b'aa bë mejũũ takadawäts nyyh, takadawäts tu ta me akajar me. Bë paawä taky daheeh —näng mäh.

⁷ Ti m' panyyg gó m' tabeh'ũũm. Ti m' taky hadoo:

—Ji karom kanep'aak do gëew gó tamoo wät do jawén paa bä tabajëng bä kä, b'éé tahagãã wät do jawén paa bä tabajëng bä kä, dooh ta kariw n'aa an'oo nä bä nyyw hẽ ta waa tabawa. ⁸ Tabawëh pooj jé ta kariw n'aa mejũũ da tamoo wät ta tä n'aa, tii bä tamana kãn ta kariw n'aa tä kä. Tii bä kä, ta kariw n'aa bahajaa bä kä tawëh doo, tii bä kä ta karom bawëe kãn. ⁹ Ta karom moo hew'ëet ub né tii. Ti hyb n'aa, “taw'ãäts hẽ” ta kariw n'aa naher'oot ta hä. ¹⁰ Ti hado kãn bë hä kä. Sahõnh hẽ bë bahaja däk bä bë P'op Hagä Do mejũũ doo, taw'ãäts hẽ hahỹỹ da da bë kyyh: “Äã moo heb'ooh do né hẽ tii. Dooh äã gahëen bä äã hä P'op Hagä Do j'aa etsë doo, tamejũũ do äã bahajaa do hyb n'aa”, bë noo da —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Ajyy rog maneh'uuh do Jesus heso hõm do panyyg n'aa hahỹỹh

¹¹ Ti m' Jerusarënh hënh Jesus bahõm bä, Samar-ija häd näng do häj n'aa, Garirej häj n'aa baa besuu n'aa me tamahõm. ¹² Panang see bä takajaa bä kä, tamamuun 10 ajyy, rog maneh'uuh do sa nahëeh. Dawë mä rabab'ëeh. ¹³ Ti m' tak'ëp mä ranaëenh:

—Jesus, ãã Wahë N'aa —näk mäh. —Mat'yyd mehĩn ããh! —näk mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus bahapäh bä m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahõm nä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wë, bë hä raheg'ããs hyb n'aa bë heso padäg bä —näng mäh.

Ti m' rabahõm. Ramahõm me m' rameheso padëek.

¹⁵ Ti m' sét hë m' matëh nä Jesus wë, tahapäh do hyb n'aa has'oo däk doo. Tak'ëp mä ta kyyh. P'op Hagä Do taj'aa etsëë kån. ¹⁶ Tũũ takadawäts hyng Jesus bagëet bä, taweh'ëeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ãäts hë Jesus. Ỹ mahaso däk! —näng mäh. Samarija buuj mä ta tii.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—N'yy hënh ta wób? —näng mäh. —Ỹ heso hõm sahõnh hë. Hëd n'aa sahõnh hë ranana? —näng mäh. ¹⁸ —Ta wób dooh ramatëh bä. Jããm hë hahỹ Judah buuj nadoo do matëeh p'aa hënh, P'op Hagä Do hä taj'aa etsë hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' aj'yy hä taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed! Õm has'oo däk ỹ maky daheeh do hyb n'aa —näng mäh.

P'op Hagä Do bag'ããs do panyyg n'aa hahỹh

²⁰ Ti m' ta see pé noo gó, Pariséw reeahh Jesus hä:

—Ny noo gó sahõnh hë P'op Hagä Do bag'ããs do du däk? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë P'op Hagä Do bag'ããs do du däk doo, dooh da ji hapëë bä ji matym me ta heen n'aa —näng mäh. ²¹ —Doooh da raky hado bä: “Wät

nanäng, wät hahỹh”, ranoo bä takajaa bä. Ji hapäh do nado ta ti ji matym me. Ji matym me ji wén napäh, ji h'yyb tym gó da P'op Hagä Do bag'ääs do banäng —näng mäh.

²² Ti m' taky hadoo ta ma matög sa hä:

—Ti awät da ti noo gó tak'öp nesaa do ji wë. Ti noo gó da tak'öp da bë karën ȳh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do bë bahapäh. Sét nuu me hadoo pé da bë karën bë baheg'ääs. Dooh da bë haja nä bä bë hegää bä. ²³ Ta wób da daap da bë rapanäk ȳ kajaa doo. “Wät hahỹh”, näk da ta wób. “Wät nanäng”, näk da ta wób. Bë ky dahé manä ta ti hedoo doo. ²⁴ Ȳh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kajaa bä, sahõnh hẽ da ȳ rabahapäh. Hawyp doo, wë hä naa jé pad'yyt hẽ sahõnh hẽ tabawag hõm do ji hapäh do hadoo da ȳ kajaa do rabahapäh. ²⁵ Ti pooj jé da ȳh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, hajõng da tak'öp ȳ ahoop näh. Badäk hahỹh bä da hẽ habong do ȳ raty n'aa ges'yyk da.

²⁶ P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo gó habong doo da né da rababok da ȳh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ²⁷ Sahõnh hẽ tabag'yyp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa reëk, ratsebé do waa n'aa rawa. Rakehet'ëë doo da raketëë. Dooh rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajëë p'ëë bä kä. Ti m' rabagyyb kân, ti m' sahõnh hẽ radejeb kân.

²⁸ Ti hadoo né hẽ m' Róh häd näng do hawät noo gó ãnh. H'yy kanap'eed né hẽ m' ti noo gó ãnh. Ramoo heb'ooh paa m' ratsebé do wa n'aa, reëk

ratsebé do waa n'aa. Rahesäm paa m', rahetsē paa m', rahejóm paa m', ratahem'aa sa tób. ²⁹ Sa panang, Sodoma häd näng do Róh beréd hōm bā kā m', tēeg hōō, saw'aak do mahỹ̃nh doo, kajäk sa jó. Ti mahỹ̃j mä sahōnh hē ragawatsig hōm Sodoma panang buuj.

³⁰ Ti hadoo né da, dooh rah'yy kap'eed bā, ỹyh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ³¹ Ti noo gó kā, p'op tób gadäk do jó hasooh péh, taw'ääts hē da dooh tajëe suun bā tób gó, ta h'ëed tabehëen hyb n'aa paawä. Taw'ääts hē nayyw hē takejën hōm, tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo né da ta joom hood hēnh hawät doo. Taw'ääts hē nayyw hē da takejën hōm. Taw'ääts hē dooh tajëe bā, tehëen bā ta h'ëed hedoo doo. ³² Bē hyb n'aa newē Róh ỹym ti noo gó.* ³³ Jé badäk hahỹ̃ hā ji hawät do hā tak'ëp kamahān doo, ta ma hyb n'aa hawät péh, dooh da P'op Hagä Do wē tanu dēe bā. Jé ta wē hanäng do heréd hōm péh, dooh ta hā tabaa es'ĩĩ bā, edëp da, P'op Hagä Do wē da tanu däng. ³⁴ Ỹ kajaa bā kā, pawóp hē ha'ỹyh do sa see da ỹ mahũũm si ỹy, ta see da keréd hōm. ³⁵ Pawóp hē hedoo pé ỹyj tiriig ramoo bok do sa see da ỹ mahũũm si ỹy, ta see da ỹ eréd gëet. [³⁶ Pawóp hē hedoo pé ajyy gëew gó moo bok do sa see ỹ mahũũm, ta see dooh ỹ mahũũm bā —näng mä Jesus.]†

³⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Nyy bā ti bawät maher'oot doo? —näk mäh.

Ti m' panyyg gó m' Jesus ky hadoo:

* **17:32** Róh ỹyj wén dajëp, ta wak'ääb takamahān do hyb n'aa!

† **17:36** Ta hā h'yy ka'eeh do tamahũũm, ta wób ta hā h'yy kana'eeh do rabaym da, tahanäng pé m' tii.

—Dajëp do bajat bä, tii bä da kuruj-du rakata padëëk —näng mä Jesus.‡

18

Patug tamah do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panyyg gó m' Jesus ma metëëk ta ma matëg hä, raky n'aa ets'ëë had'yyt hyb n'aa, ran-erét hyb n'aa raky n'aa etsëë doo. ² Ti m' taky hadoo:

—Sa panang bä ti awät aj'yy tak'ëp hyb n'aa jawyk doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa. Dooh P'op Hagä Do hä tah'yy kae bä ti aj'yy. Dooh tawehëë bä ta wób. ³ Ti ÿÿnh patug tamah do tets'ëë had'yyt hë, tamasa hyb n'aa ta majïï ky n'aa.

⁴ Pooj jé dó, dooh tahyb n'aa p'eed bä, dooh taky dahé bä ÿÿnh her'oot doo. Ti ta jawén kä, taky hadoo ta h'yyb gó: “Dooh né paawä P'op Hagä Do hä ÿ h'yy kae bä, dooh né paawä ta wób ÿ wehëë bä, ⁵ ÿ masa dó hÿÿ kä, ÿ mo n'aa jesuu hÿÿ kä. ÿ mo n'aa najesu bä, ÿ ky nap'eed bä, ÿ d' h'yyb napan däg, ÿ tah'yyb panasä had'yyt do hyb n'aa”, näng aj'yy hyb n'aa jawyk do kyyh ta h'yyb gó —näng mä Jesus.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hyb n'aa newë aj'yy ky n'aa kaher'oot do hä. Bë hyb n'aa newë ta ti kametëëk doo —näng mäh.

⁷ —Ky nes'aa né paawä ta ti aj'yy hyb n'aa jawyk doo, ta jawén kä tamasaä kän. Ti bahãnh P'op Hagä Do ky enyym. Baad P'op Hagä Do masa, baad tamo n'aa jesuu ta wë tasëëw hõm doo, ta hä had'yyt hë

‡ **17:37** Wyt ta maab hë, ji bahapäh da ti ta tii, tahanäng pé m' Jesus her'oot doo.

ky n'aa etsëe doo. DooH báp peej ji gadaa bä P'op Hagä Do an'oo bä. Nayyw hẽ tagadoo ji ky n'aa etsëe doo. ⁸ Nayyw hẽ baad hadoo do tabanoo ji hã –näng mäh.

Ti m' tabeaanh:

–ÿÿh, Aj'yÿ Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa bä, ÿ aw'yyt g'ee da badäk hahÿÿ bä hã ÿ h'yy ka'eeh doo? –näng mä Jesus.

Pariséw, dajëer gahedak do daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' Jesus ma metëek do maa new'ëe do mahang ti abong mä ta wób, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da rababok red'oo doo, sa hã hẽ rahegãã bä. Kasab'ee do me ta wób ramakÿys. Sa hã m' Jesus baher'oot hahÿ panyyg:

¹⁰ –Ti abong pawóp hẽ ajÿÿ P'op Hagä Do tób n'aa hënh hah'üüm doo, P'op Hagä Do hã raky n'aa etsëe hyb n'aa. Sét hẽ Pariséw, ta see sa wahé n'aa dajëer n'aa gahedak doo.* ¹¹ Ti Pariséw, ta m'aa hënh mä tabag'ëed däk, ti m' taky n'aa etsëe. “P'op Hagä Doo”, näng, “a hã ÿ h'yyb tsebé, dooh ta wób nesaa do moo heb'ooh do ÿ hado bä do hyb n'aa. DooH wahed'ii do ÿ do bä. DooH nesaa do moo hed'oo do ÿ do bä. DooH ta wób sa ÿÿm sii he'ÿÿh do ÿ do bä. DooH hahÿ dajëer gahedak do hadoo ÿ hado bä”, näng. ¹² “Pawóp nuu me sét semaan ken'yyh òm ÿ hyb n'aa esee ÿ noo kanawa doo me. Sahõnh hẽ ÿ gadoo do uuh ÿ an'oo had'yyt a hã”, näng Pariséw kÿÿh P'op Hagä Do hã.

* **18:10** DooH m' ragenaa g bä dajëer Roma buuj hã kan'oo däk do gahedaag n'aa.

¹³ Dajěēr gahedak doo, dawëë tabagëët. Dooh hÿ pong jé taty däg bä, rabahed'oo doo da raky n'aa etsëë bä. Ta h'y'yb tagedyyk t'y'yd kamehĩn do ky n'aa. Ti taky hadoo: “P'op Hagä Doo, ÿ mat'y'yd mehĩn”, näng. “Nesaa do moo hew'ëët do ÿÿh”, näng ta kyyh —näng mä Jesus panyyg gó ta her'oot doo.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'oot baad ub —näng mäh. —Sa tób hënh rababaaj hõm bä kä, dajěēr gahedak do ky n'aa etsëë do P'op Hagä Do gadoo. Ta ti tii, baad hado däk ta h'y'yb tym P'op Hagä Do an'oo bä. Pariséw, ti dooh P'op Hagä Do gado bä. Sahõnh hë sa daaj hë kaweh'ëeh doo, nu mebyy bong da, ta wób sa yd jé da ranu gapadäg hõm. Jé ta daaj hë kawaneh'ëeh doo, raweh'ëeh da P'op Hagä Do an'oo bä —näng mä Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' ta wób ramena sa taah ned'ëed is do Jesus wë, sa hä Jesus moo däng hyb n'aa, taky n'aa edëng hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ÿÿm mäh.

¹⁶ Ti m' karepé Jesus naëënh ta wë, ti m' taky hadoo ta ma matëg sa hä:

—Na ramena karepé wë ÿÿ. Bë geãm manäh! Hahÿ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hë P'op Hagä Do bag'ãäs do karapee hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'ãäs do karapee

tado bä da. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo — näng mä Jesus.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' aj'yy sa wahë n'aa see eanh mä Jesus hä. Ti m' taky hadoo:

—Baad õm ma matëg! —näng mäh. —Nyy da ÿ bad'oo edëb had'yyt do gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ÿ bawät hyb n'aa kä? —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hëd n'aa baad ub hä ÿ mabanäng? —näng mäh. —Jããm hẽ P'op Hagä Doo, baad hadoo doo. Doo ta see pé baad hadoo péh —näng mäh. ²⁰ —Mahapäh hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Aã manä a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Manaboh manä a da hadoo doo. Etsëeg manäh. Daap hẽ maky n'aa tapa manä ta wób. Mawehëe a yb, mawehëe a ÿÿn”† —näng Jesus ta hä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä.

²¹ —P'ooj ub, ÿ karapee noo gó ÿ panyyg kadeheeh né hẽ tii hä —näng mä aj'yy Jesus hä.

²² Ti m' taher'oot do Jesus maa napäh bä kä, taky hadoo ta hä:

—Sët hẽ ti hawät a hä —näng mäh. —Mesëem hõm sahõnh hẽ a wë hanäng doo. Man'oo ta sâm paa kas'uut do sa hä. Tii d' madoo bä, hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén, ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hä.

²³ Ti m' ta hä Jesus her'oot do aj'yy maa napäh bä m', h'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekäp do hyb n'aa.

† 18:20 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20

24 Ti m' Jesus ty gadäk ta wë, ti m' taky hadoo:

—Hejooñ né hë wekãp do sa hã P'op Hagä Do bag'ããs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näñg mäh. 25 —Hejooj né paawä kameer hã tatabëej bä gats'uus doo gó, ta bahãnh tabahejooñh wekãp do sa hã, P'op Hagä Do bag'ããs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näñg mäh.

26 Tii bä m', ta ti maa nap'ëeh do raky hadoo:

—Jaa ënh ti P'op Hagä Do wë hasëek ënh? —näk mäh.

27 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ji daaj hë ji nahaja bä paawä P'op Hagä Do wë ji as'ëeg bä, P'op Hagä Do hajaa ta wë ji tamasäk —näñg mäh.

28 Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë ãã wë hanäng do paa ãã beréd hõm, a hataa ãã bahadoo hyb n'aa —näñg mäh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do bag'ããs do hyb n'aa heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta ÿÿm, ta wakãän, ta yb, ta ÿÿn, ta taah, 30 ta bahãnh hajõng da tagadoo badäk hahÿÿ bä ta mabaj. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da —näñg mä Jesus kyyh.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

31 Ti m' sa m'aa hënh Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Ër ah'üüm Jerusarënh hënh —näñg mäh. —Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ky

n'aa hã, kametä däg kän hÿÿ kä hã ÿÿ –näng mäh.
 32 –ÿ da rahaëej däk Judah buuj nadoo do sa moo
 gó –näng mäh. –ÿ da raky n'aa ej'ees. ÿ da raky
 n'aa rejãã. ÿ da rahetsoos. ÿ da rahewyyh. ÿ da
 radajëeb kän –näng mäh. 33 –Tamawoob hë äh ÿ
 jawén paa bä, ÿ d' ganä wäd kän –näng mä Jesus.

34 DooH m' Jesus ma matëg rah'yy genä bä Jesus
 her'oot do hã. Kejën Jesus hanäng pé ta ti sa hã.
 DooH m' rah'yyb mepëe bä Jesus her'oot do hã.

Ty tamah do panyyg n'aa hahÿÿh

35 Ti m' panang Jerikó häd näng doo bä Jesus
 kajaa bä kã m', ti ahäng mä ta tyw n'aa nabyy me
 ty tamah doo. Tahetsë mä dajëer ta tii me tebës do
 sa hã. 36 Ti m' hajök do ta tii me m' tab'ëes do tamaa
 napäh bä m', teanh sa hã h'ëed ta tii. 37 Ti m' raky
 hadoo ta hã:

–Jesus, Nasaréh hënh naa, ti ti tabës –näk mä ta
 hã.

38 Ti m' tageëej wät. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

–Mat'yyd mehÿÿn ÿÿh, Jesus, Dawi panaa! –
 näng mäh.

39 Ti m' poo hënh hah'üüm do raky ge'ÿÿm, bag
 hënh tabahäng hyb n'aa. Raky geãm né paawä m',
 tak'ëp tageëej wät tii bä:

–Mat'yyd mehÿÿn ÿÿh, Dawi panaa! –näng mäh.

40 Ti m' Jesus baym. Ti m' tamejüü ramanaa ta
 wë. P'eets hë Jesus wë tabag'ëed däk bä m', Jesus
 beanh ta hã:

41 –H'ëed ti makarën ÿ moo wät a hã? –näng
 mäh.

–Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo –näng mäh. –ÿ
 karën ÿ begãã däk –näng mäh.

42 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Mabegãã dæg —näng mäh. —Hã ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa õm has'oo däk‡ —näng mäh.

43 Ti m' nyyw hẽ m' tabahapëë däk. Ti m' tabahõm kãn Jesus sa jawén. P'op Hagä Do hã m' taj'aa etsëë kãn. Hajõk do na-ããj mäh, rabahapäh bä m', raj'aa etsë né hẽ m' tii d' ênh.

19

Sakéw häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' Jesus bajëë suun panang Jerikó häd näng do noo bä. Ti m' panang me m' tatabës. 2 Tii bä m' ti awät mä aj'yy Sakéw häd näng doo. Dajëër gahed'aak do wahë n'aa see m' ta ti Sakéw. Tak'ëp mä ta ma näng. 3 Takarën paawä m' Jesus taheg'ããs. Doh m' tahaja bä, tũũ tanu dæg is do hyb n'aa, hajõk do raty gasuu do hyb n'aa m'. 4 Ti m' sa pooj jé tawaj'aa hõm, b'aa hã m' tabas'ëëg sooh, tabaheg'ããs hyb n'aa baad ub Jesus hana doo.

5 B'aa basooh bä m' Jesus kajaa bä m', tabaheg'ããs p'op b'aa hã, ti m' taky hadoo Sakéw hã:

—Nyyw hẽ ahyh —näng mäh. —Badah a tób bä ÿ nu däng —näng mäh.

6 Ti m' tabahy gëët, h'yyb tsebé doo me tagadoo Jesus ta tób bä.

7 Sahõnh hẽ m' rabahapäh bä m' ta tii, baad nadoo doo me m' ramaher'oot. Baad nado m' ti sa hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

‡ 18:42 Dawi makũ panaa mahang ti ganyyh da ji h'yyb tym dëëb, P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa p'ooj ub Dawi hã. Jesus né hẽ tii, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa aj'yy ty tsahët do ky daheeh. Ti hyb n'aa “õm has'oo däk hã ÿ mah'yy kae däk do hyb n'aa”, Jesus wén näng.

—Nesaa do moo hew'ëët do tób hēnh tabajëë suun. Tawēh ta sii —näk mäh.

⁸ Ti m' Sakéw bas'ëëg gëët, ti m' Jesus hã taky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. —ÿ anoo hÿÿ kä wakāp ÿ bód, ÿ gakook kas'uut do sa hã —näng mäh. —ÿ wad'ii bä ta wób, 4 nuu me ÿ banoo ÿ ab'aanh doo.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Naga hē hahÿÿ bä tób bä haj'eenh do P'op Hagä Do bed'ëëp, Abaraām panaa heh'äät, Abaraām karapee hahÿ aj'yy tabahadoo do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁰ —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ ahyng babä ÿ besoos hyb n'aa, ÿ bed'ëëp hyb n'aa ta s'ee hēnh habong do paa P'op Hagä Do mahānh —näng mä Jesus kyyh.

Ji moo sahōnh hē hadoo do karom panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m', ta ti taheer'oot do maa napäh do hã Jesus baher'oot panyyg. Edaa däk Jerusarēnh panang. Nayyw hē P'op Hagä Do bag'ääs do tadu doo red'oo mäh. Ti hyb n'aa Jesus baher'oot sa hã hahÿ panyyg:

¹² —Ti awät aj'yy sa wahē n'aa t'aah. Dawëë, häj n'aa s'ee hēnh takarēn tabahōm, t'ïï hēnh hajōng häj n'aa bagä n'aa ta hã tamejũũ hyb n'aa, ta häj n'aa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. Tii b' naa da tababaaj nä p'aa hēnh ta häj n'aa hēnh. ¹³ Ti m', tabahōm pooj jé, tatsyyd bong ta wë 10 ta karom wób. Sét moweed k'ääts tēg gabarëeh do tabanoo sét ken'yyh sa hã. Ti tamejũũ ta tii me ramoo bok

hyb n'aa, ta dajëēr kah'ũüm hyb n'aa ta s'ee hēnh tawād nuuj jé. Ti tabahōm kån.

¹⁴ Ta karapee wób dooh ragenaag bä ta ti aj'y. Ti hyb n'aa ramejũ ta rod n'aa, ta jawén rabahōm hyb n'aa, hajōng häj n'aa bagã n'aa hã ramaher'oot hyb n'aa, rakanarēn do ta ti aj'y sa wahë n'aa tado bä.

¹⁵ Tii kä m', ta wób dooh né paawä ragenaag bä, ti né sa wahë n'aa däg. Ti ta häj n'aa hēnh tababaaaj hōm kån. Takajaa bä kä tamejũ ranaēēnh ta wë ta karom, dajëēr tahanoo do paah, tahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ta ti dajëēr kä.

¹⁶ Ti m' pooj jé hana do ky hadoo: “Wahë ÿ n'aa”, näng, “a dajëēr jó ana 10”, näng ta kyyh.

¹⁷ Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Baad ub mamoo wäd wät”, näng. “Karom baad hadoo do òm”, näng. “Baad maban'yyh, kanahēn d'os hē né paawä, ti hyb n'aa da ÿ anoo hÿÿ kä a hã 10 panang mabag'ãās hyb n'aa”, näng ta kariw n'aa kyyh.

¹⁸ Ti ta see bana ta wë, ti taky hadoo: “Wahēh ÿ n'aa”, näng, “a dajëēr jó ana 5”, näng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “A hã kä ÿ anoo 5 panang bagã n'aa òm kä”, näng.

²⁰ Ti ta see bana ta wë, ti taky hadoo: “Wahë ÿ n'aa”, näng, “hÿ a dajëēr hã ÿ manoo do paah”, näng. “Saroor me ÿ bahabēn däk, ti ÿ benyyw däk mamatēh bä kä”, näng. ²¹ “Tak'öp mamejũ a karom sa hã. Ti hyb n'aa òm ÿ jeÿÿm”, näng. “Mado hōm a ma nadoo doo. Mataa joom manejoom doo”, näng ta karom kyyh.

²² Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hã: “Karom ky nesaa do òm”, näng. “A kyy hyb n'aa òm ÿ ky n'aa etyy hÿÿ kä”, näng. “Mahapäh mä, a nooh, tak'öp

baad ÿ ban'yuh karom ÿ moo bok doo, ma ÿ nadoo do ÿ ado hõm mäh, joom ÿ nejoom do ÿ ataa, a nooh”, näng. ²³ “Mahapäh mäh, a nooh. Hëd n'aa dajëer manan'oo däk dajëer me moo heb'ooh do sa hä? Tii bä kä, ÿ kajaa bä kä, ta bahãnh paawä ÿ gadoo dajër ÿÿ”, näng ta kariw n'aa ta hä.

²⁴ Ti ta pa hab'ëeh do hä taky hadoo: “Bë ado hõm sét hë moweed ta wë hanäng doo. Bë an'oo 10 moweed wë näng do hä”, näng ta kyyh.

²⁵ Ti raky hadoo: “Ãã wahë n'aa”, näk. “Ti anyy däk ënh 10 ta wë.”

²⁶ Ti taky hadoo: “Bë ÿ maher'oot”, näng. “Jé wë näng do sa hä, ti bahãnh takan'oo däk sa hä.* Kanahën d'os hë wë näng doo, kanahën had'os do sii hë ta wë hanäng do kado hõm da”, † näng. ²⁷ “Hÿÿ kä majë ÿÿ hä kä, ÿ rakanarën do sa wahë n'aa ÿ nahadoo hyb n'aa, bë manaa babä. Bë dajëeb matym ÿÿ gó”, näng hëej wahë n'aa kyyh –näng mä Jesus panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

Baad Jerusarënh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' Jesus bahajaa bä kä panyyg taher'oot doo, tabahõm kãn mä Jerusarënh hënh. ²⁹ Ti m' tabedaa däk bä panang Betapagéh, Betanija häd enäh doo, waëë joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hë ta ma matëg Jesus mejüü mä sa pooj jé. Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hä:

* **19:26** Tii d' tawén hadoo, baad raban'yuh do hyb n'aa tii. Baad ramoo bok do hyb n'aa. † **19:26** Tii d' tawén hadoo, baad tanan'yuh do hyb n'aa ta hä kan'oo däk doo. Baad tamoo nawät do hyb n'aa.

³⁰ —Bë ahõm panang hēnh bë pooj jé badäk doo hēnh ti nuuj jé. Bë kajaa bä, bë hapäh da jumeto t'aah ji najasooch nä doo. Ta tyd hä da tabahäng —näng mäh. —Bë asood hõm da, bë mana wawēē hē —näng mäh. ³¹ —“Hëd n'aa ti bë as'oot?”, ranoo bä, “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karēn”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hä.

³² Ti m' rabahõm, ti m' Jesus maher'oot doo da né hē m' rabawyyd kän. ³³ Ti m' rabas'oot bä kä m', ta danäh rabeaaj kän:

—H'ëed ti bë hab'ëeh? Hëd n'aa ti bë as'oot? —näk mäh.

³⁴ Ti m' raky hadoo:

—Äã wahë n'aa karēn —näk mäh.

³⁵ Ti m' ramana kän Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hä padëek do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' ramasa, Jesus bas'ëeg so kän ta jó. ³⁶ Jumeto jó tabahõm me m', hajök do sa hatsë sa hä padëek do paa rat'ëeg hõm ta tyw n'aa me, tamahõm doo me, raweh'ëeh hyb n'aa. ³⁷ Ti m' ta tyw n'aa waëë Oriib häd näng doo hēnh naa ta poo hyng bä kä rakajaa bä kä m', hajök do ta ma matëg h'yyb tsebë doo me P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsëe kän. Tak'ëp mä sa kyyh. Raj'aa etsëe kän, sahõnh hē Jesus pahuunh do paa rahapäh do hyb n'aa. Hahỹ da m' sa kyyh:

³⁸ —Ky n'aa kedëng hahỹ ër wahë n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!‡ —näk mäh. —Äã karēn sahõnh hē hỹ pong jé h'yyb nyyw gó raky daheeh P'op Hagä Doo. —Hỹ pong jé hawät do hä äã j'aa etsë —näk mäh.

³⁹ Ti m' Parisëw, sa mahang habong doo, raky hadoo:

‡ 19:38 Saaw-Mo 118.26

—Ma matëg! —näk mäh. —Maky geãm a ma matëg —näk mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bag hënh rabë bä paawä, hä ÿ raj'aa netsëë bä paawä, hahÿ pä paawä ÿ raj'aa etsëë kän sa jawén buuj —näng mäh.

Jerusarënh hyb n'aa Jesus baoot do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' tabedaa däk bä Jerusarënh hënh, panang tabahapäh bä m', Jesus p'ãã oot mäh. ⁴² Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp ÿ karën paawä hahÿÿ hä, a babuj n'aa, rabahapäh hyb n'aa paawä nyy d' rabaw'yyt sa h'yyb näw. Doo rah'yy genä bä ta hä. Kejën sa hä —näng mäh. ⁴³ —Ti awät da a majiĩ ramoo bok do a hadë rabehea doo, tii me ramajëë p'ëë hyb n'aa. Õm da ranu get'ëë däk. Õm da ranoo gatsëë hõm. ⁴⁴ Õm da ranes'ëëm, a babuj n'aa radej'ëëp da. Doo paa a babuj n'aa rakarën ragado P'op Hagä Do mejũũ do sa mahang. Ti hyb n'aa a majiĩ da doo da a babuuj tób n'aa pä hadoo pé rerét pé ta see jó. Sahõnh hë takepyyj hyng —näng mä Jesus Jerusarënh hä.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁵ Ti m' Jesus bajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabëë bong tii bä hes'ëëm doo. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ da, P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëë do tób n'aa

da”Š —näng mäh. —Hỹĩ kä baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bã!*** —näng mä Jesus sa hã.

⁴⁷ Ti m' tama met'ëëg had'yyt hẽ m' P'op Hagä Do tób n'aa bã. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahẽ n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, ta wób sa wahẽ n'aa na-ããj mä rakarën mä Jesus radaj'ëëp. ⁴⁸ Du daa m' rabad'oo pé hajök do Jesus manew'ëë do hyb n'aa m'.

20

Jesus hã reanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' ta see pé noo gó P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, kahadë doo gó, panyyg hanäm do Jesus ma metëëk bã kä m', kajaa mä ta wẽ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahẽ n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, na-ããj mä Judah buuj sa wahẽ n'aa hedoo doo. ² Ti m' raky hadoo ta hã:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahỹ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?* —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Ỹ eanh bë hã ãnh —näng mäh. —Bẽ her'ood hã ỹỹ —näng mäh. ⁴ —Jaa kyy gó Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hỹ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hẽ paah? —näng mäh.

Š 19:46 Isajas 56.7 ** 19:46 Baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bã Jesus wén näng, tak'ëp taky n'aa gebah rabes'ëëm do hyb n'aa. Tak'ëp rabetsëëg häng tii. * 20:2 Hes'ëëm do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajök do tama metëëk do hyb n'aa na-ããj hẽ rawén eanh. Jesus hã he'aanh do sa kyy gó ta tii bã hes'ëëm do rabehes'ëëm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bã Jesus bad'oo doo.

⁵ Tii bä m' sa m'aa hēnh mä raky n'aa hajēw bong. Hahỹ d' mä sa kyyh:

—Hỹ pong jé hawät do kyy gó er noo bä, teanh da er hã tii bä: “Hēd n'aa paa ti bē ky nadaheeh ēnh?”, nāng da. ⁶ Ajyy kyy gó er noo bä, hajōk do er da rakut pä me er dejēp hyb n'aa, sa hã m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —näk mä sa kyyh.

⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hã:

—Dooh āã hapēē bä jaa kyy gó —ken'ooch mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Ỹ na-āāj né hē dooh ỹ her'ood bä ky gabuuj nāng do hã ỹỹ, tii da ỹ bad'oo doo —nāng mä ta kyyh sa hã.

Joom nāng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'ũm do panyyg n'aa hahỹh

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kãn panyyg ky n'aa me sa hã.† Hahỹ da m' tabaheer'oot:

—Hỹ hadoo ajyy bejoom hōm uwa häd nāng do ta joom. Tii b' tabahaēēj dāk ta joom banāng do ta kaser n'aa sa hã. Ti ta s'ee hēnh ta danäh bahōm hajōō ta baab n'aa. ¹⁰ Joom ag wah'ēē dāk bä kã, ta danäh mejũũ ta sii moo wät do see ta kaser n'aa sa wē, tagadoo hyb n'aa joom ag wób. Ti takajaa bä kã, rabahewyh wät, ramejō hōm p'aa hēnh bag hēnh. ¹¹ Ti ta danäh mejũũ ēnh ta seeh. Rahewyh wät né tii d' ēnh, rarahejãã, ramejō hōm né tii d' ēnh bag hēnh. ¹² Ti tamejō kãn ta seeh. Rog nāng sa mo haj'aa tii kã, ti radawäts nyh joom bahānh.

¹³ Ti joom danäh ky hadoo ta h'yyb gó: “Nyy d' ỹ bad'oo hỹh kã”, nāng mäh. “Tah ỹỹ, ỹ kamahān do

† **20:9** Ta hã he'aanh do sa hã ti tabaheer'oot.

ỹ mejũũ hỹĩ kä. Tah ỹ apäh da raweh'ëeh", näng mä ta h'yyb gó.

¹⁴ Ti tamejõ kän. Ta kaser n'aa rabahegãã däk bã kä, sa mab hẽ rakaner'oot. Hahỹĩ da sa kyyh: "Ta danäh t'aah hahỹĩh. Ti d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg", næk mäh. "Ti bã, ẽr dajëeb! Ẽr ma däg da tii bã kä hahỹ joom banäng doo", næk mã sa kyyh.
¹⁵ Tii d' né kä, ramejõ hõm joom bahãnh, ti ranaboh jad kän –näng mã Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ũũm sa hã.

Ti m' teanh sa hã:

–Nyy da joom danäh bad'oo hỹĩ kä sa hã? – näng mäh. ¹⁶ –Ana da, tadej'ëep da ta kaser n'aa, ta wób hã da tabahaëenh tii bã –näng mã Jesus.

Ti m' maa new'ëe do raky hadoo:

–Dooh paawä tii d' ãã karën P'op Hagä Do an'oo bã‡ –næk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ty däng sa hã, ti m' tabeaanh:

–Nyy da bë hã ãnh hahỹ P'op Hagä Do kyy kerih doo? "Pä tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hỹĩ kä pä ta ba n'aa däg, mesoo n'aa däg"§ – näng mäh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

–Sahõnh hẽ pä hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadëe bã, sahõnh

‡ **20:16** Tii da maa new'ëe do rawén ky hadoo, rahapäh do hyb n'aa Jesus hanäng péh. Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do Jesus pes'ããp. Ti né ti joom danäh kaser n'aa hadoo. § **20:17** Saaw-Mo 118.22

hě ji gawatsik –näng mä Jesus. **

¹⁹ Tii bä kä m', Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa na-ãäj mäh, ratyw n'aa esoos mäh, nayyw hě ramaso däk hyb n'aa paawä m' Jesus. H'yy genäh mä Jesus pes'ããp mä panyyg ky n'aa me sa hã. E'yÿm mä hajök do Jesus maa new'ëë do sa hã.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' baad mä ramatakä had'yyt hě Jesus. Ti hyb n'aa m' ramejüü ta wób ky ken'yym doo gó rake'aanh Jesus hã. Rakarën paawä rano n'aa masoo taher'oot do hyb n'aa, rahaëënh hyb n'aa Roma buuj ta tii bä hagä n'aa hã. ²¹ Ti m' j'ooj madäk doo me raky hadoo Jesus hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —Ãã hapäh baad hadoo do né hě ti mama metëëk, baad hadoo do né hě ti maher'oot —näk mäh. —Dooch maky n'aa ehÿÿd bä ta wób sa hã, séd gó mabaher'oot sahõnh hě sa hã. Ehub né hě P'op Hagä Do karën do hã mama metëëk doo —näk mäh. —Ti hyb n'aa —näk mäh —ãã mamaher'ood. ²² Taw'ããts hě a hã ji epaag bä Roma buuj sa wahë hã rahepak doo, Sesa hã? —näk mäh. —Ji ep'aak a hã? —näk mä sa kyyh.

²³ Jesus hapäh mä ti sa h'yyb. J'ooj madäk doo me ti raky hadoo doo. Ti m' taky hadoo sa hã:

** **20:18** Ta ky n'aa hě né hě Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do na-ãäj, dooh rakarën bä Jesus, tób tehem'aa do rakanarën do hadoo nanäng pä. Rakanarën né paawä, tak'ëp hyb n'aa jawyg däk Jesus, P'op Hagä Do an'oo bä.

24 –Bë metäh hä ÿÿ moweed denaari ramaneëenh doo –näng mäh. –Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? –näng mäh.

25 Ti m' raky hadoo:

–Sesa heen n'aa, Sesa häd –näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

–Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hē†† –näng mäh.

26 Dooh m' raw'yyt pé ta hä ta s'ee hēnh ta her'oot pé hajök do maa napäh bä. Rahyb n'aa meuunh mä ta kyyh hyb n'aa, ti hyb n'aa dooh radoo wät péh. Bag hēnh rababē hōm.

Saduséw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

27 Ti m' rakajaa Jesus wē Saduséw häd enäh do wób, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. 28 Ti m' raky hadoo Jesus hä:

–Ma matëg! –näk mäh. –P'ooj ub Mosees erii däk do paa ër hä, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makū panaa näng hyb n'aa m' –näk mäh.

29 –Panyyg gó òm äã maher'oot –näk mäh. –Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj. Tagat'ëë däk mä ta ÿÿm paah. Dooh m' teta nä bä, aj'yy dajëp. 30 Tii bä ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makū ÿÿm paah. 31 Ta jawén mä ta hÿÿj seeh. Ti hadoo né m' ta wób ënh. Sahōnh hē m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahōnh hē m' dooh reta nä bä radejëp. 32 Tii kä

†† 20:25 Ji né hē ti P'op Hagä Do karën doo.

m' ŷ̄nh dajëb kãn —näk mä Sadusëw panyyg gó m' rabeħ'ũm Jesus hã.

³³ Ti m' rabeaaj kãn Jesus hã:

—Ji genyyh bã kä ênh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ŷ̄m kä ta ti ŷ̄nh ti noo gó kä? Sahõnh hë paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Ji ketëë badäk hahÿÿ bã tii. ³⁵ Tii d' nado hÿ pong jé hasëek do hã. P'op Hagä Do anoo do ragenä bong doo, dooh raket'ëë boo bã. ³⁶ Ääs kanetëë do hadoo da tii kä. P'op Hagä Do anoo ragenä bong hyb n'aa, ti hyb n'aa P'op Hagä Do taah kä —näng mäh. ³⁷ —Mosees mo haj'aa kerih do hã, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wät Mosees metëek. Hahÿÿ da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh Mosees erii wät do hã: “P'op Hagä Doo, Abaraãm hagã n'aa, Isak hagã n'aa, Jakóh hagã n'aa ŷ̄ ti hÿÿh.”^{††} ³⁸ Dooh, “Abaraãm makū hagã, Isak makū hagã, Jakóh makū hagã” tanoo bã. P'op Hagä Do hã ti edëp. Dejëp do hagã n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedëp do sa hagã n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

³⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób raky hadoo:

—Baad mabaher'oot, baad a kyyh, ma matëg! —näk mäh.

⁴⁰ Ti bahãnh kä m' dooh m' reaaj boo bã kä. H'yyb e'ŷ̄m mä reaaj bã kä.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

^{††} **20:37** Esodo 3.6

—Dawi panaa mä ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, sa nooh. Nyy da tii? ⁴² Hahỹỹ da paa m' Dawi kyyh Saaw-Mo hä: “Wahë ỹ n'aa hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo, ‘Aso hup ỹỹ hēnh, ⁴³ si ỹ mabag'ããs hyb n'aa a majĩ ỹ nes'ëem bã kä’ ”,§§ näng paa Dawi. ⁴⁴ Hỹỹ kä, “Wahë ỹ n'aa” Dawi maneëej bã ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo?*** —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' sahõnh hē maa new'ëe bã m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

⁴⁶ —Baad da bë kanä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo da bë nad'oo hyb n'aa —näng mäh. —Baad ub da raken'yym, baad rakametëeh saroor henyym doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarën ji bedëng hajök do sa mahang —näng mäh. —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bã ragen'aak ratooj bã hyb n'aa jeyyk do rabahetonh bã. Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetonh bã ratooj bã —näng mäh. ⁴⁷ —Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti bãp peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëe, bë hä ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ta ti hedoo do ta bahãnh tak'ëp P'op Hagä Do rajãã da —näng mä Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa.

21

P'op Hagä Do matym n'aa patug tamah do an'oos do panyyg n'aa hahỹỹh

§§ 20:43 Saaw-Mo 110.1 *** 20:44 Dawi panaa né hē ti Jesus, aj'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahë ỹ n'aa tamaneëenh do paah, P'op Hagä Do T'aah do hyb n'aa na-ããj ti Jesus.

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa bä Jesus bagëet bä, tahapäh tak'ëp dajëër enäh do radatoonh do dajëër, tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do dajëër n'aa. ² Ti m' tabana yÿnh, patug tamaa wäd is doo. Tadatooj is mä pawóp its moweed. Kanahën its mä tii. ³ Ti m' Jesus bahapäh bä ta tii, taky hadoo:

—Hahÿ yÿnh, patug tamaa wäd is doo, sahõnh hë sa bahãnh tabanoo. Né hup yÿ né hë ta ti yÿ her'oot doo —näng mäh. ⁴ —Sahõnh hë ta wób ranoo do tii, hajõng do sa wë mad'aak do uuh —näng mäh. —Hahÿ yÿnh, kasuud its né paawä, sahõnh hë taban'oo däg is ta wë hanäng do paats —näng mä Jesus.

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' Jesus ma matëg wób raheer'oot mä pä s'ëëb P'op Hagä Do tób n'aa. Hetsooh mä sa hä. Raheer'oot na-ãäj mä ta wób sa mo haj'aa ta hetsó wób, P'op Hagä Do matym n'aa retsëeh doo. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

⁶ —Ti awät da ti noo gó kä, ta ti pä jé pad'yyt hë takajäg jëng. Dooh da ta see jó haso wät pé hahÿ bë hapäh do pä. Sahõnh hë da rabakud bëeh tũũ —näng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëëd hado da tabedaa däk do heen n'aa? —näk mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da, bë rawanadii hyb n'aa. Hät yÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo”, näk da sa kyyh. “Edaa däk sahõnh hë tagawatsik doo”, näk

da. Bë ky dahé manä tii –näng mäh. ⁹ –Bë eỹ̄m manä da kaneb'oooh do bë ky n'aa napäh bä, ta wób sa wahë n'aa wë rah'y'y kawereem do bë ky n'aa napäh bä na-ããj hë. Badäk hahỹ gawatsik do pooj jé, ti hadoo né da. Ti hado né hë paawä, dooh nayyw hë takaja bä badäk hahỹ bahëej; jëng doo –näng mäh.

¹⁰ Ti m' taky hadoo ënh sa hã:

–Häj n'aa see babuuj rakaneb'oooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'y'y kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. ¹¹ Hajõng häj n'aa hënh da tak'ëp né da hëej katajuus. Sah na-ããj da anäng. Hajõk da tak'ëp ranahëe enäh da. Äm n'aa näng do ti awät da. Äm n'aa näng do heen n'aa ganyyh da wë hã. ¹² Ti pooj jé da bë da rano n'aa masoo. Bë da rarejäã. Bë da rahaëenh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da radewäts b'ëeh. Bë da ramahũm hëej bagä n'aa sa wë, sa wahë n'aa wób wë na-ããj hë, bë raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hã. Hëp ỹ n'aa tii da rabad'oo da bë hã –näng mäh. ¹³ –Këh ỹ n'aa bë her'ood kãn da tii bä sa hã –näng mäh. ¹⁴ –Bë hyb n'aa tón manäh, bë ky n'aa sa hã bë her'oot do hã. ¹⁵ Ỹ anoo da bë hã bë er'oot do pan'aa. Tak'ëp da bë ỹ h'y'y gan'y'yyh. Ti hyb n'aa bë majiĩ dooh da bë rahaja bä, dooh d' sa kyy péh –näng mäh. ¹⁶ –Bë yb, bë ỹñn, bë wakãän, bë najiis na-ããj né hë bë né rahaëej padëek bë majiĩ sa hã. Radej'ëep da bë wób. ¹⁷ Tak'ëp da sahõnh hë rakawajãän da bë wë, hëp ỹ n'aa. ¹⁸ Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do mabaan bëeh. Sahõnh hë bë hã tahapäh. ¹⁹ Bë h'y'y

kaneréd bā hā ÿ bē h'yy ka'eeh do hā, P'op Hagä Do wē da bē baboo had'yyt hē kā —näng mä Jesus.

²⁰ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Jerusarēnh nu kat'ēē dāk ta majīi warahén n'aa ran'oo bā bē bahapäh bā, edaa dāk da bē bahapēē kån tagawatsik doo. ²¹ Tii bā da taw'ãäts hē Judah häj n'aa bā haj'eenh do rakejēn hōm da waēē banāng hēnh. Jerusarēnh bā haj'eenh do taw'ãäts hē rakejēn hōm sa panang bā naa. Panang bahānh habong do taw'ãäts hē da dooh rana bā p'aa hēnh panang hēnh. ²² Ti noo gó da P'op Hagä Do anoo da Isaraéw buuj ta sām baanh. Sahōnh hē P'op Hagä Do kyy kerih do kametä kån sa hā kā —näng mäh. ²³ —Tak'ēp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hā kā ti noo gó kā!* Tak'ēp nesaa do rabahoop Isaraéw häj n'aa bā. Tak'ēp da P'op Hagä Do banoo sa hā nesaa doo —näng mäh. ²⁴ —Ta wób da dejēp sa majīi kuman haj'aa. Ta wób da ramoo maw'yyd hōm ta s'ee hēnh, jé pad'yyt hē häj n'aa hēnh. Panang kā, Jerusarēnh, rababep da Judah buuj nadoo do hā. Tii da rabad'oo P'op Hagä Do h'yyb dāng do peej kā —näng mä Jesus.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ta jawén, papÿÿj hā, kamarab hā, sagōōh sa hā ji hapäh da meuj n'aa näng do heen n'aa, ām n'aa näng do heen n'aa. Sahōnh hē häj n'aa babuuj rahyb n'aa tón da, h'yy gabedo bong da, hewēēh do hyb n'aa akajar maadaka, tak'ēp hadoo do hyb n'aa akajar maadaka kyyh. ²⁶ Tak'ēp rajeÿÿm do hyb n'aa da ti noo gó, ta wób degōn jēng da. H'yyb e'ÿÿm bong da, tak'ēp nesaa do ti hawät do hā

* **21:23** Du daa m' rakejēn péh.

rahyb n'aa newëë do hyb n'aa. Wë hã habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'ÿÿt hë, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bä. ²⁷ Ti noo gó kä da sahõnh hë rabahapäh da ÿÿh, Aj'ÿÿ Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo kä, ÿ bahyng bä kä wë puh mahang. ÿ ahyng da P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëëh do hadoo doo gó —näng mäh. ²⁸ —Bë h'ÿÿ kahasããb kä ta ti ta heen n'aa bë bahapäh bä kä, edaa däk do hyb n'aa kä bë P'op Hagä Do ed'ëëp do nesaa do mahãnh —näng mä Jesus.

²⁹ Ti m' panyyg gó m' tabaher'oot sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Ta heen n'aa ÿ her'oot doo, joom wiigo häd näng doo, joom wób ky n'aa hadoo na-ããj hë tii —näng mäh. ³⁰ —Joom tadu doo bä tagajewäng doo, baad bë bahapäh, edaa däk tabanyyw. ³¹ Ti hadoo né da, sahõnh hë ta ti bë ÿ maher'ood wät do kaja däk bë bahapäh bä, edaa däk P'op Hagä Do bag'ããs doo —näng mäh.

³² Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Da hë habong do rahapäh nä da sahõnh hë ÿ her'ood wät do bawäd kãn.† ³³ Badäk hahÿÿh, wë na-ããj da, ahëëj jëë né paawä, keh ÿÿ da dooh tahëëj bä —näng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Bë hyb n'aa matakä da, ta s'ee hënh bë h'ÿÿb nawät hyb n'aa. Bë h'ÿÿb padäg manä jarakë hedoo do hã. Bë an'oo manä badäk hahÿÿ hã ji

† **21:32** Sahõnh hë Jerusarënh ky n'aa sa hã Jesus maher'ood wät do né hë tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Dooh badäk hahÿ bahëëj jëng do tado bä rahapäh doo.

hyb n'aa tón do bë hyb n'aa hũũm bã, ta s'ee hēnh bë h'yyb nawät hyb n'aa. Taw'ãäts hē bë hyb n'aa matakä bë h'yy ganatemah hyb n'aa ÿ kajaa bã. ³⁵ ÿ kajaa do heen n'aa, nayyw hē da, raganada bã, takajaa sahõnh hē badäk hahÿÿ hã habong do sa wē —näng mäh. ³⁶ —Taw'ãäts hē bë hyb n'aa matakä had'yyt hē. Bë ky n'aa ets'ēē P'op Hagä Do hã, bë ked'eëp hyb n'aa ta ti ÿ her'oot do paa nesaa do mahãnh. Bë ky n'aa ets'ēē na-ãäj hē, bë bahajaa hyb n'aa matym ÿÿ gó, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matym gó, bë bab'ëeh hyb n'aa, baad bë ÿ gadoo hyb n'aa —näng mã Jesus kyyh.

³⁷ Jesus ma met'ëeg had'yyt mã P'op Hagä Do tób n'aa bã. Tug bã hadoo tabaheh'ũũm panang bahãnh, waëë Oriib häd näng doo hēnh, t'ĩĩ hēnh mã tabahe'ÿÿh hyb n'aa. ³⁸ Bãp paa m' hajök do rabaheh'ũũm, ramaa newëë hyb n'aa Jesus P'op Hagä Do tób n'aa yt hã.

22

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëēnh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', edaa däk Pas-kowa häd näng do bawät, pãw makuj tamah do rabawa noo gó. ² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj mã ratyw n'aa esoos mã Jesus radaj'ëep hyb n'aa. Rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo, hajök do rakawaj'ãän bã sa wē rajeÿÿm do hyb n'aa. ³ Ti m' Judas Ikarijot häd näng do h'yyb gó Nesaa Do Yb bajëë suun. ⁴ Ti m' Judas bahõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa wē, P'op

Hagä Do tób n'aa warahén n'aa sa wahë n'aa wë na-ããj hë, séd hã rakaner'oot hyb n'aa nyy da sa hã Jesus tabahaëenh. ⁵ Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hã. Ti m' ta sãm raky kajäk ta hã. ⁶ Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kãn, tabahaëenh hyb n'aa kä sa hã rabanahajök bä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rataheb'ëes do du däk. Ti noo gó b'éé t'aah aj'yy ranaheb'ooh P'op Hagä Do matym n'aa, Pas-kowa rahyb n'aa esee do hyb n'aa. ⁸ Ti m' Jesus mejũũ Peed Jowãw daheeh, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë ahõm nä Pas-kowa tä n'aa bë moo bok hyb n'aa, ër tab'ëes hyb n'aa —näng mäh.

⁹ Ti m' rabeaanh ta hã:

—Nyy bä makarën ãã benäm Pas-kowa tä n'aa? —näk mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahõm nä panang hënh. Panang bä bë kajaa bä, bë kataa da aj'yy hã, naëng hes'ooh do hã. Ta jawén bë ahõm da. Ta ti bajëe suun bä tób gó, ¹¹ bë eaaj da tób danäh hã hahÿÿ da: “Ãã ma matëg mejũũ ãã beaanh, nyy bä tagadäk ta gawakõ, tatab'ëes hyb n'aa Pas-kowa, ta ma matëg sa daheeh”, denoo da. ¹² Tii bä da ta gawakõ gaeh doo, p'op gadäk doo, tametëeh da bë hã. Ta tii bä tyng n'aa näng da. Kabenyw däk da —näng mäh. —Tii bä bë moo boo Pas-kowa tä n'aa, ta waa n'aa —näng mä Jesus sa hã.

¹³ Ti m' rabahõm kån. Rakajaa bä m' panang bä, Jesus her'oot do hadoo né kä m'. Ti m' ramoo boo kån tii bä kä Pas-kowa tä n'aa kä.

¹⁴ Ti m' Pas-kowa tä n'aa kajaa bä kä m', Jesus bahyy sooh mä 12 hedoo do tamejũũ do sii hẽ sa waa tyng pa. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad ÿ h'yyb dång né hẽ hahÿ ÿ awëh bẽ da-heeh, ÿ rarejãã do ÿ ahoop do pooj jé —näng mäh.

¹⁶ —Dooh ÿ awëë wäd bä kä hahÿ ta jawén. Séd debaa hẽ ÿ bawëë kån Pas-kowa heh'äät doo kä hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ããs bä kä —näng mäh.

¹⁷ Ti m' tabado däk uwa bẽeh hood, ti m' P'op Hagä Do hã ta ky hadoo:

—Taw'ããts hẽ õm, Ee. Man'oo däk uwa bẽeh ãã hã —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bẽ gadoo, bẽ ets'ëeh bẽ hã —näng mäh. ¹⁸ —Hahÿÿ d' bẽ ÿ maher'oot: Hÿ jawén dooh ÿ eëg wäd bä uwa s'ëëb. Jããm hẽ p'aa hẽnh ÿ eëek da P'op Hagä Do bag'ããs do kajaa bä kä —näng mäh.

¹⁹ Ti m' tabado däk pãw, ti m' P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Taw'ããts hẽ õm, Ee. Man'oo däk pãw ãã hã —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk, tan'oo däk mä ta ma matëg sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Hup ÿÿ, bẽ hyb n'aa ÿ an'oo däk do heen n'aa hahÿÿh —näng mäh. —Hÿ jawén hahÿÿ d' bẽ bad'oo, ÿ bẽ hyb n'aa esee do hyb n'aa —näng mäh.

²⁰ Ti hadoo ënh, rabawëh, rabawa do jawén paa bä, Jesus bado däk ënh uwa bẽeh hood, ti m' taky hadoo:

—Majyw ÿÿ, ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó bē hyb n'aa heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo, P'op Hagä Do ky däng* —näng mä Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bē maa newë! —näng mäh. —Ër mahang ti asooh majë ÿ moo gó ÿ tahaëënh doo —näng mäh.

²² —ÿÿh, Aj'yÿ Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hē —näng mäh. —Ti hadoo né hē, baad nado da aj'yÿ hã, Aj'yÿ Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majÿ moo gó han'oo däk do hã! —näng mäh.

²³ Ti m' sa mahang rabeaanh:

—Jaa g'eeh tii? —näk mäh.

²⁴ Ti m' sa bahãnh hadoo do p'ãã m' raky ked'aak.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, hyb n'aa jewyk hedoo doo, tak'ëp ramejũũ sa karapee n'aa. “Sa masa n'aa” sa daaj hē rakamaneëënh —näng mäh. ²⁶ —Bē mahang taw'ããts hē dooh tii d' tahado bä —näng mäh. —Bē mahang karën pé ta wób sa bahãnh hyb n'aa jawyk péh, taw'ããts hē da ta wób sa yd jé da tanu gadäk. Bē wahë n'aa hadoo doo, taw'ããts hē ta wób sa karom hado däk —näng mäh.

²⁷ —Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng n'aa jó hasooh doo, ta tyng jó hasoo do waa manaa doo? Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng jó hasooh do né hē —näng mäh. —ÿ tii, dooh tii da ÿ adoo bä. Sa karom sa tä manaa do hadoo ÿ bē mahang, ÿ hyb

* **22:20** P'ooj ub Mosees sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, b'éé majyyw ta heen n'aa. Papuuj hahÿ ji hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

n'aa jawyg né paawä bë bahãnh —näng mäh. 28 — Hëp ÿ hata had'yyt hë bëeh, nesaa do ÿ ahoop noo gó. 29 Ti hyb n'aa hã ÿ Ee banoo do hadoo ÿ bag'ããs doo, tii da ênh bë ÿ banoo bë bag'ããs si ÿÿ. 30 Ti hyb n'aa bë awëh da, bë eëëk da si ÿÿ, ÿ bag'ããs do noo gó, bë ÿ weh'ëeh do ky n'aa. Bë da at'oonh wahë n'aa tyng jó, 12 hedoo do Isaraéw taah panaa bë bag'ããs hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa —näng mä Jesus.

31 Ti m' Jesus ky hadoo Peed hã:

—Simaw, Simaw —näng mäh. —Nesaa Do Yb ets'ëë wät tak'ëp bë tametyy hyb n'aa. Takarën paawä bë beréd hõm hã ÿ bë h'yy ka'eeh doo. 32 Ti hado né paawä, P'op Hagä Do hã ÿ ky n'aa ets'ëë wät õm, manerét hyb n'aa hã ÿ mah'yy ka'eeh doo —näng mäh. —Mah'yy kawareem bã, p'aa hënh tak'ëp hã ÿ mah'yy kae bã, mah'yyb enäw ta wób hã ÿ h'yy ka'eeh doo —näng mä Jesus Peed hã.

33 Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Doo h'yy keréd bã a hã —näng mäh. —ÿ radawäts g'ëëd bã, na radawäts g'ëëd ÿ a sii. ÿ radajëëb bã, na ÿ radajëëb a nemuun, näng mäh.

34 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Baad õm ÿ maher'oot Peed —näng mä —Badah, atsëm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da ÿ maky n'aa jejën da —näng mä Jesus Peed hã.

35 Ti m' Jesus beanh ta ma matëg sa hã:

—Bë ÿ mejüü noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bë baher'ood hõm hyb n'aa, dooh ÿ an'oo bã bë mahüüm pé dajëër hadoo péh, ta hood hadoo péh, bë tsyym

suun bë wareem péh. Bedoh bë wë ti noo gó? —
näng mäh.

—Dooh —näk mäh. —Dooh badoh pé äã wë —näk
mä sa kyyh.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿÿ kä bë mahũũm bë wë tanyy bä dajëër, bë
h'ëed hood na-ããj hë. Bë wë tananyy bä bë kuman
mariij, taw'ããts hë bë esëëm hõm bë hatsë bë hã
hadäk doo, bë kuman bë betsëë hyb n'aa ta säm†
—näng mäh. ³⁷ —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih
do këh ÿ n'aa hã: “P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk
do ky nadah'eeh do h'yyb hata däk ran'oo bä P'op
Hagä Do H'yyb Däng Doo”, ‡ näng P'op Hagä Do kyy
kerih doo —näng mä Jesus. —Sahõnh hë këh ÿ n'aa
kerih doo gó her'oot doo, ta ti hadoo né kä —näng
mä Jesus.

³⁸ Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —Pawóp hë äã wë
kuman mariij —näk mäh.

—Jããm tii —näng mäh. §

*Getsemani bä Jesus ky n'aa ketsëë do panyyg
n'aa hahÿÿh*

† **22:36** Kuman ky n'aa nado ti Jesus her'oot. Kuman ky n'aa me
tamaher'oot. Kaneb'ooh do du doo do pooj jé ji benäm ji kuman,
baad ji gada hyb n'aa ji wë ji majiĩ kajaa bä. Ti noo gó né tadu doo
Jesus, ta ma matëg na-ããj hë rano n'aa masoo doo. Ti hyb n'aa ta
ma matëg Jesus maher'ood wät, baad rahyb n'aa matakëë hyb n'aa
baad nadoo do hã, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa, edaa däk do hyb n'aa
sa hã rarejãã doo. ‡ **22:37** Isajas 53.12 § **22:38** “Jããm tii” Jesus
wén her'oot, dooh ta ti tado bä do hyb n'aa tahanäng doo. Dooh
kuman ky n'aa tado bä sa hã tamaher'oot doo.

³⁹ Ti m' tabahed'oo doo da, waëë joom oriib banäng doo hēnh Jesus bahōm kän. Ta ma matēg had'aa mäh. ⁴⁰ Rakajaa bä m' Jesus ky hadoo sa hä:
 —P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë, nesaa do h'yyb tatug mahānh bëeh, ÿ bë eréd hōm mahānh —näng mäh.

⁴¹ Ti m' tabahōm dawë hä. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

⁴² —Ee, —näng mäh —makarēn bä mado hōm mahānh ÿÿ wät hahÿ ÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né hē ÿ bets'ëë paawä, makarēn doo da né hē mabad'oo, ÿ karēn doo da nado —näng mäh.

[⁴³ Ti m' hÿ pong jé naa ääs see kasee ta hä, tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ⁴⁴ Ti m' tak'ëp mä taky n'aa etsëë, tak'ëp tah'yy katón do hyb n'aa. Baad nado ta h'yyb tym. Majyyw hadoo mä tahehud. Tüü m' tabatōom.] ⁴⁵ Ti m' tabas'ëëg gëet jawén paa bä m', taky n'aa etsëë do jawén paa bä, tabahōm ta ma matēg rahab'ëeh hēnh. Aã b'ëeh mä tii. Tak'ëp mä raty jewyk rah'yy ketón do hyb n'aa. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa bë ba'ÿÿh? —näng mäh. —Bë as'ëëg bëh! P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë, bë nesaa do h'yyb tatug mahānh, ÿ bë eréd hōm mahānh —näng mäh.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷ Jesus ber'oot nä bä m', rakaja kän hajōk do ta wë. Judas, ta ma matēg 12 hedoo do see paah, sa pooj jé tabana. Ti m' Jesus wë Judas bana. Ta tapa tsanetsub wät. Kedēng do ky n'aa né paawä tii.

⁴⁸ Ti m' Jesus beanh ta hä:

—Judas, —näng mäh —matsanetsup doo me ÿÿh, Aj'ygy Hadoo Do Hÿ Pong J  Hana Do maban'oo d k? —n ng m  Jesus Judas h .**

⁴⁹ Ti m' Jesus sii habok do rabahap h b  m' haj k do rakar n ramasoo, raky hadoo ta h :

—Makar n  r gadoo kuman me?

⁵⁰ Ti m' Jesus sa hata see tekyyt m  P'op Hag  Do t b n'aa yt h  moo heb'ooh do sa wah  n'aa heh' at do karom. Ta nabuuj hub h nh had k do tagakyd h m m h. ⁵¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ti moo hado man h —n ng m h.

Ti m' Jesus moo d ng aj'ygy rog h . Has'oo d k m h.

⁵² Ti m' P'op Hag  Do t b n'aa yt h  moo heb'ooh do sa wah  n'aa h , P'op Hag  Do t b n'aa hag  n'aa sa wah  n'aa h , Judah buuj sa wah  n'aa h  na- aj h , Jesus ramaso d k hyb n'aa ta no n'aa han'aa do sa h  Jesus ky hadoo:

— r wah  n'aa w  h'yy kawereem do sa h'yyb mah  m n'aa b  ed'oo g'eeh ÿÿh, b  w n n'aa w  ÿÿ s n-jeer yt h , boh yt h ? —n ng m h. ⁵³ —P'op Hag  Do t b n'aa wahoo g    aw d had'yyt h  b  sii. Doo h  nh   b  maso b  tii b   nh? —n ng m h. —H ÿ k , taw' ats h  —n ng m h. —  hap h, da h  n  k    b  bahajaa. Da h  n  h  Nesaa Do Yb mej   —n ng m  Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jej n do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁴ Ti m' ramaso d k Jesus, ti m' ramah  m k n P'op Hag  Do t b n'aa yt h  moo heb'ooh do sa wah  n'aa heh' at do t b h nh k . Peed bah m sa

** **22:48** Tsanetsup doo me Judas met  h ta w b sa h  Jesus, ti n  h  ramaso d k hyb n'aa.

jawén. Dawëe m' tagadäk. ⁵⁵ Ti m' warahén ragahõ jat tääg tób w'oo hä, ti m' rabehyy b'ëeh tääg noo pa. Sa pa m' Peed bahyy häng. ⁵⁶ Ti m' ỹñh, sa karom, bahapäh Peed tääg bag hä m' tabahäng bä. Ti m' baad tabahæg'ääs ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Hahỹ Jesus hata seeh —näng mäh.

⁵⁷ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät.

—Dooh ỹ hapëe bä ta ti aj'yy —näng mäh.

⁵⁸ Badah peej däg kä m', ta see bahæg'ääs Peed hä, ti m' taky hadoo:

—Ta hata see né hẽ õm —näng mäh.

—Dooh. Dooh sa see ỹ do bä —näng mä Peed.

⁵⁹ Badah peej däg kä m', sét oor tabahado däk bä m', ta see ky hadoo:

—Jesus ma matæg see né ti hỹỹh. Garirej buuj né ti hỹỹh —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh ỹ hapëe bä ta ti maher'oot doo —näng mäh.

Ti m' nayyw hẽ, taher'oot nä bä m', karaak ky ganä kån, tabah'ỹy kån. ⁶¹ Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk Peed wë. Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däg kån Jesus her'oot do paa ta hä kä: “Karaak bahỹỹh do pooj jé da ỹ maky n'aa jejën tamawoob nuu me.” Tii d' né paa kä m', Jesus her'oot do paa kä ta hä. ⁶² Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaód g'ëed kån mäh, taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

Jesus warahén rarejää do panyyg n'aa hahỹỹh

⁶³ Ti m', warahén Jesus hag'ääs do raky n'aa ejeets kån mäh, rarejää mä tak'ëp. ⁶⁴ Ti m' raty maw'yyd däk, tanahapäh hyb n'aa. Ti m' raba-hewyyh bä m' raky hadoo:

—Maher'ood mahapëë bä! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

⁶⁵ Hajõng nä m' sa kyyh, raky n'aa rejãã doo.

Judah buuj sa wahë n'aa Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁶ Ti m', báp paa m', rakata padëek Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti m' ramahũũm kãn Jesus sa wë, ⁶⁷ ti m' raky hadoo:

—Mamaher'ood äã hä, õm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do mado bä —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'ood bä paawä, dooh paawä ÿ bë ky dahé bä. ⁶⁸ Bë ÿ eaaj bä, dooh bë ky gedag bä —näng mäh. ⁶⁹ —Ti tahado né paawä, hÿ jawén Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do asooh da P'op Hagä Doo, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh, ta hä P'op Hagä Do weh'ëeh doo bä —näng mä Jesus.

⁷⁰ Ti m' sahõnh hë kata däk do raky hadoo:

—Õm mä P'op Hagä Do T'aah, a nooh? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né tii, ti tii d' her'oot. Baad ub ti bë kyyh —näng mäh.

⁷¹ Ti m' raky hadoo:

—Doo hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Ta daaj né hë ti taky n'aa kaher'oot —näk mäh.

23

Pirato häd näng do wë Jesus ramahũũm kãn do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', sahõnh hẽ ajyy kata däk do ramahũũm kãn Jesus Pirato häd näng do wë.* ² Ti m' radu doo Jesus raky n'aa tapaa Pirato hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Hahÿ aj'yy h'yyb mahũũm Judah buuj, raky nadahé wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj. Tamoo ge'ÿÿm ranep'aak hyb n'aa Sesa hã ji hepak doo, Roma buuj sa wahë n'aa hã ji hepak doo. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. Häj n'aa wahë n'aa ÿÿh”, näng mä ta kyyh —näk mä ta ti ajyy Pirato hã.

³ Ti m' Pirato beanh Jesus hã:

—Õm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hẽ, maher'oot doo da né hẽ —näng mä Jesus.

⁴ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oo do sa wahë n'aa hã, hajök do t'ĩ hẽnh kat'aa do hã na-ãj mä Pirato ky hadoo:

—Doo ÿ aw'yyt pé ta hã ta sãm ÿ anoo péh —näng mä Pirato.

⁵ Ti m' raky kah'ũũm Pirato hã:

—Sahõnh Judah häj n'aa bä, sa wahë n'aa wë rah'yy kawereem tan'oo bä tama metëek do hã. Garirej häj n'aa bä tadu doo tama metëek doo. Hÿÿ kä babä Jerusarënh bä tama met'ëeg kãn —näk mä sa kyyh.

Eróts häd näng do wë Jesus ramahũũm do panyyg n'aa hahÿÿh

* **23:1** Pirato häd näng doo, Roma buuj ta ti Judah häj n'aa bagä n'aa.

⁶ Garirej häj n'aa bä Jesus du doo paa tama metëek do Pirato ky n'aa napäh bä m', teaaj wät sa hä:

—Garirej häj n'aa babuuj ti hỹ aj'yy? —näng mäh.

⁷ Ti m' Pirato ky n'aa napäh bä m' Jesus t'ĩ hēnh naa, tamejũũ ramahũũm Eróts Ān-Tipas häd näng do wē, Garirej häj n'aa wahē n'aa tabadoo do hyb n'aa. Jerusarēnh panang bä Eróts bag'ããs dó ti noo gó.

⁸ Ti m' Eróts tseebe wät Jesus tahapäh bä. P'ooj né hē m' takarēn paawä m' Jesus tabahapäh. Ta ky n'aa napēē dāk paa m' Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa m' takarēn paawä m' tabahēg'ããs Jesus pahuunh doo.

⁹ Ti m' Jesus ramanaa bä m', hajōng mä teanh ta hä. Dooch m' Jesus ky gedag bä.† ¹⁰ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-ããj hē, tak'ēp mä raky n'aa tapaa ta ky n'aa Eróts hä.

¹¹ Ti m' Eróts, Eróts warahén n'aa sii hē m' raky n'aa ej'ees mäh, raky n'aa rejãã mä Jesus. Ti m' radadäk ta hä saroor tak'ēp hanäm doo, sa wahē n'aa hedoo do saroor n'aa, raweh'ēeh doo gó m' raky n'aa manes'uunh hyb n'aa. Ti m' Jesus Eróts mejõ hõm p'aa hēnh Pirato wē. ¹² Ti pooj jé m' Eróts Pirato daheeh ta majĩ dó m'. Ti noo gó kä m' ta najiis hado däg kãn mäh.

¹³ Ti m' Pirato mejũũ P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa, hajõk do na-ããj rakataa hyb n'aa ta wē. ¹⁴ Ti m' taky hadoo sa hä:

† **23:9** Jesus wén ky ganadoo Eróts, j'ooj madäk doo me Eróts eanh do hyb n'aa.

—Bë mana wät hahỹ aj'yy wë ỹỹ —näng mäh. —“Hahỹ aj'yy h'yyb mahũũm Judah buuj raky nadahé wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj”, bë nooh —näng mäh. —Baad ỹ beaaj wät bë matym gó ta ky n'aa bë her'oot doo. Dooch ỹ aw'yyt pé ta hã nesaa do bë her'oot doo. ¹⁵ Ti hadoo né hë Eróts. Dooch taw'yyt pé nesaa do ta hã, ti hyb n'aa tamejũũ p'aa hënh ãã wë —näng mäh. —Dooch tamo haj'aa pé ta p'ãã dajëp péh. ¹⁶ Ti hyb n'aa ỹ mejũũ da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ỹ eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mä Pirato kyyh.

[¹⁷ Pas-kowa noo gó né m' Pirato mahen'yyh radewëes do seeh, hajõk do retsëë doo.] ¹⁸ Ti m' hajõk doo, séd hã m' raky hadoo, tak'ëp mä sa kyyh:

—Manaboh hỹ aj'yy. ãã karën maberéd hõm Barabas häd näng doo —näk mä sa kyyh.

¹⁹ Ragadahew'ëes doo gó m' tabagëët ta ti Barabas häd näng doo, Jerusarënh panang bä Roma buuj sa hã tah'yy kawareem do hyb n'aa ta h'yyb hataa sa daheeh, ta see tadaj'ëëp do hyb n'aa na-ããj mäh. ²⁰ Pirato karën paawä taberéd hõm Jesus, ti hyb n'aa p'aa hënh taky kah'ũũm sa hã. ²¹ Ti m' rageëëj bong:

—Mepëëm däg! Mepëëm däg! Mepëëm däg! —näk mä hajõk do sa kyyh.

²² Ti m' tamawoob nuu me däg mä Pirato ky hadoo sa hã:

—Héd n'aa? —näng mäh. —Dooch mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh. —Dooch ỹ aw'yyt pé ta hã ta p'ãã dajëp péh. Ti hyb n'aa ỹ mejũũ da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ỹ eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mä Pirato kyyh.

²³ Ti m' raky kah'ũũm Pirato hã. Tak'ëp rageëëj bong, Jesus tabepëëm hyb n'aa. Ti m' sa kyy me m' rahaja kãn Pirato. ²⁴ Ti hyb n'aa kã m' Pirato ban'oo kãn rakarën doo da. ²⁵ Tado nyyh mã Barabas, Jerusarënh panang bã Roma buuj sa wë tah'y y kawareem do hyb n'aa radawäts gëët do paah, ta see tadaj'ëëp do paah. Ti né m' ti retsëë Pirato hã. Ti m' Pirato mejũũ Jesus rabepëëm däk b'aa hã, rakarën doo d' né hë m'.

Jesus rabepëëm däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Jesus warahén ramahũũm bã rabepëëm hyb n'aa, ramaso däk mã aj'y y Simaw häd näng doo. Panang Sirené häd näng doo bã naa m' tii. Jerusarënh panang hënh tabajëë paawä. Ti m' warahén ramejũũ mã tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëëm däk do b'aa n'aa. Ti m' ramejũũ Jesus jawén tabahõm. ²⁷ Hajõk mã hah'ũũm sa jawén. ÿÿj na-ããj mã ah'ũũm sa sii. A'oot mãh. Sa h'y yb mã ragedyyk. Rah'y y ketón do ky n'aa m' ta tii. ²⁸ Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk sa wë, ti m' taky hadoo sa hã:

–ÿÿj, Jerusarënh buuj –näng mãh. –ÿ had'y yt nado bë p'ãã ód. Bë daaj hë bë p'ãã kaód, bë taah na-ããj hë bë p'ãã ód, tak'ëp nesaa do bë wë hana do hyb n'aa. ²⁹ Ti awät da ti noo gó hahÿÿ da d' bë kyyh: “Taw'ããts hë ÿÿj taah nanäng do hã, ÿÿj netaah do hã, ÿÿj nanebii do hã”, tak'ëp nesaa do taah enäh do rabahoop do hyb n'aa. ³⁰ Ti noo gó Judah buuj raky hadoo da waëë hã: “Keréd hyy ãã jó, nayyw hë ër dejëp hyb n'aa.” Wajapëm do

hã raky hadoo da: “Ãã jó wamii hyyh”,‡ nãk da.
³¹ Hahÿÿ da hã ÿ ran'oo bã, b'aa tsahë do hadoo do
 ÿÿh, nesaa do nahanãng doo, ta bahãnh da ti P'op
 Hagã Do bad'oo sa hã, b'aa hawoonh do hadoo,
 hajõng nesaa sa hã hanãng doo. Sahõnh hẽ haooj
 jëng do hadoo sa hã –nãng mã Jesus ÿÿj sa hã.

³² Pawóp hẽ ajyy moo nesaa do ramahũũm, Jesus
 sii rabepëem padëek hyb n'aa sa moo p'ãã. ³³ Ti m'
 rakajaa Ji Nu Gabóg K'yy ramaneëenh doo bã. Ti
 m' rabepëem dãk Jesus b'aa kajatsëk do hã kã. B'aa
 kajatsëk do wób hã rabepëem padëek moo nesaa
 do Jesus pa. Ta hub hënh ta see hahãng, s'ÿÿ hënh
 ta see hahãng.

³⁴ [Ti m' Jesus ky hadoo:

–Ee, –nãng mãh –mamabaan sa hã hahÿ nesaa
 doo, hã ÿ ramoo bok doo. DooH rah'yy genã bã
 ramoo bok do hã§ –nãng mã Jesus.]

Ti m' warahén ramoo bong ramas'uunh doo,
 rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.

³⁵ Hajök do rabaheg'ããs bã m', Judah buuj sa
 wahë n'aa raky n'aa ej'ees mãh, rakawew'aam mã
 Jesus. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

–Ta wób ted'ëep –nãk mãh. –Taw'ããts hẽ ta daaj
 hẽ taked'ëep Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Doo,
 P'op Hagã Do asëew hõm do tado bã? –nãk mã sa
 kyyh.

³⁶ Ti ky hadoo né hẽ m' warahén ënh. Ramenoo
 ta hã uwa s'ëeb oow, ramanes'uunh do heen n'aa.

³⁷ Ti m' raky hadoo:

‡ **23:30** P'op Hagã Do ky n'aa rod pooj jé hawät doo, Osejas hãd
 nãng do erih do hã Jesus ky dãng. Osejas 10.8 hã takerii dãk ti.

§ **23:34** DooH rah'yy genã P'op Hagã Do T'aah tado bã ti radaj'ëep
 doo.

—A daaj hē kedēeb, Judah buuj sa wahē n'aa mado bä! —näk mä sa kyyh.

³⁸ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepēēm dāk kerih doo. Hahỹỹ da m' kerih do hã: “Judah buuj sa wahē n'aa hahỹỹh”, näng mä kerih do hã.

³⁹ Ti m' moo nesaa do see Jesus pa hahäng do ky n'aa rejãã mä Jesus. Hahỹỹ da m' taky n'aa ej'ees:

—Õm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do õm? Ti bä, a daaj hē kedēeb, ãã na-ããj né hē! —näng mä ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' ta see ky geãm wät:

—DooH P'op Hagä Do majeỹỹm bä? Õm na-ããj né da dajëp ta nemuun —näng mä ta hã. ⁴¹ —Taw'ããts hē ti ãã radej'ëep, nesaa do ãã moo bok do hyb n'aa —näng mäh. —Hahỹ aj'y y dooh nesaa pé tamo haj'aa —näng mä ta hã.

⁴² Ti m' Jesus hã kä taky hadoo:

—Mahyb n'aa es'ee yỹh, mabag'ããs doo hēnh, hỹ pong jé makajaa bä —näng mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Né hup y né hē hahỹ a hã y her'oot doo: Badah mabasëek da si yỹ hỹ pong jé, P'op Hagä Do wë —näng mä Jesus.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahỹỹh

⁴⁴ Wasyg dāk mä ti nuuj jé. Ti m' ta bag badoo wät, badagyb dāk mä badäk hahỹỹ hã. Jããm hē tug bä tabawag dāk p'aa hēnh. ⁴⁵ DooH m' papỹỹj bag wät péh. Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'õp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. ⁴⁶ Tii bä m' tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Ee, —näng mäh —a moo gó ÿ banoo hëp ÿ tym
—näng mäh.

Ti m' ta ti taky hadoo bä m', tadajëb kån mäh.

⁴⁷ Ti m' sahõnh hë ta ti warahén sa wahë n'aa hapäh bä m', P'op Hagä Do hä taj'aa etsëe kån. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Te hub né hë, —näng mäh —baad hadoo do né paa ti hÿ aj'yy —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' hajök doo, kepëem do heg'ääs doo, sahõnh hë ta ti rabahapäh bä m', sa h'yyb ragedyyk rabajëk, rah'yy ketón do heen n'aa. ⁴⁹ Dawëe naa m' Jesus najiis rabaheg'ääs. Sa mahang mä ab'ëeh mä ÿÿj Garirej häj n'aa bä naa, Jesus hataa paah.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁰⁻⁵¹ Ti awät mä aj'yy ky ennym doo, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo, Judah häj n'aa, panang Arimatsija häd näng doo bä naa. Joséh mä ta häd. Tagada né hë m' P'op Hagä Do bag'ääs do du däk. Judah buuj sa wahë n'aa see né paawä m' tii, dooh m' ta h'yyb hedo bä sa sii, Jesus hä rabad'oo do hä. ⁵² Ti m' ti Joséh bahõm Pirato wë, Jesus kamag n'aa tabetsëe hyb n'aa. ⁵³ Ti m' tabado hyy kån Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä pään hawak doo me rino häd näng do s'ëeb. Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots däk doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood. ⁵⁴ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hë m' ta ti Judah buuj rabahennyw hõm, Saab hä rakamehehäk hyb n'aa. Tüüh däg mä papÿÿj. Edaa däk Saab du däk doo.**

** **23:54** Judah buuj sa hä, papÿÿj badëe hyng do jawén paa bä Saab du däg däk.

⁵⁵ Ỹj Garirej häj n'aa bä naa, Jesus had'aa do paah, rabahõm Joséh jawén. Rahapäh mä gabaho doo. Rahapäh mä na-ãj hē ragadakä jēng do Jesus kamag n'aa. ⁵⁶ Ti m' rabajēk myyj hēnh. Ti m' rabenyyw dāk bag'aad, buu benyym do bēeh, Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m'. Rabenyyw dāk do rabahajaa bä m', Saab däg mäh. Ti hyb n'aa ragada mä Saab tabēej hõm hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk mejũũ doo da.

24

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' bāp paah, met'uuh hā, ỹj rabahõm kån pä gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa radasuun jēng hēnh. Buu benyym do renyyw dāk do paa ramahũũm. ² Kepēed hõm mä pä gabaho do ty gatsē paah, rakajaa bä. ³ Ti m' rabajēe p'ēe ta gó. Doo m' tii bä Jesus kamag n'aa. ⁴ Rahyb n'aa newē b'ēeh bä m', nyyw hē kasee sa pa pawóp hē ajyy. Gabarēeh mä sa saroor, hawyp do gabarēeh doo da. ⁵ Tak'ēp mä ỹj rah'yyb e'ỹm bong. Ti hyb n'aa, tũũ rabehyy b'ēeh. Ti m' ããs raky hadoo sa hā:

—Hēd n'aa hawät do bē esoos dejēp do mahang?
 —nāk mäh. ⁶ —Doo wäd bä. Ganä wät! Doo bē hyb n'aa es'ee wäd bē hā tahr'oot do Garirej häj n'aa bä? ⁷ Hahỹ d' paa ta kyyh bē hā: “Ran'oo dāk da Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ook do sa moo gó, rabepēem dāk hyb n'aa. Tamawoob däg bä kā ta āh, ganä wät da p'aa hēnh”, nāng bē hā —nāk mä ããs kyyh sa hā.

⁸ Ti m' rahyb n'aa es'ee kån Jesus her'oot do paa kä. ⁹ Ti m' rabajëk, 11 hedoo do Jesus mejũũ do hã, ta wób na-ããj hã, rapanäk hyb n'aa. ¹⁰ Marija Madarën, Jowån, Marija Tsijaag ÿÿn, ÿÿj wób mä na-ããj hẽ m', ti panäk do sa hã. ¹¹ Dooch m' Jesus ma matëg raky dahé bã. Daap hẽ red'oo mä ti ÿÿj rahe'oot doo. ¹² Ti hadoo né hẽ m', Peed as'ëëg gëët, ti m' waj'aa hõm Jesus kamag n'aa hood gadäk hënh. Gabaho do taged'ããs bã m', jããm né hẽ m' pããn hawak do rino häd näng do s'ëëb tahapäh. Ti m' tabajëng. Tahyb n'aa newëë mä ta tii.

Pawóp hẽ ajyy hã Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti noo gó né hẽ, pawóp hẽ Jesus ma matëg wób rabahõm panang Emaus häd näng doo hënh. Dawëë péj tii, Jerusarënh bã naa. ¹⁴ Ramahõm me rahe'oot mä Jesus dajëp do ky n'aa. ¹⁵ Ti bahãnh mä Jesus kataa sa hã. Sa sii m' tabahõm. ¹⁶ Dooch m' rah'yy genä bã Jesus tado bã, P'op Hagä Do an'oo bã. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—H'ëed ti bë her'oot? —näng mäh.

Ti m' rabayyw b'ëëh dó. Rahyb n'aa tón mäh.

¹⁸ Ti m' sa seeh, Kerew-Pas häd näng do ky hadoo:

—Jããm né hẽ õm Jerusarënh bã heg'ããs do ky n'aa nanapäh do t'ĩ hënh hawäd wät doo? —näng mä ta kyyh.

¹⁹ —H'ëed ky n'aa? —näng mä Jesus.

—Nasaréh buuj, Jesus häd näng do ky n'aa —näk mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod né tii. Tak'ëp ta hejój gó tama metëëk, tapehuunh na-ããj hẽ. Baad ub ti P'op Hagä Do matym gó. Baad ub na-ããj hẽ ta wób sa matym gó —näk mäh. ²⁰ —Tii bã P'op Hagä

Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, ër wahë n'aa wób na-ããj hë, raban'oo kãn Roma buuj sa moo gó, radaj'ëep hyb n'aa. Tii bã rabepëem däk b'aa hã —näk mäh. ²¹—Kristo, ër majĩ moo gó naa ëer, Isaraéw buuj ted'ëep do paawä, ãã ed'oo. Tamawoob däg mä ta äh tadajëp —näk mäh. ²²—Ti anäng nä ta ky n'aa —näk mäh. —Bäp paa ÿÿj wób, ãã h'yyb hataa, rabeboo nä Jesus kamag n'aa hood hënh. Äã h'yyb gabedo bong ran'oo bã. ²³ Dooch wäd mä ta kamag n'aa ta gó, sa nooh. Äãs kas'ee bong mä sa hã, sa nooh. Jesus mä ganä wät äãs her'ood bã, ÿÿj sa nooh. ²⁴ Tii bã äã wób rawaj'aah rabaheg'äãs hyb n'aa. Se hub né hë m' ÿÿj sa kyyh. Dooch wäd mä Jesus kamag n'aa tii bã. Dooch né hë m' rahapëë bã Jesus —näk mä ajyy kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—H'yy gatamah bëeh! —näng mäh. —Nayyw hë nado bë ky daheeh sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paah —näng mäh. ²⁶—Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ahoop do pan'aa né hë sahõnh hë ta tii, hÿ pong jé, raweh'ëeh hënh, tabasëek do pooj jé. Baad né hë P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong paa ta tii —näng mä Jesus sa hã.

²⁷ Ti m' Jesus ma met'ëeg wät mä sa hã sahõnh hë ta ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do hã hanäng doo. Mosees erii wät do hã tadu doo ta ky n'aa tama metëek doo. Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do ta ky n'aa, Jesus her'oot né m' tii kä.

²⁸ Ti m' edaa däk mä panang Emaus häd näng doo. Panang bahãnh mä Jesus kateb'ëës. ²⁹ Ti m' tak'ëp rabetsëë sa pa tabaym hyb n'aa, tũũh

däg do hyb n'aa papÿÿj. Badajuu däk mäh. Ti m' Jesus bahõm kån sa sii. Sa pa m' tabayyw kån.

³⁰ Rabehty t'oonh bä kä rabawa hyb n'aa kä, Jesus bado däk pãw, ti m' P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëë ta hyb n'aa, ti m' taganabäh hõm, ti m' tabanoo sa hä kä. ³¹ Tii bä kä m', rah'yy kadaw'uuh Jesus hä. Rah'yy kadawuung sii hë m' Jesus dawuh.

³² Ti m' sa daaj hë rakaner'oot. Ti m' raky hadoo:

—Mahapäh né hë, ti baad ër h'yyb tym tsebë do hadoo ër sii taber'oot bä, P'op Hagä Do kyy kerih do hä ër tamaher'oot bä ër mana me —näk mä sa kyyh.

³³ Ti m' nayyw hë kä rabajëë kån Jerusarënh hënh, 11 hedoo do Jesus ma matëg, ta wób na-ããj hë rakata padëëk bä. Rakajaa bä kä m', kata b'ëëh do raky hadoo sa hä:

³⁴ —Se hub né hë. Ganä wät né hë ër Wahë N'aa! —näk sa kyyh. —Simaw hä takas'ee wät! —näk mä kata b'ëëh do sa kyyh.

³⁵ Ti m', panang Emaus häd näng doo hënh naa han'aa do rabaher'oot sa hä nyy da Jesus kasee sa hä ta tyw n'aa ramahõm me, nyy da rah'yy kadaw'uuh ta hä pãw taganebëëh bä.

³⁶ Tii bä kä m', rabaher'oot nä bä m', Jesus ganä g'ëëd kån mä sa mahang. Ti m' takedëng sa hä:

—Taw'ããts hë bë P'op Hagä Do h'yyb en'yym —näng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ëp rabeÿÿm bong. H'yy gabedo bong mäh. Maëts red'oo mäh. ³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa bë beÿÿm? —näng mäh. —Hëd n'aa bë panyyg ky nadaheeh hahÿ bë hapäh do hä? —näng mäh. ³⁹ —Bë hegãã moh ÿÿ, tsym ÿÿ, atapuwa

tyw n'aa paah. Ỹ né ti hỹh. Maës ỹ nado ti hỹh. Bë mep'aa hã ỹh, maëts nado ỹh, bë bahapäh hyb n'aa. Maëts dooh ta dab nyy bä, dooh ta k'yy nyy bä, baad bë hapäh do ỹh —näng mä Jesus sa hã.

⁴⁰ Ti m' tametä däg kãn mä sa hã ta mooh, ta tsyym. ⁴¹ Dooh m' raky dahé nä bä, tak'ëp rah'yyb tsebé do hyb n'aa, tak'ëp rah'yyb meuunh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus ky hadoo sa hã:

—Ti anyy ji awa péh? —näng mäh.

⁴² Ti m' rabanoo tah'ỹb dab. ⁴³ Ti m' tabawëë kãn sa matym gó.

⁴⁴ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë mahang ỹ bawät nä bä, ỹ dajëp do pooj jé, “Kametä däk da hã ỹ sahõnh hë këh ỹ n'aa Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Saaw-Mo hã kerih do na-ãj hë”, bë ỹ maher'ood bong paah —näng mäh.

⁴⁵ Ti m' rah'yy genä padëëk P'op Hagä Do kyy kerih do hã, Jesus an'oo bä. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo ënh sa hã:

—Hahỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do këh ỹ n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ahoop né da dajëb. Ta jawén kä da, tamawoob hë ta äh tabado däk bä, taganä wät da p'aa hënh. ⁴⁷ Kristo ky gabuuj sahõnh hë häj n'aa babuuj sa hã raba-her'ood hõm da hahỹ ky n'aa: P'op Hagä Do awug hõm da sahõnh hë nesaa do ji moo wät do paah, ta hã ji h'yy kawareem bä. Jerusarënh bä naa da radu doo raheer'ood hõm doo —näng mä Jesus.

⁴⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë hapäh sahõnh hë ta ti nesaa do ỹ ahoop doo, ỹ dajëp doo, ỹ ganä wät doo, ti hyb n'aa ỹ karën bë baher'oot ta ti këh ỹ n'aa ta wób sa hã —näng mäh.

49 –ÿ mejũũ da bë wë P'op Hagä Do Sahee, Ee ky n'aa enooh doo –näng mäh. –Ti hyb n'aa bë ayyw dó Jerusarënh bä, bë gado däk bä kä p'op naa P'op Hagä Do Sahee hejój –näng mä Jesus.

Hÿ pong hënh Jesus basëek do ky n'aa hahÿÿh

50 Ti m' ta ma matëg Jesus mahũũm kän panang bahãnh, panang Betanija häd näng doo hënh. Ti m', p'op ta moo tagadabë sëek, ti m' taky n'aa edëë bong sa hä. P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëë sa hyb n'aa. 51 Ta ky n'aa edëng bä m', P'op Hagä Do masäg kän hÿ pong jé. 52 Ti m', sa taron nu paa me m' ta ma matëg ramehyy b'ëeh, Jesus raweh'ëeh do ky n'aa, Jesus hä raj'aa etsë hyb n'aa. Ti m' tak'ëp rah'yy gadejah doo gó m', rah'yyb tsebé doo gó m' rabajëk. 53 P'op Hagä Do tób n'aa bä m' P'op Hagä Do hä raj'aa etsëë had'yyt hë m'. Jããm hë kä hahÿ Jesus panyyg.

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh
The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadëb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 31 Aug 2023
c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc